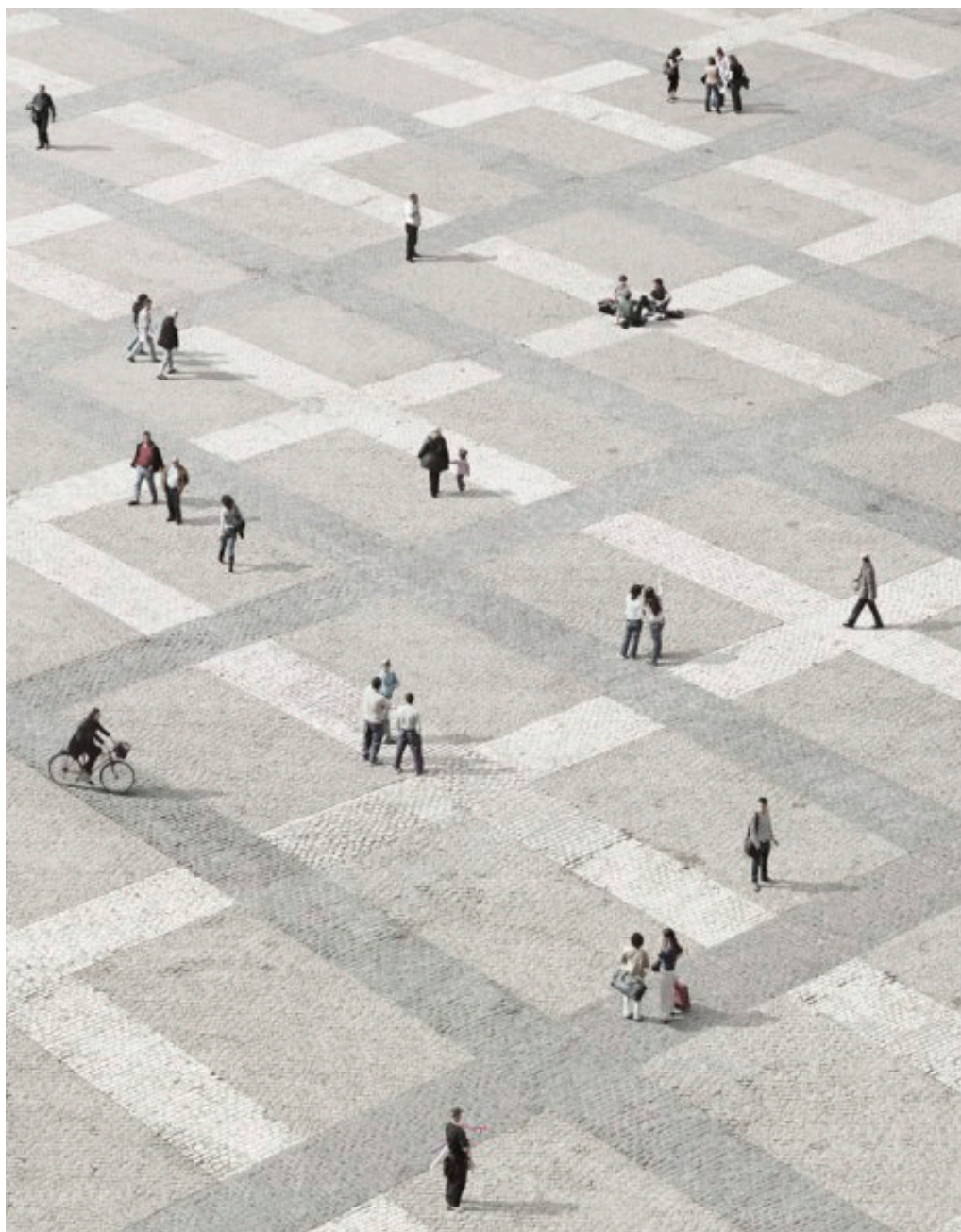

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΩΡΟΥ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ Η περίπτωση της Λάρνακας

Πολυτεχνείο Κρήτης
Σχολή αρχιτεκτόνων μηχανικών

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΩΡΟΥ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ
Η περίπτωση της Λάρνακας

Επιμέλεια: Αράμ Αχμέτ

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Δέσποινα Διμέλλη

Χανία, Μάιος 2019

Με την ολοκλήρωση της παρούσας ερευνητικής θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά την επιβλέπουσα καθηγήτρια μου κα. Δέσποινα Διμέλλη για την συνεργασία, την καθοδήγηση και το ενδιαφέρον της καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της ερευνητικής μου εργασίας.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω την οικογένεια μου για την στήριξη, την υπομονή και την βοήθεια τους όλα αυτά τα χρόνια και τους φίλους μου για την συνεχή στήριξη τους.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ 1ο _Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ:

- 1** Η έννοια του δημόσιου χώρου
- 2** Η Ιστορική εξέλιξη του αστικού δημόσιου χώρου
 - I. Η ελληνική Αγορά
 - II. Το ρωμαϊκό Forum
 - III. Μεσαίωνας
 - IV. Αναγέννηση
 - V. Μπαρόκ
 - VI. 18ος αιώνας
 - VII. Η βιομηχανική πόλη
 - VIII. Η μοντέρνα πόλη
 - IX. Η σύγχρονη πόλη
- 3** Οι διαστάσεις του δημόσιου χώρου.
 - I. Η ανθρώπινη διάσταση
 - II. Η κοινωνική διάσταση
 - III. Η οικονομική διάσταση
 - IV. Η περιβαλλοντική διάσταση
 - V. Προσέγγιση σύμφωνα με τις δραστηριότητες
- 4** Κατηγορίες του δημόσιου χώρου
 - I. Πλατείες
 - II. Χώροι πρασίνου
 - Πάρκα τσέπης
 - Πάρκα γειτονίας
 - Πάρκα πόλης
 - III. Πεζόδρομοι
- 5** Ο σχεδιασμός του δημόσιου χώρου
- 6** Σύνοψη

ΜΕΡΟΣ 2ο _Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΣΤΗ ΛΑΡΝΑΚΑ:

- 1** Η Λάρνακα
- 2** Ιστορική και πολεοδομική εξέλιξη της Λάρνακας
- 3** Η Λάρνακα σήμερα
- 4** Ανάλυση του δημόσιου χώρου στη Λάρνακα.
 - I. Χώροι πρασίνου
 - Πάρκα τσέπης
 - Πάρκα γειτονίας
 - Πάρκα πόλης
 - II. Πλατείες
 - III. Πεζόδρομοι – Παραλιακό μέτωπο
- 5** Έρευνα πεδίου
 - I. Μεθοδολογία
 - II. Η ταυτότητα των συμμετεχόντων.
 - III. Ανάλυση και Ερμηνεία των Αποτελεσμάτων της έρευνας
 - IV. Συμπεράσματα
- 6** Συμπεράσματα
- 7** Παράρτημα
- 8** Αναφορές

Στόχος της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη του δημόσιου χώρου και ο ρόλος του, στη ζωή των κατοίκων στη σύγχρονη πόλη. Ως μελέτη περίπτωσης εξετάζεται ο δημόσιος χώρος στη Λάρνακα, διερευνώντας οι παράγοντες που διαμόρφωσαν την σημερινή εικόνα του. Και μελετώνται, μέσα από ποιοτική έρευνα, τα χαρακτηριστικά του.

Για τη συλλογή του ερευνητικού υλικού πραγματοποιήθηκε βιβλιογραφική και διαδικτυακή έρευνα. Επιπλέον, για τη καλύτερη ανάγνωση της περιοχής μελέτης, τη συλλογή εικονογραφικού υλικού και την χαρτογράφηση της περιοχής, διεξάχθηκε επιτόπια έρευνα. Τέλος για να καταγράψουν οι αντιλήψεις των χρηστών, πραγματοποιήθηκε έρευνα πεδίου με την χρήση ερωτηματολογίου.

Τα συμπεράσματα, που συγκεντρώνονται στην τελευταία ενότητα, βασίζονται σε προσωπικές παρατηρήσεις, που προέκυψαν μέσα από την έρευνα και στα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου.

Αντικείμενο της παρούσας εργασίας αποτελεί, αρχικά, η μελέτη της έννοιας του αστικού δημόσιου χώρου καθώς και η ανάλυση των διάφορων τυπολογιών και μορφών που παίρνει μέσα στην πόλη, αλλά και ο πολυσύνθετος ρόλος του στην καθημερινότητα των χρηστών. Στη συνέχεια, ως μελέτη περίπτωσης επιλέγεται ο δήμος Λάρνακας στην Κύπρο, όπου επιχειρείται καταγραφή και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης, των υπαίθριων δημόσιων χώρων της πόλης. Αρχικά πραγματοποιείται μια αναφορά στην ιστορική και πολεοδομική εξέλιξη της πόλης, ώστε να γίνει καλύτερα κατανοητή η σημερινή μορφή της. Παράλληλα, διεξάγεται έρευνα πεδίου με την χρήση ερωτηματολογίου, με σκοπό την καταγραφή των αντιλήψεων των χρηστών για την ποιότητα και τη λειτουργία του δημόσιου χώρου. Τέλος, αναλύονται τα αποτελέσματα της έρευνας και καταγράφονται τα συμπεράσματα σχετικά με τον δημόσιο χώρο στη Λάρνακα.

ΜΕΡΟΣ 1ο _ ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ:

1. Η έννοια του δημόσιου χώρου

Εικόνα 1: Πλατεία Ζορζ Πομπιντού, Παρίσι.

Δημόσιος, ο [dimósios]: 1. που έχει σχέση με το λαό, με τον πληθυσμό (μιας πόλης, περιοχής, χώρας κτλ.) ή με το κοινό: Δημόσια υγεία. Δημόσια τάξη Δημόσιος βίος. 2α. που προορίζεται για το κοινωνικό σύνολο, για το κοινό: Δημόσια βιβλιοθήκη. Δημόσια λουτρά / ουρητήρια. ~ χώρος. 2β. που γίνεται έτσι ώστε να μπορεί να παρευρεθεί, να συμμετάσχει όποιος θέλει: Δημόσια συγκέντρωση / συζήτηση / διαγωνισμός.¹

Στο βιβλίο «αύριο οι πόλεις» ο Γερμανός κοινωνιολόγος Walter Siebel αποσαφηνίζει την έννοια του δημόσιου χώρου μέσα από τη διάκριση του δίπολου ιδιωτικό/ δημόσιο. Υποστηρίζει ότι οι χώροι αυτοί διαφέρουν μεταξύ τους από τρεις απόψεις: πρώτον, από νομική άποψη ο δημόσιος χώρος διέπεται από το δημόσιο δίκαιο, ο ιδιωτικός από διατάξεις που προστατεύουν την ιδιοκτησία και την εστία. Δεύτερον, από άποψη λειτουργιών: στο δημόσιο χώρο έχουν καταχωρισθεί οι λειτουργίες της αγοράς, της αναψυχής, καθώς και οι πολιτιστικές και πολιτικές δραστηριότητες, ενώ αντιθέτως στους ιδιωτικούς χώρους της επιχείρησης και της κατοικίας πραγματοποιούνται η παραγωγική και αναπαραγωγική διαδικασία. Τέλος οι διαφορές μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών χώρων είναι κοινωνικά προσδιορισμένες. Ο δημόσιος χώρος είναι ο χώρος της τελετουργικής ανωνυμίας, μιας επιτηδευμένης συμπεριφοράς που κρατά τις αποστάσεις, ενώ αντίθετα ο ιδιωτικός χώρος είναι ο χώρος της οικειότητας, της σωματικότητας και του συναισθηματισμού.²

Η Hannah Arendt στο βιβλίο “Η Ανθρώπινη Κατάσταση”, μέσα από μια πολιτική και φιλοσοφική σκοπιά υποστηρίζει ότι ο δημόσιος χώρος είναι κατεξοχήν πολιτικός χώρος και συνδέεται με την έννοια της δημόσιας ελευθερίας. Σύμφωνα με την Arendt, ο δημόσιος χώρος αναδύεται μόνο τότε και μόνο εκεί όπου “οι άντρες δρουν από κοινό και σε συνεργασία”. Με αυτή την έννοια ένας υλικός/αστικός δημόσιος χώρος (ένα δημαρχείο ή μια πλατεία) δεν είναι δημόσιος αν δεν περιέχει αυτή την κοινή δράση. Από την άλλη, “ένα ιδιωτικό σαλόνι όπου αναπτύσσεται πολιτικός διάλογος μπορεί να γίνεται δημόσιος χώρος”³

1. Μπαμπινιώτης, Γ., 1998, Λεξικό της Νέας Ελληνικής γλώσσας, Αθήνα, Κέντρο Λεξικολογίας

2. Siebel ., 2003, Αύριο οι Πόλεις, επιμελητής της έκδοσης: Λέφας Π., Αθήνα: Πλέθρον, σελ..87

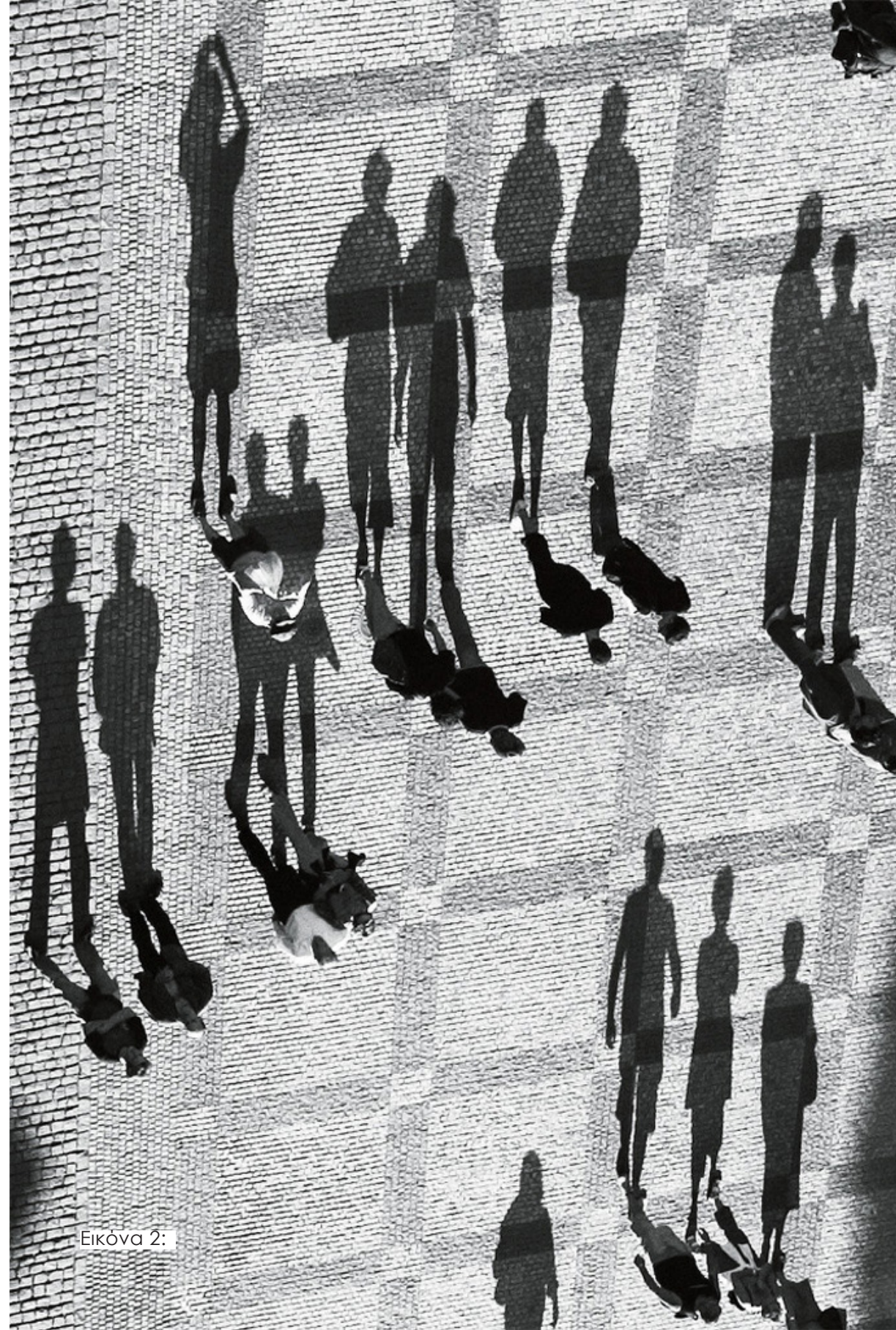
3. Arendt Hannah, Η Ανθρώπινη Κατάσταση, μεταφ. Σ. Ροζάνης, Γ. Λυκιαρδόπουλος, Αθήνα εκδ. Γνώση, 1986 ,σελ. 52

Στο βιβλίο «πόλη και χώρος από τον 20ο στο 21ο αιώνα», ο Κ. Λαλένης, αναφερόμενος στην ελληνική νομοθεσία, δίνει τον εξής ορισμό για τον δημόσιο χώρο της πόλης: «Γενικά, δημόσιοι χώροι θεωρούνται αυτοί που δεν προορίζονται για ιδιωτική χρήση και έχουν κοινό γνώρισμα το ότι εξυπηρετούν το δημόσιο συμφέρον. Οι δημόσιοι χώροι διακρίνονται σε κοινόχρηστους και σε κοινωφελείς. Οι κοινόχρηστοι χώροι ορίζονται από την ελεύθερη χρήση του κοινού που τους επισκέπτεται και από την απαγόρευση δόμησης σε αυτούς μόνιμων κατασκευών για οποιαδήποτε χρήση (Ν.Δ.17-7-1923). Αντίστοιχα, οι κοινωφελείς χώροι περιλαμβάνουν χώρους στους οποίους επιτρέπεται η δόμηση και είναι προορισμένοι για την εξυπηρέτηση ειδικών δημόσιων και γενικότερα κοινωφελών σκοπών (σχολεία, νοσοκομεία κλπ., άρθρο 2 παράγ. 1 του Ν. Δ/τος της 17-7-23). Η χρήση των χώρων αυτών δεν είναι ελεύθερη, αλλά υπόκειται σε ορισμένους περιορισμούς».⁴

Ένας αρκετά πλήρης ορισμός γύρω από την έννοια του δημόσιου χώρου δίνεται στο συλλογικό βιβλίο Public Space «Ο δημόσιος χώρος είναι η σκηνή όπου εκτυλίσσεται το έργο της δημόσιας ζωής (communal life). Δρόμοι, πλατείες και πάρκα σε μια πόλη δίνουν μορφή στο είδος και την εξέλιξη των ανθρώπινων συναναστροφών. Αυτοί οι δυναμικοί χώροι αποτελούν ένα σημαντικό συμπλήρωμα σε πιο πάγιους χώρους και στην ρουτίνα της καθημερινότητας, παρέχοντας δίκτυα κίνησης, κόμβους επικοινωνίας και κοινούς χώρους παιχνιδιού και χαλάρωσης. Οι δημόσιοι χώροι βοηθούν τους ανθρώπους να ικανοποιήσουν σημαντικές τους ανάγκες, να διαμορφώσουν και να προστατέψουν βασικά ανθρώπινα δικαιώματα και να μεταδώσουν ιδιαίτερα πολιτισμικά νοήματα.»⁵

Συνοψίζοντας, ο δημόσιος αστικός χώρος αποτελεί μια σύνθετη έννοια και έχει πολλαπλά νοήματα και ωφελιμότητες. Προσεγγίζεται κυρίως ως απαραίτητο συστατικό της δομής και της οργάνωσης της πόλης σε πολεοδομικό, κοινωνικό, οικολογικό και πολιτικό επίπεδο.

4. Λαλένης Κ., 2004, Η εξασφάλιση του δημόσιου χώρου στις ελληνικές πόλεις. Νομοθετικές ρυθμίσεις και εφαρμογές, στο: Πόλη και χώρος από τον 20ο στον 21ο αιώνα, Αθήνα, σελ.273.
5. Carr S., Francis M., Rivlin G. L., Stone. M, A., , Public Space, US: Cambridge University press, σελ.3-4.

Εικόνα 2:

Η δημόσια σφαίρα

Η αναφορά στο δημόσιο χώρο περιλαμβάνει και την δημόσια κοινωνική ζωή και κατά επέκταση την δημόσια σφαίρα. Στο έργο του “Ο δομικός μετασχηματισμός της δημόσιας σφαίρας” ο γερμανός κοινωνιολόγος Habermas ανέπτυξε την θεμελιώδη έννοια της “δημόσιας σφαίρας”. Κατά τον γερμανό κοινωνιολόγο, η δημόσια σφαίρα αναδύθηκε στην Ευρώπη τον 18ο αιώνα ως χώρος κριτικής συζήτησης, ανοιχτός σε όλους, όπου οι ιδιώτες-πολίτες συγκροτούσαν ένα κοινό του οποίου η “δημόσια λογική” θα ενεργούσε ως ένας έλεγχος για την κρατική εξουσία.⁶

Σύμφωνα με τον Habermas ,πριν το 18ο αιώνα, ο Ευρωπαϊκός πολιτισμός κυριαρχούνταν από μια “αναπαραστατική” κουλτούρα. όπου η κάθε πλευρά κοινωνικής εξουσίας επεδίωκε να «αναπαραστήσει» τον εαυτό της στο κοινό με την απόλυτη κυριαρχία στους υποτελείς της, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ότι ο Λουδοβίκος ΙΔ' δημιούργησε το Παλάτι των Βερσαλλιών προκειμένου να δείξει το μεγαλείο του Γαλλικού κράτους και του Βασιλιά του. Έπειτα με την έλευση του καπιταλιστικού σταδίου ανάπτυξης εμφανίστηκε η δημόσια σφαίρα. Με αποτέλεσμα να προκύψει ένας δημόσιος χώρος έξω από τον έλεγχο του κράτους, όπου τα άτομα (πολίτες) αντάλλασσαν απόψεις και γνώσεις για τα πολιτικά, κοινωνικά και ηθικά ζητήματα. Επίσης, υποστηρίζει ότι οι βασικοί λόγοι που βοήθησαν στη ανάπτυξη της δημόσιας σφαίρας και την σταδιακή αντικατάσταση της “αναπαραστατικής” κουλτούρας ήταν η άνθηση των εφημερίδων, των περιοδικών, των ομάδων ανάγνωσης, και των καφέ του 18ου αιώνα στην Ευρώπη. Σήμερα, η βασική αίτια παρακμής της είναι η μεγέθυνση των εμπορικών μέσων ενημέρωσης, που μετέτρεψαν το κριτικό κοινό σε ένα παθητικό καταναλωτικό κοινό.

Όσο για το ρόλο της δημόσιας σφαίρας, η Μ. Μαντούβαλου αναφέρει ότι *“Η δημόσια σφαίρα λειτουργεί στο βαθμό, που όσοι μετέχουν σε αυτήν, αισθάνονται, παρά τις αντιπαραθέσεις και τις αντιθέσεις, ότι βρίσκονται μέσα στο ίδιο σκάφος, ότι ανήκουν σε μία κοινότητα, ότι είναι πολίτες.”*⁷

6. Habermas J., 1989 [1962]: The structural transformation of the public sphere: an inquiry into a category of bourgeois society, trans. T. Burger. Cambridge, MA: MIT Press.

7. Μαντουβάλου, Μ., 1998, Στρατηγική για τους «δημόσιους» και τους «ελεύθερους» χώρους στην Αθήνα, Περιοδική έκδοση «Πυρφόρος», Τεύχος 1/1998, σελ. 10-13.

Οι διατυπώσεις του Habermas για την δημόσια σφαίρα θα δεχτούν έντονη κριτική από τη θεωρητικό Nancy Fraser, η οποία υποστηρίζει ότι ο Habermas εξιδανικεύει τη φιλελεύθερη δημόσια σφαίρα. Σύμφωνα με την Ν. Fraser, οι απόψεις του στηρίζονται σε ένα θεωρητικό κοινό χωρίς να θέτονται ερωτήματα για το ποιοι μπορούν να πάρουν μέρος στον ορθολογικό διάλογο, με αποτέλεσμα η δημόσια σφαίρα να συγκροτείται μέσω ενός μεγάλου αριθμού αποκλεισμών. Αποκλεισμών φύλου, κοινωνικής τάξης κ.λπ.⁸

8. Η αναφορά στην Nancy Fraser, γίνεται από την: Χατζησάββα Δ., στο: Public space: δημόσιος χώρος .. αναζητείται, Θεσσαλονίκη, 2011

2. Η Ιστορική εξέλιξη του αστικού δημόσιου χώρου

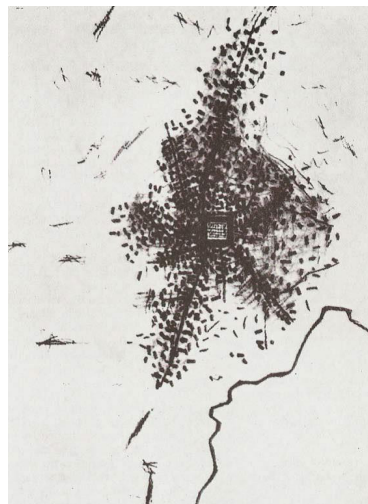
Εικόνα 3: “Η γεωργία συνδέει τον άνθρωπο με τη γη και οδηγεί σε εγκατάσταση ανθρώπων και ζώων στον “οίκο”- σπίτι. Ξεκινά η ανταλλαγή προϊόντων ανάμεσα στα αγροκτήματα.”

Εικόνα 4: “Η αύξηση της παραγωγής διαφοροποιεί τις ανταλλαγές. Οριοθετείται ένας χώρος διαχωρισμένος από την αόριστη χαώδη φύση. Δημιουργείται η ιδεολογικοποιημένη “αγορά”. Ο πυρήνας της πόλης.”

Εικόνα 5: “Αυξάνονται οι ανταλλαγές. Εξελίσσονται οι οικονομικές & οι διαπροσωπικές σχέσεις. Ευνοείται έτσι η εγκατάσταση των ανθρώπων γύρω από την “αγορά”- εμπορική πλατεία. Δημιουργούνται συνοικισμοί γύρω από την αγορά. Είναι η πρώτη φάση δημιουργίας της πόλης.”

Η Εξέλιξη του δημόσιου χώρου μέσα στο χρόνο.

Η γέννηση της πλατείας και κατ' επέκταση του δημόσιου χώρου ταυτίζεται ιστορικά, με τη δημιουργία της πόλης και αποτελεί την αφετηρία της δημιουργίας της κοινωνίας και της δημόσιας ζωής.

Αρχικά, οι άνθρωποι ζούσαν σε διάσπαρτες οικίες μέσα στο χώρο και ήταν οργανωμένοι σε κλειστές οικογενειακές ομάδες που παρήγαγαν τα απαραίτητα προϊόντα για την επιβίωση τους. Σταδιακά, μεταξύ αυτών των οικογενειακών ομάδων άρχισαν να αναπτύσσονται εμπορικοί δεσμοί μέσω της ανταλλαγής των προϊόντων τους. Για την κάλυψη, λοιπόν, των εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των οικογενειών, δημιουργείται η πρώτη υπαίθρια μορφή δημόσιου χώρου, η αρχική «Αγορά», η οποία αποτελεί και τον πυρήνα της υποτυπώδους πόλης, η οποία αρχίζει να δημιουργείται. Ο δημόσιος αυτός χώρος, αποτελεί μόνιμο σημείο συνάντησης όχι μόνο για τη διεξαγωγή του εμπορίου, αλλά και για την εκδήλωση λατρευτικών συνηθειών.⁹

Ο υπαίθριος χώρος που δημιουργήθηκε για να προωθήσει τις διαδικασίες ανταλλαγής των αγαθών, σηματοδοτεί το πρώτο στάδιο της δημιουργίας της πόλης. Πρόκειται για την δημιουργία του πρώτου συν-οικισμού, όρος ο οποίος «σημαίνει την πρόθεση και την ελεύθερη απόφαση του ανθρώπου να ζει φυσικά, πολιτικά, οικονομικά, και πνευματικά σε κοινωνία, καθώς επίσης και να αναγνωρίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που συνεπάγεται η δημιουργία της κοινωνίας». Η ανάπτυξη εμπορικών σχέσεων μεταξύ γειτονικών συνοικισμών οδηγεί στη συνέχεια στην ένωση τους, όπου ένα περίπλοκο κοινωνικό και οικονομικό σύστημα αναπτύσσεται σταδιακά, οδηγώντας με την πάροδο του χρόνου στη δημιουργία των πρώτων πόλεων.¹⁰

Η ελληνική Αγορά

Αρχέτυπο του δημόσιου χώρου από πολλούς μελετητές χαρακτηρίζεται η Αρχαία Ελληνική Αγορά. Η Αγορά αποτελεί το δημόσιο αστικό χώρο της κλασικής πόλης, (479 - 336 π. Χ.), όπου ο πολίτης συμμετείχε στη δημόσια ζωή μέσα από την ομιλία και την πράξη του. Η Αθηναϊκή Αγορά αποτελεί αναγκαίο χώρο για θρησκευτικές τελετές και

9. Δημητριάδης Ε., 1995, Ιστορία της πόλης και της πολεοδομίας, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη.

10. Δεσποτόπουλος Ι., 1997, Η ιδεολογική δομή των πόλεων, Αθήνα: Ν.Τ.Υ.Α. Press, σελ.

Εικόνα 8: Ιταλία: Η μεσαιωνική πόλη San Gimignano

Μεσαίωνας

Στους μεσαιωνικούς χρόνους ο δημόσιος χώρος και γενικά η πόλη σχηματίζονται σταδιακά και οργανικά. Κατά τον πρώιμο μεσαίωνα ο αστικός δημόσιος χώρος περιοριζόταν στο χώρο της πλατείας στην οποία λειτουργούσαν οι ανοιχτές και οι μόνιμες αγορές, γίνονταν θρησκευτικές και πολιτικές τελετές, γιορτές και εκτελέσεις, αλλά και οι καθημερινές ανεπίσημες συναντήσεις των κατοίκων. Τον 12ο αιώνα εμφανίζεται ο καθεδρικός ναός ο οποίος χωροθετείται κεντρικά της πόλης και στον εξωτερικό του χώρο οργανώνεται η κεντρική πλατεία της πόλης (η οποία συνήθως έχει σχήμα τετραγώνου), όπου γίνονται οι πολιτιστικές και θρησκευτικές τελετουργίες. Χρησιμοποιείται ως πεδίο έκφρασης της δύναμης και της επιρροής της άρχουσας αστικής τάξης, των εμπόρων και των αριστοκρατών που ασκούν την εξουσία. ενώ η πλατεία της αγοράς αυτονομείται και συχνά περιβάλλεται από περιμετρικές στοές, όπως και οι κύριοι εμπορικοί δρόμοι.¹³

Αναγέννηση

Η περίοδος της Αναγέννησης αποτελεί μια σημαντική τομή στην ιστορική εξέλιξη των πόλεων. Ήδη από τον 14ο αιώνα ξεκινά η αποδέσμευση από τις θεοκρατικές αντιλήψεις του Μεσαίωνα και η εφαρμογή ανθρωποκεντρικών αντιλήψεων και ιδεών. Στη νέα αυτή ανθρωποκεντρική κοινωνία, οι πόλεις σχεδιάζονται σύμφωνα με τις αναγεννησιακές αρχές της συμμετρίας, της αρμονίας και της προοπτικής. Επίσης, σε αντίθεση με τον Μεσαίωνα, οι αρχιτέκτονες πολεοδόμοι της Αναγέννησης δίνουν σημασία και στην υγιεινή οργάνωση των αστικών χώρων. Με βάση τις νέες αντιλήψεις για την οργάνωση του χώρου οι οποίες βασίζονται στα κείμενα του Βιτρούβιου, οι αναγεννησιακές πόλεις αναπτύσσονται συμμετρικά και ακτινωτά. Κεντρική θέση μέσα στο αστικό τοπίο καταλαμβάνει η κεντρική πλατεία της πόλης η οποία χαρακτηρίζεται από αρμονία, φαντασία και μνημειακότητα. Επίσης, πάνω στις ακτινικές αρτηρίες, σχεδιάζονται και μικρότεροι αστικοί δημόσιοι χώροι οι οποίοι λειτουργούν ως πλατείες αγορών και εκκλησιών. Οι πλατείες που προϋπήρχαν, από την εποχή του Μεσαίωνα, διατηρούνται στον αστικό ιστό και συνεχίζουν να φιλοξενούν κοινωνικές, θρησκευτικές και εμπορικές δραστηριότητες

13. Σαρηγιάννης Γ. Μ., 1987, Εισαγωγή στην ιστορία και θεωρία της πόλης, Αθήνα

της καθημερινότητας. Το νεωτερικό στοιχείο που εισάγεται στη λειτουργία των δημόσιων αστικών χώρων, είναι το γεγονός πως ο δημόσιος χώρος από χώρο κοινωνικής επαφής μετατρέπεται σε ένα χώρο θεατρικότητας και μεγαλοπρέπειας.¹⁴

Εικόνα 9: Ιταλία: Η αναγεννησιακή πόλη Palmanova

Μπαρόκ

Στην περίοδο του Μπαρόκ (μέσα του 16ου έως μέσα του 18ου αιώνα) η ανθρωποκεντρική αντίληψη στο σχεδιασμό υποχωρεί και οι δημόσιοι χώροι της πόλης (δρόμος, κεντρική πλατεία, πάρκο) αποτελούν ενιαίο οργανικό σύνολο μαζί με τα παλάτια και τις εκκλησίες, δίνοντας έτσι μία νέα διάσταση στην οργάνωση του αστικού χώρου. Στους νέους δημόσιους χώρους κυριαρχεί η τάση για υπέρβαση της ανθρώπινης

14. Δημητριάδης Ε., 1995, Ιστορία της πόλης και της πολεοδομίας, Θεσσαλονίκη: Αφοί Κυριακίδη, σελ. 259-264

κλίμακας για να τονίσει την απόλυτη κυριαρχία του μονάρχη. Επίσης, την περίοδο αυτή δημιουργούνται τα πρώτα αστικά πάρκα στο Παρίσι αποτελώντας ένα νέο τύπο αστικού δημόσιου χώρου. Τα πάρκα είναι ο τόπος όπου οργανώνονται μεγάλες γιορτές με συμμετοχή του βασιλιά, της αριστοκρατίας και του λαού.¹⁵

Εικόνα 10: Ρώμη: Πλατεία Αγίου Πέτρου

18ος αιώνας

Τον 18ο αιώνα, η μεγάλη πληθυσμιακή αύξηση στις πόλεις της δυτικής Ευρώπης έχει ως αποτέλεσμα την αναδιάρθρωση του αστικού περιβάλλοντος και κατά συνέπεια την μεταβολή του δημόσιου χώρου και της δημόσιας ζωής. Οι πλατείες του 18ου αιώνα, όπως επισημαίνει ο R. Sennett, από κοινωνιολογικής πλευράς, μετέβαλλαν την ελευθερία με την οποία το πλήθος συναθροιζόταν. Η ελευθερία περιοριζόταν και η

15. Νικολαΐδου Σ., 1993, Η κοινωνική οργάνωση του αστικού χώρου, Αθήνα: Εκδόσεις Παπαζήση, σελ. 61-67

Εικόνα 11: The Crystal Palace (1851), Λονδίνο

συνάθροιση γινόταν σε εξειδικευμένους χώρους, όπως καφενεία, άλση περιπάτου και θέατρα. Παράλληλα, σημαντική μεταβολή στη σχέση του δίπολου δημόσιου χώρου και δημόσιας ζωής, αποτελεί η σταδιακή απομάκρυνση της εμπορικής δραστηριότητας από τον υπαίθριο δημόσιο χώρο και ο περιορισμός της σε ημιδημόσιους χώρους.¹⁶

Συμπερασματικά, ο αιώνας αυτός καθίσταται η αρχή της συρρίκνωσης της δημόσιας ζωής με την παραδοσιακή της μορφή εντός του δημόσιου χώρου του δρόμου και της πλατείας.

Η βιομηχανική πόλη

Στα τέλη του 18ου αιώνα, η συσσώρευση τεχνολογικής γνώσης, στη δυτική Ευρώπη, οδηγεί στη βιομηχανική επανάσταση, προκαλώντας οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές ανακατατάξεις που οδήγησαν στη εκβιομηχάνιση της κοινωνίας. Η πληθυσμιακή έκρηξη στις μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις και η έλλειψη υποδομών οδήγησε σε έντονες κοινωνικές ανισότητες και την εξαθλίωση της ανθρώπινης ζωής.

Οι νέες σκληρές συνθήκες διαβίωσης, η πολύωρη εργασία και η έντονη ταξική διαστρωμάτωση, κάνουν τον άνθρωπο του 19ου αιώνα να μην συμμετέχει ενεργά στη δημόσια ζωή. Παράλληλα η μαζική παραγωγή προϊόντων, η εξειδίκευση και η μετακίνηση του εμπορίου από τις πλατείες και τους δρόμους στον εξειδικευμένο χώρο του πολυκαταστήματος σε συνδυασμό με το φαινόμενο της συνύπαρξης «ξένων» μεταξύ τους ανθρώπων, συντελούν στον περιορισμό του ρόλου των δημόσιων χώρων της πόλης ως φορέων δημόσιας ζωής.

Την περίοδο αυτή, ο τρόπος με τον οποίο οι άνθρωποι βιώνουν τον δημόσιο αστικό χώρο μεταβάλλεται. Ο νέος τύπος ανθρώπου ο οποίος βρίσκεται στο δημόσιο χώρο της πόλης δεν συμμετέχει ενεργά στις κοινωνικές διαδικασίες, υιοθετεί μια στάση παρατήρησης, παθητικότητας και αποστασιοποίησης.¹⁷ Αυτή η νέα στάση στο δημόσιο χώρο γίνεται σταδιακά, έως και τη σύγχρονη εποχή, ο κανόνας.

16. Sennett R., 1999, Η τυραννία της οικειότητας. Ο δημόσιος και ιδιωτικός χώρος στον Δυτικό πολιτισμό, Αθήνα: εκδόσεις Νεφέλη, σελ. 32-33.

17. Sennett R., 1999, Η τυραννία της οικειότητας. Ο δημόσιος και ιδιωτικός χώρος στον Δυτικό πολιτισμό, Αθήνα: εκδόσεις Νεφέλη, σελ.280

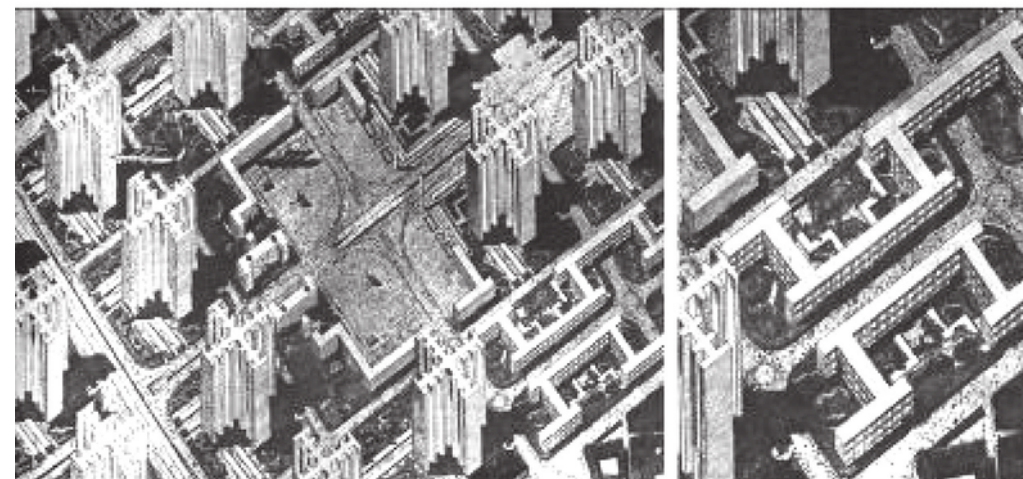
Η μοντέρνα πόλη

Με το πέρασμα από τον 19ο στο 20ο αιώνα, οι μεγάλες ευρωπαϊκές πόλεις βιώνουν ριζικές μεταρρυθμίσεις σε κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό επίπεδο. Την περίοδο αυτή η έκρηξη της κλίμακας των πολέων, η πληθυσμιακή συσσώρευση στα αστικά κέντρα, η τεχνική πρόοδος, η μηχανοποίηση της παραγωγής και η ανάπτυξη του επιχειρηματικού πνεύματος, μεταβάλουν τα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτικά δεδομένα στις μεγάλες πόλεις με αποτέλεσμα να μεταβάλλεται η μορφή του αστικού ιστού και γενικά η ζωή των ανθρώπων στις πόλεις. Την περίοδο αυτή, αναπτύσσεται αυτό που σήμερα καλείται νεώτερος Ευρωπαϊκός πολιτισμός, αλλιώς περίοδος της Νεωτερικότητας.

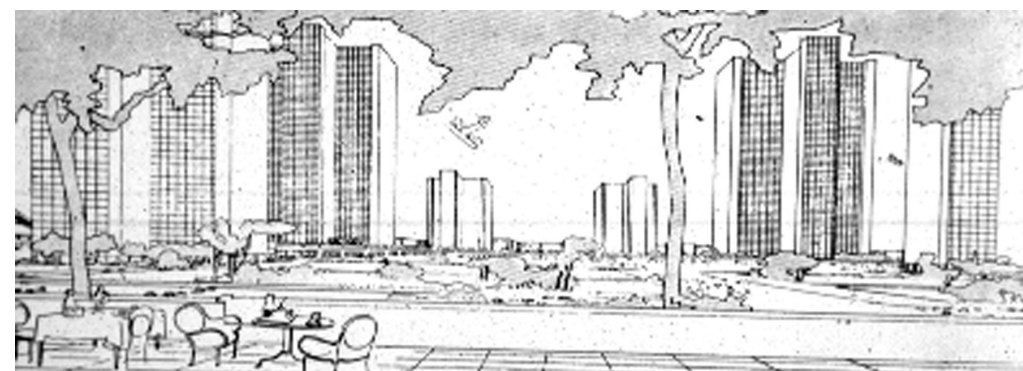
Ο νεώτερος Ευρωπαϊκός πολιτισμός εκφράζεται πλήρως τον 20ο αιώνα, με το κίνημα του μοντερνισμού. Το μοντέρνο κίνημα βασίζεται στον ορθολογισμό, την πρόοδο της επιστήμης και της τεχνολογίας και επιδιώκει σαφή ρήξη με το παρελθόν. Το μοντέρνο κίνημα στην προσπάθειά του να αντιμετωπίσει τα προβλήματα της σύγχρονης πόλης ανατρέπει τα δεδομένα και φέρει ριζικές μεταρρυθμίσεις στην αρχιτεκτονική και τον πολεοδομικό σχεδιασμό. Ο Le Corbusier, ως ο κύριος εκπρόσωπος του Μοντέρνου Κινήματος εισάγει την έννοια της ζωνοποίησης «zoning» των χρήσεων στη πόλη και σχεδιάζει την ιδανική πόλη διαιρούμενη σε ζώνες (εικόνα 12). Ο μοντέρνος σχεδιασμός αντιμετωπίζει την πόλη ως μηχανή, δίνοντας προτεραιότητα στη λειτουργικότητα εις βάρος της μορφής του αστικού ιστού. Ταυτόχρονα ενθαρρύνει την χρήση του αυτοκινήτου και της ταχείας κίνησης. Η σαφής έμφαση του σχεδιασμού στην λειτουργικότητα και η αδιαφορία για τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της κάθε πόλης, αλλά και για τις κοινωνικές σχέσεις που αναπτύσσονται σε αυτήν, οδήγησε στην τυποποίηση και την ομοιομορφία των πόλεων και στον περιορισμό των καθημερινών σχέσεων στα αστικά κέντρα.

Οι νέες αντιλήψεις στον σχεδιασμό, αφορούν και τον αστικό δημόσιο χώρο και κατά επέκταση τον ρόλο που διαδραματίζουν στον αστικό ιστό. Στην μοντέρνα αρχιτεκτονική του δημόσιου χώρου, οι πλατείες που μέχρι τότε αποτελούσαν την βασική δομή για την ανάπτυξη του αστικού ιστού, αντικαθίστανται από ζώνες πράσινου, παιχνιδότοπους και αθλητικές εγκαταστάσεις. Στην μοντέρνα πόλη, ο ρόλος του δημόσιου χώρου

συρρικνώνεται και η πλατεία χάνει σταδιακά την αξία της ως φορέας της δημόσιας ζωής. Οι πλατείες μετατρέπονται σε κυκλοφοριακούς κόμβους και χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων. Οι νέες τυπολογίες δημόσιου χώρου που προφέρονται είναι μονολειτουργικές και ο ρόλος τους στην κοινωνική συνοχή της πόλης είναι περιορισμένος.¹⁸

Εικόνα 12: Plan Voisin: Το νέο επιχειρηματικό κέντρο του Παρισιού, Le Corbusier (1922)

Εικόνα 13: Ο δημόσιος χώρος στη μοντέρνα πόλη του Le Corbusier

18 Σιόλας, Ά., Βάσση, Α., Βλαστός, Θ., Κυριακίδης, Χ., Σίτη, Μ., Μπακογιάννης, Ε., Μέθοδοι, εφαρμογές και εργαλεία πολεοδομικού σχεδιασμού, Εκδόσεις Κάλυπος, αθηνα, 2015, σελ. 55-56

Η κατεδάφιση του Pruitt-Igoe στο St Louis στην Αμερική το 1972 (εικόνα 14) σηματοδοτεί το τέλος του μοντέρνου κινήματος και την άφιξη του μεταμοντερνισμού. Το μεταμοντέρνο κίνημα ασκεί έντονη κριτική στις φονξιοναλιστικές απόψεις του μοντερνισμού, όσον αφορά την κοινωνική διάσταση και τον συλλογικό χαρακτήρα του σχεδιασμού. Ο μεταμοντερνισμός αντιλαμβάνεται την πόλη και κατά επέκταση των αστικό δημόσιο χώρο ως πεδίο εξέλιξης των κοινωνικών σχέσεων και των καθημερινών δραστηριοτήτων. Στοχεύει στην αναβίωση του ιστορικού ρόλου του δημόσιου χώρου ως φορέας της δημόσιας ζωής και ως βασική δομή για την συγκρότηση του αστικού ιστού.¹⁹

Εικόνα 14: Το συγκρότημα πολυκατοικιών Pruitt-Igoe , St. Louis, ΗΠΑ, 1950. Κατεδαφίστηκε το 1972.

¹⁹ ό. π., σελ. 57-56

Η σύγχρονη πόλη

Οι σύγχρονες τάσεις στο σχεδιασμό του αστικού δημόσιου χώρου υπηρετούν την σύγχρονη οικονομική και κοινωνική πραγματικότητα. Στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης, της καπιταλιστικής οικονομίας και του καταναλωτισμού, μια νέα εικόνα του δημόσιου χώρου αναπτύσσεται, ένας τόπος υβριδικού χαρακτήρα αρχίζει να εμφανίζεται. Στις πόλεις, σήμερα, δεν υπάρχει σαφής διάκριση του ορίου ανάμεσα στον δημόσιο και τον ιδιωτικό χώρο, με αποτέλεσμα να αποδυναμώνει η ταυτότητα του δημόσιου χώρου και η συμβολική του έκφραση.

Στις σημερινές πόλεις, ο δημόσιος αστικός χώρος σταδιακά αντικαθίσταται από ιδιωτικούς χώρους δημόσιας χρήσης και ο ρόλος του ως φορέας της δημόσιας ζωής, μετατρέπεται σε φορέας της κατανάλωσης και του ιδιωτικού συμφέροντος. Τα σύγχρονα πρότυπα για το δημόσιο χώρο αποτελούν τα εμπορικά κέντρα, τα επιχειρηματικά και τα θεματικά πάρκα, τα αστικά κέντρα αναψυχής κ.λπ. τα οποία παράγονται από το ιδιωτικό, με σκοπό το κέρδος και την κατανάλωση και τείνουν να υποκαταστήσουν τον παραδοσιακό δημόσιο χώρο. Η πιο πάνω αντιμετώπιση οδήγησε διαχρονικά στην συρρίκνωση των ανθρώπινων σχέσεων στα αστικά κέντρα, καθώς ταυτίζει την δημόσια ζωή με την κατανάλωση και το ιδιωτικό συμφέρον και το δικαίωμα του πολίτη στο δημόσιο χώρο αντικαθίσταται από το δικαίωμα του πελάτη.²⁰

Εικόνα 15: Ο σύγχρονος υβριδικός δημόσιος χώρος

²⁰ Καπετάνιος Αντώνης, Σιωπηλές Πλατείες-Σκέψεις για την ελληνική πλατεία (Β μέρος), greekarchitects.gr

Στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης και του διεθνούς ανταγωνισμού των πόλεων, ο δημόσιος χώρος αποτελεί το μέσο και τον τόπο προβολής της πόλης. Για την οικονομική ανάπτυξη και την διεθνή αναγνώριση των σύγχρονων πόλεων, το σύνολο του αστικού ιστού μετατρέπεται σε προϊόν εμπορευματοποίησης και αντιμετωπίζεται ως καταναλωτικό αγαθό. Ο σχεδιασμός του δημόσιου χώρου και γενικότερα οι αναπλάσεις στις σημερινές πόλεις, γίνονται με βασικό στόχο το κέρδος και την ανάπτυξη της εμπορικότητας. Αντίθετα, η ταυτότητα του χώρου, ο δημόσιος χώρος ως κοινωνικό αγαθό και ως χώρος της καθημερινότητας των πολιτών, θεωρείται δευτερεύουσας σημασίας.²¹

Σημαντικό ρόλο στην λειτουργία του δημόσιου χώρου, στις μέρες μας, διαδραματίζει η τεχνολογική και ψηφιακή επανάσταση. Η ανάπτυξη των μέσων μαζικής επικοινωνίας και των νέων ψηφιακών μέσων απεικόνισης, μεταβάλλουν τον τρόπο με τον οποίο ο σύγχρονος άνθρωπος κοινωνικοποιείται και δρα στον δημόσιο χώρο. Επίσης, στις μέρες μας ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων πραγματοποιούνται εξ αποστάσεως, από οικονομικές συναλλαγές μέχρι εκπαίδευση και ψυχαγωγία, με αποτέλεσμα οι αναγκαστικές δραστηριότητες που αναπτύσσονται στο δημόσιο χώρο να περιορίζονται. Οι πιο πάνω εξελίξεις επαναπροσδιορίζουν την κοινωνική πραγματικότητα του δημόσιου χώρου με αποτέλεσμα να αμφισβητείται ο ρόλος του στη σύγχρονη πόλη.

21 Σιόλας, Ά., Βάσση, Α., Βλαστός, Θ., Κυριακίδης, Χ., Σίτη, Μ., Μπακογιάννης, ό.π.,σελ. 60-63

Εικόνα 16: Potsdamer Platz, Θεματικό/ εμπορικό κέντρο, Βερολίνο

3. Οι διαστάσεις του δημόσιου χώρου.

Η ανθρώπινη διάσταση του δημόσιου χώρου

Η ανθρώπινη προσέγγιση του δημόσιου χώρου αναφέρεται στις ανάγκες και στις δραστηριότητες των ανθρώπων που ικανοποιούνται στους δημόσιους χώρους αλλά και στην επιρροή που έχουν οι χώροι αυτοί στη ζωή των ανθρώπων. Η μελέτη των ανθρωπίνων αναγκών και δραστηριοτήτων που πραγματοποιούνται σε αυτούς του χώρους, αποτελεί το κλειδί για πιο αποδοτικό σχεδιασμό τους.

Σύμφωνα με μελετητές, οι κύριες ανθρώπινες ανάγκες που θα πρέπει να καλύπτει ένας δημόσιος αστικός χώρος, είναι η άνεση, η χαλάρωση και η ανάγκη για έμμεση και άμεση ενσωμάτωση στο κοινωνικό περιβάλλον. Η επίσκεψη σε ένα δημόσιο χώρο, συνδέεται με την ικανοποίηση περισσοτέρων από μίας εκ των παραπάνω αναγκών.²²

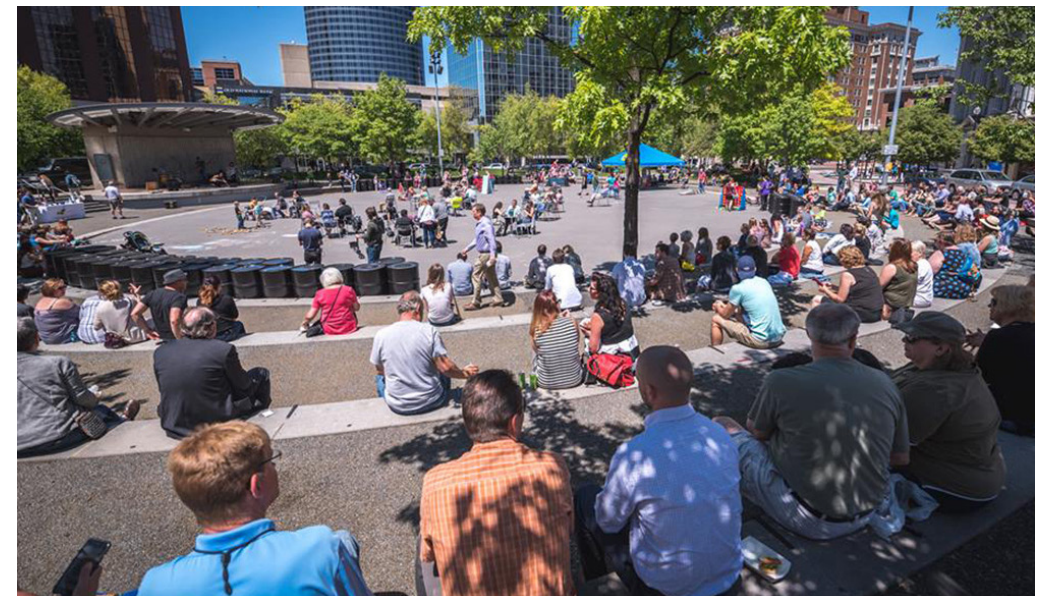
Η άνεση στους δημοσίους χώρους, αποτελεί τη βασικότερη ανάγκη που πρέπει να ικανοποιεί ο χώρος. Διότι χωρίς αυτή είναι αμφίβολο αν θα ικανοποιηθούν και οι άλλες ανάγκες και κατ' επέκταση αν θα χρησιμοποιηθεί ο χώρος. Σημαντική παράμετρος για την άνεση στους δημοσίους χώρους της καθημερινότητας, είναι η παρουσία του ήλιου αλλά και η δυνατότητα προφύλαξης από αυτόν, αλλά και από τα άλλα φυσικά φαινόμενα (βροχή, άνεμος, χιόνι κτλ). Ένα άλλο σημαντικό στοιχείο των δημόσιων χώρων, είναι η ύπαρξη χώρων ανάπαυσης και ξεκούρασης. Αυτοί οι χώροι στάσης πρέπει να προσφέρουν ψυχολογική ηρεμία, αλλά και να ενθαρρύνουν τις κοινωνικές επαφές.

Μια άλλη ανάγκη που οφείλει να ικανοποιήσει ο σχεδιασμός των δημόσιων χώρων, είναι η ανάγκη για χαλάρωση αλλά ταυτόχρονα να παρέχει τη δυνατότητα για δημιουργικές δραστηριότητες, έτσι ώστε να διατηρεί τη ζωντάνια του. Η έντονη παρουσία των φυσικών στοιχείων (πράσινο, φυσικό φωτισμό, υδάτινο στοιχείο) στους δημόσιους χώρους και η απομόνωση από τις ηχητικές και οπτικές οχλήσεις της πόλης, συμβάλουν στην δημιουργία μίας ήρεμης και γαλήνιας ατμόσφαιρας και εξασφαλίζουν σωματική και ψυχολογική ξεκούραση στους χρήστες.²³

Επίσης, σημαντική ανάγκη είναι και η κοινωνική συναναστροφή που αναζητούν οι άνθρωποι στους δημόσιους χώρους, είτε είναι έμμεση είτε άμεση. Η ανάγκη έμμεσης ενσωμάτωσης με το κοινωνικό περιβάλλον ή αλλιώς η παθητική κοινωνικοποίηση, αναφέρεται στην ανάγκη του ανθρώπου, να νιώσει κομμάτι του περιβάλλοντός του, χωρίς ωστόσο να λάβει ενεργά μέρος με οποιοδήποτε τρόπο. Η κατηγορία αυτή, αναφέρεται στους ανθρώπους που κατά κανόνα απολαμβάνουν οπτικά τα όσα διαδραματίζονται γύρω τους.

Από την άλλη, είναι άτομα που αναζητούν άμεση επαφή με τους υπόλοιπους χρήστες του χώρου, είτε τους γνωρίζουν, είτε όχι. Αυτή η ενεργητική κοινωνικοποίηση συμβαίνει όταν άτομα με κοινά ενδιαφέροντα συναντιούνται στους δημόσιους χώρους.²⁴ Σε αυτή την περίπτωση ο σχεδιασμός οφείλει να προσφέρει διάφορες ποιότητες χώρου, σε διαφορές κοινωνικές και ηλικιακές ομάδες, που ενθαρρύνουν τις συλλογικές δραστηριότητες.

Επομένως, για πιο φιλικούς και ελκυστικούς δημόσιους χώρους, ο σχεδιασμός οφείλει να λαμβάνει υπόψη τις παραπάνω ανθρώπινες ανάγκες και δραστηριότητες.

Εικόνα 17: Ο δημόσιος χώρος ως χώρος χαλάρωσης.

22. Carmona M., Heath T., Oc T., Tiesdell S, 2003, Public places Urban spaces. The dimensions of Urban Design, Great Britain: Architectural Press, σελ.14

23. Carr S., Francis M., Rivlin G. L., Stone. M, Public Space, US: Cambridge Uni. press, 1992

24. Gehl Jan, Η ζωή ανάμεσα στα κτήρια : χρησιμοποιώντας το δημόσιο χώρο, Βόλος : Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, 2013

Η κοινωνική διάσταση του δημόσιου χώρου

Σύμφωνα με πολλούς μελετητές, το βασικότερο χαρακτηριστικό του δημόσιου χώρου είναι η λειτουργία του ως φορέας της δημόσιας ζωής και ως χώρος κοινωνικοποίησης. Σύμφωνα με τον αρχιτέκτονα Larco N. αυτό που χαρακτηρίζει ένα χώρο ως δημόσιο, είναι οι κοινωνικές δραστηριότητες και αλληλεπιδράσεις και όχι η μορφή του.²⁵ Οι χώροι αυτοί, όσον αφορά την κοινωνική χρήση τους, χρησιμοποιούνται από τους ανθρώπους ως τόποι συνάντησης, αναψυχής, παιχνιδιού, φυσικής άσκησης, πολιτιστικών εκδηλώσεων αλλά και ως χώροι αποκλεισμού και διεκδίκησεων.

Ο δημόσιος χώρος, ως τόπος συνύπαρξης ξένων μεταξύ τους ανθρώπων, φιλοξενεί κοινωνικές αλληλεπιδράσεις μέσα από παθητικές κοινωνικές δραστηριότητες. Οι ευκαιρίες για συναντήσεις και για καθημερινές δραστηριότητες στους δημόσιους χώρους της πόλης, δίνουν την δυνατότητα να είναι κανείς με άλλους, να βλέπει και να ακούει άλλους ανθρώπους, να παρατηρεί τους άλλους να συμμετέχουν σε διάφορες καταστάσεις, με αποτέλεσμα το άτομο να αισθάνεται μέρος του κοινωνικού συνόλου.²⁶ Αυτές οι ήπιες κοινωνικές επαφές αποτελούν και το σπόρο για πιο ενεργητικές αλληλεπιδράσεις.

Εικόνα 18: Η παρατήρηση αποτελεί παθητικό μέσο κοινωνικοποίησης στον δημόσιο χώρο.

25. Larco Nico, What is Urban [Research and Debate], Places v.15, no.2., 2003

26. Gehl J., 2013, Ανθρώπινες πόλεις, Αθήνα: εκδόσεις MBIKE EVENTS&DIGITAL, σελ.23

Βασική παράμετρος για την κοινωνική συνεκτικότητα του δημόσιου χώρου είναι η συνύπαρξη και η ενεργητική συμμετοχή διαφόρων κοινωνικών ομάδων σε αυτούς. Οι συλλογικές δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στους δημόσιους χώρους, όπως το περπάτημα, το παιχνίδι των παιδιών, η σωματική άσκηση, η συζήτηση με άλλους ανθρώπους αλλά και οι πολιτιστικές και καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, ενθαρρύνουν την κοινωνική αλληλεπίδραση μεταξύ των κοινωνικών ομάδων που έχει ως αποτέλεσμα την βελτίωση της ποιότητας των δημοσίων χώρων και κατ' επέκταση την ποιότητας ζωής των κατοίκων τους.

Εικόνα 19: Ο δημόσιος χώρος ως τόπος συνάντησης ανθρώπων με κοινά ενδιαφέροντα.

Εικόνα 20: Κάιρο: Πλατεία Ταχρίρ, Ιούνιος 2011: ο δημόσιος χώρος ως χώρος πολιτικών διεκδικήσεων.

Ο δημόσιος υπαίθριος χώρος εκτός από χώρος κοινωνικής συναναστροφής και δραστηριοτήτων παρουσιάζει και συμπεριφορές αποκλεισμού και κοινωνικών και πολιτικών διεκδικήσεων. Ανάλογα με τις κοινωνικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ των ομάδων χριστών που φιλοξενεί διαμορφώνει και τους αντίστοιχους κοινωνικούς θεσμούς, με αποτέλεσμα οι ομάδες που δεν συμβαδίζουν με τους εκάστοτε θεσμούς να θεωρούνται κοινωνικά ευπαθείς (φτωχοί, ηλικιωμένοι, παιδιά, γυναίκες, εθνικές μειονότητες, μετανάστες και άστεγους) και να είναι περιθωριοποιημένοι από τη συμμετοχή τους στην «φυσιολογική» κοινωνία και εκτεθειμένοι στον κοινωνικό αποκλεισμό.

Επίσης, οι δημόσιοι υπαίθριοι χώροι χρησιμοποιούνται και ως χώροι για κοινωνικοπολιτικές διεκδικήσεις. Η διεκδίκηση της συμμετοχής, από τις περιθωριοποιημένες κοινωνικά ομάδες, στη δημόσια ζωή της πόλης γίνεται στους δημόσιους χώρους μέσα από την παρουσία και τις καθημερινές πρακτικές στους χώρους αυτούς.²⁷ Αντίστοιχα, στον δημόσιο χώρο το άτομο, αντικρίζει το σύνολο, συνδιαλέγεται μαζί του και παίρνει θέση. Και αυτό τον καθιστά το πεδίο των πολιτικών και κοινωνικών διεκδικήσεων.

Συμπερασματικά, ο δημόσιος χώρος εκτός από απλή υλική οντότητα, είναι και μια σύνθεση κοινωνικών σχέσεων, ατομικών και συλλογικών πρακτικών και συμβολικών σημασιών.

27. Βαΐου Ντ., Καλαντίδης Α., μετασχηματισμοί του χώρου: κοινωνικές και πολιτισμικές διαστάσεις, Αθήνα, νήσος, 2009

Εικόνα 21: Αστικές καλλιέργειες σε μια γειτονιά στη βορειοανατολική πλευρά του Michigan

Η οικονομική διάσταση του δημόσιου χώρου

Οι υπαίθριοι δημόσιοι χώροι σε μια πόλη, προσφέρουν στους κατοίκους οικονομικά οφέλη τα οποία εντοπίζονται σε διάφορα επίπεδα, και σχετίζονται τόσο με τα περιβαλλοντικά, όσο και με τα κοινωνικά οφέλη.

Καταρχάς, η παρουσία δημόσιων χώρων σε μια περιοχή, έχει άμεσο αντίκτυπο στην αξία της γης αυτής, καθώς οι Ιδιοκτησίες που βρίσκονται πλησίον πάρκων ή χώρων πρασίνου έχουν μεγαλύτερη ζήτηση και μεγαλύτερη οικονομική αξία. Από την αύξηση της τιμής των ακινήτων, προκύπτουν και ανάλογα οικονομικά οφέλη και για το κράτος από τη φορολογία που επιβάλλεται από το κράτος στις ιδιοκτησίες.²⁸

Επιπλέον, η ανάπτυξη δημόσιων χώρων σε μια πόλη, συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής της (μείωση ατμοσφαιρικής ρύπανσης, θορύβου κτλ), και κατά συνέπεια η πόλη προσελκύει κατοίκους, εμπόρους, επιχειρήσεις και τουρίστες. Με άλλα λόγια, αυξάνονται οι επενδύσεις και ενισχύεται η οικονομική δραστηριότητα των πόλεων, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας. Επίσης, η ανάπτυξη των δημόσιων αστικών καλλιέργειών συμβάλλει στην παραγωγή υλικών όπως τροφής, καυσίμων και ξυλείας, που με τη σειρά τους συμβάλουν στη βελτίωση της οικονομικής ζωής των κατοίκων.

Τέλος, ένα πολύ σημαντικό περιβαλλοντικό αλλά και οικονομικό όφελος είναι η εξοικονόμηση ενέργειας στα αστικά κέντρα. Στις πόλεις που παρατηρείται ανεπάρκεια υπαίθριων δημόσιων χώρων, κατά τους θερινούς μήνες, παρατηρείται μεγαλύτερη αύξηση της θερμοκρασίας, πέραν της κανονικής, λόγω της έκλυσης θερμότητας από τις δομημένες επιφάνειες. Οι κάτοικοι, επομένως, αναγκάζονται να καταναλώνουν μεγαλύτερες ποσότητες ενέργειας ώστε να αποκτήσουν τις επιθυμητές θερμοκρασίες στους εσωτερικούς χώρους. Η ανάγκη αυτή, δε θα ήταν τόσο έντονη αν υπήρχαν επιπλέον δημόσιοι χώροι, που θα διαμόρφωναν καλύτερο μικροκλίμα με λιγότερες απαιτήσεις σε κατανάλωση ενέργειας.

28. Δαμίγος Δ., Καλαβρυτινός Ν., Οικονομική Αξία των Αστικών Χώρων Πρασίνου στο Λεκανοπέδιο Αττικής, Τεχνικά Χρόνια, ΤΕΕ, 2006

Η περιβαλλοντική διάσταση του δημόσιου χώρου

Από περιβαλλοντική σκοπιά, οι δημόσιοι χώροι αποτελούν ζωτικά στοιχεία του αστικού περιβάλλοντος, διότι συμβάλουν στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και συνεισφέρουν σε μεγάλο βαθμό στην υγιεινή της πόλης.

Πρώτο άμεσο και σημαντικό πλεονέκτημα των δημόσιων χώρων και συγκεκριμένα των χώρων πρασίνου, είναι η μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, μέσα από τη δέσμευση του διοξειδίου του άνθρακα και της απελευθέρωσης οξυγόνου στην ατμόσφαιρα, αλλά και μέσα από το φιλτράρισμα του αέρα από ατμοσφαιρικούς ρύπους, όπως σκόνη, τα μικροσωματίδια, του άνθρακα και του θείου. Επίσης, οι υπαίθριοι δημόσιοι χώροι συμβάλλουν στη διατήρηση σταθερού θερμοκρασιακού επιπέδου στον αστικό χώρο αφού το καλοκαίρι συμβάλουν στη μείωση της θερμοκρασίας και το χειμώνα στην αύξηση της, έτσι αποφεύγονται οι ακραίες θερμοκρασίες, οι οποίες είναι επικίνδυνες για τους κατοίκους της πόλης. Ουσιαστικά τα στοιχεία πρασίνου στους δημόσιους χώρους απορροφούν μεγάλο μέρος της θερμότητας του ήλιου την ημέρα και την ελευθερώνουν σταδιακά το βράδυ, έτσι απαλύνουν την θερμοκρασία της ημέρας και θερμαίνουν τη νύχτα.²⁹

Πέραν της ποιότητας της ατμόσφαιρας, οι χώροι πρασίνου προσφέρουν οφέλη σε σχέση και με την ποιότητα των υδάτων και του εδάφους. Σε περιπτώσεις που εντός του αστικού ιστού υπάρχουν λίμνες ή χείμαρροι, οι χώροι πρασίνου έχουν τη δυνατότητα να απορροφήσουν ποσότητες βρόχινου νερού αποτρέποντας την υπερχείλισή τους. ταυτόχρονα έχουν την δυνατότητα να συγκρατούν τα εδάφη και να τα κρατούν συνεκτικά. Έτσι αποφεύγονται κατολισθήσεις και διαβρώσεις του εδάφους.³⁰

Τέλος, έμμεσα οφέλη προκύπτουν στο βαθμό που οι δημόσιοι χώροι επηρεάζουν την επιλογή του τρόπου μετακίνησης των κατοίκων στα αστικά κέντρα. Σε πολλές περιπτώσεις οι μετακινήσεις των κατοίκων

29. Κασσιός Κ.Κ., απορρυπαντική συμβολή του αστικού πράσινου στην ατμόσφαιρα της πόλης, στην Ημερίδα με θέμα: Ποιότητα της ατμόσφαιρας στις αστικές περιοχές - Νέα δεδομένα και προοπτικές, Αθήνα: ΤΕΕ, 2005

30. Μπελαβίλας Ν., Βαταβάλη Φ., Πράσινο και ελεύθεροι χώροι στην πόλη, Αθήνα: WWF Ελλάς, 2009, σελ. 17

στα κέντρα των πόλεων, θα μπορούσαν να γίνουν και χωρίς τη χρήση αυτοκινήτου, αρκεί να υπήρχε ένα κίνητρο που θα ενθάρρυνε την κίνηση πεζών και ποδηλατών. Η ενθάρρυνση αυτή σχετίζεται με το βαθμό πρόσβασης στους δημόσιους χώρους και την ενσωμάτωσή τους στον αστικό ιστό. Μέσα από την περιορισμένη χρήση των ιδιωτικών μέσων μεταφοράς, προκύπτουν οφέλη όπως η μείωση της εκπομπής καυσαερίων, εξοικονόμηση ενέργειας και καλύτερη ρύθμιση του κυκλοφοριακού προβλήματος.

Εικόνα 22:

Η Προσέγγιση του δημόσιου χώρου σύμφωνα με τις δραστηριότητες.

Σύμφωνα με τον Jan Gehl οι υπαίθριες δραστηριότητες στο δημόσιο χώρο χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες, που η κάθε μια θέτει πολύ διαφορετικές απαιτήσεις στο υλικό περιβάλλον: αναγκαίες, προαιρετικές και κοινωνικές δραστηριότητες.³¹

Στις αναγκαίες περιλαμβάνονται οι καθημερινές δραστηριότητες που κατά κύριο λόγο είναι αναγκαστικές. Στις δραστηριότητες αυτές, οι εμπλεκόμενοι είναι απαραίτητο να συμμετέχουν. Αυτές οι δραστηριότητες πραγματοποιούνται καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου και δεν επηρεάζονται από το υλικό πλαίσιο και το εξωτερικό περιβάλλον. Οι συμμετέχοντες σε αυτές δεν έχουν επιλογή.

Η δεύτερη κατηγορία δραστηριοτήτων είναι οι προαιρετικές. δηλαδή εκείνες στις οποίες συμμετέχουμε αν το επιθυμούμε και εφόσον ο χρόνος και ο τόπος τις καθιστούν εφικτές. Αυτός ο τύπος δραστηριοτήτων περιλαμβάνει κυρίως ψυχαγωγικές δραστηριότητες που είναι ιδιαίτερα ευχάριστο να πραγματοποιούνται σε υπαίθριο χώρο. Αυτές οι δραστηριότητες, σε αντίθεση με τις αναγκαίες, επηρεάζονται άμεσα από το υλικό πλαίσιο και το εξωτερικό περιβάλλον.

Η συχνότητα των προαιρετικών δραστηριοτήτων είναι ανάλογη της ποιότητας των υπαίθριων χώρων³², δηλαδή όταν οι υπαίθριοι χώροι είναι υψηλής ποιότητας, εκτός από τις αναγκαίες που τείνουν να διαρκέσουν περισσότερο, πραγματοποιούνται και ένα ευρύ φάσμα προαιρετικών δραστηριοτήτων επειδή ο τόπος και η κατάσταση προσελκύουν τους ανθρώπους να περπατήσουν, να σταθούν, να καθίσουν, να παίξουν κ.ο.κ. σε αντίθεση με αστικούς χώρους χαμηλής ποιότητας όπου μόνο οι αναγκαίες δραστηριότητες συμβαίνουν (εικόνα 12).

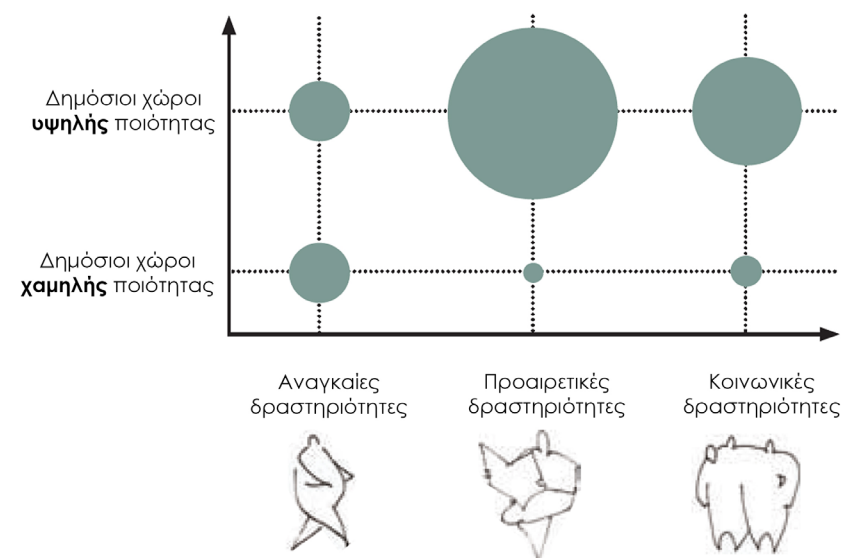
Η τρίτη κατηγορία δραστηριοτήτων είναι οι κοινωνικές, δηλαδή οι δραστηριότητες που εξαρτώνται από την παρουσία άλλων ανθρώπων στους δημοσίου χώρους, και περιλαμβάνουν το παιχνίδι των παιδιών, τους χαιρετισμούς, τις συνομιλίες ή και πιο ουδέτερες επαφές. Οι κοινωνικές δραστηριότητες προκύπτουν από τις άλλες δυο κατηγορίες

31. Gehl Jan, Η ζωή ανάμεσα στα κτήρια : χρησιμοποιώντας το δημόσιο χώρο, Βόλος : Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, 2013

32. Gehl J., Ανθρώπινες πόλεις, Αθήνα: εκδόσεις MBIKE EVENTS&DIGITAL, 2013

δραστηριοτήτων και εξελίσσονται σε σύνδεση με άλλες δραστηριότητες και για αυτό επηρεάζονται έμμεσα από την ποιότητα του δημόσιου χώρου.³³

Σε ένα ποιοτικό αστικό περιβάλλον, ένα εντελώς διαφορετικό ευρύ φάσμα ανθρώπινων δραστηριοτήτων έχει την δυνατότητα να αναπτυχθεί.

Εικόνα 23: Διάγραμμα του Jan Gehl που απεικονίζει την σχέση ανάμεσα στη ποιότητα του δημόσιου χώρου και στις δραστηριότητες που αναπτύσσονται σε αυτό.

33. Gehl Jan, Η ζωή ανάμεσα στα κτήρια : χρησιμοποιώντας το δημόσιο χώρο, Βόλος : Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, 2013

4. Κατηγορίες του δημόσιου χώρου.

Στις σύγχρονες πόλεις Οι υπαίθριοι δημόσιοι χώροι αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του αστικού περιβάλλοντος διότι τα οφέλη που προσφερθούν είναι βαρυσήμαντα και πολυδιάστατα. Οι χώροι αυτοί ανάλογα με τις δραστηριότητες, τις χρήσεις και τις χωρικές ποιότητες που προσφέρουν διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

- Πλατείες
- Χώροι πρασίνου
- Πεζόδρομοι

Πλατείες

Η πλατεία αποτελεί την αρχέτυπη μορφή του υπαίθριου δημόσιου χώρου και η εμφάνισή της ταυτίζεται με την δημιουργία των πρώτων οικισμών. Διαχρονικά, οι πλατείες αποτελούν, κατά κύριο λόγο, τους χώρους συγκέντρωσης των ανθρώπων στα κέντρα των πόλεων, αλλά και τους τόπους συνάντησης σε επίπεδο γειτονιάς. Λειτουργικά, η πλατεία φιλοξενεί ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, όπως οικονομικές συναλλαγές, κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και πολιτικές και πολιτισμικές συγκεντρώσεις. Ενώ μορφολογικά, η συνηθέστερη μορφή της πλατείας είναι ελεύθεροι επίπεδοι χώροι με σκληρές ανοιχτές επιφάνειες οι οποίες καλύπτονται με οργανωμένη φύτευση ή χωρίς φύτευση. Ανάλογα με τον χαρακτήρα των πλατειών, διαφοροποιείται η φύτευση, ο αστικός εξοπλισμός και οι επιμέρους διαμορφώσεις.³⁴

Χώροι πρασίνου

Η εξέλιξη των δημόσιων υπαίθριων χώρων, εξαρτάται από την εκάστοτε κοινωνικό-οικονομικό-πολιτική κατάσταση. Συγκεκριμένα, οι πρώτοι χώροι πρασίνου με την έννοια που τους αντιλαμβανόμαστε σήμερα, εμφανίζονται στις αρχές του 19ου αιώνα με την εμφάνιση της βιομηχανικής πόλης και τις δυσμενείς συνθήκες εργασίας και διαβίωσης που αυτή προσέφερε στους κατοίκους της. Οι δυσμενείς

34. Μπελαβίλας Ν., Βαταβάλη Φ., Πράσινο και ελεύθεροι χώροι στην πόλη, Αθήνα: WWF Ελλάς, 2009, σελ. 23

Εικόνα 24: Piazza del campo, Σιένα.

δημιουργία δημόσιων πάρκων ή κήπων των οποίων ο στόχος είναι να λειτουργούν ως «πνεύμονες» των πυκνοδομημένων περιοχών. Έτσι, αρχίζουν να δημιουργούνται δίκτυα πρασίνου και προάστια, τα οποία ολοκληρώνονται σαν ιδέα με τη δημιουργία κηπουπόλεων στις αρχές του 20ου αιώνα. Αυτοί οι χώροι πρασίνου ανάλογα με την έκταση και την ακτίνα εξυπηρέτησης τους, άρα και τον πληθυσμό που εξυπηρετούν, διακρίνονται στις εξής υποκατηγορίες:

- Πάρκα τσέπης
- Πάρκα γειτονιάς
- Πάρκα πόλης

Πάρκα τσέπης (Pocket park)

Τα Πάρκα Τσέπης είναι χώροι πρασίνου μικρής κλίμακας που προορίζονται για να εξυπηρετήσουν κατοίκους από περιορισμένα οικοδομικά τετράγωνα και η έκτασή τους είναι της τάξεως των 1000 τ.μ.. Συνήθως δημιουργούνται, πάνω σε ακανόνιστα κομμάτια κενής αστικής γης, και η μορφή τους εξαρτάται από τη διάταξη των οικοδομικών τετραγώνων και του οδικού δικτύου της περιοχής. Βασική λειτουργία των Πάρκων Τσέπης είναι η μετατροπή ασχεδιαστων, μη λειτουργικών και προβληματικών τμημάτων γης, σε ζωτικούς χώρους που συμβάλουν στην βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων αλλά και την συνολική αναβάθμιση της εικόνας της περιοχής.

Στην κλίμακα της πόλης, τα Πάρκα Τσέπης, ενεργοποιούμενα διάσπαρτα στον αστικό ιστό, καλούνται να αποκαταστήσουν την ασυνέχεια του, και να δημιουργήσουν ένα οργανωμένο δίκτυο ζωντανών ελεύθερων χώρων πρασίνου, συνδεδεμένο και με τους μεγάλους δημόσιους χώρους της πόλης. Στην κλίμακα της γειτονιάς, τα Πάρκα Τσέπης επιτυγχάνουν με άμεσο τρόπο την κάλυψη των αναγκών των κατοίκων σε ελεύθερους χώρους πρασίνου και αναψυχής.³⁵

35. Πλουμίδη Ε., Σερράος Κ., Εξυγίανση πυκνοδομημένων αστικών κέντρων μέσω της δημιουργίας δικτύου υπαίθριων χώρων πρασίνου μικρής κλίμακας. Η ιδέα των «πάρκων τσέπης», 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, 2012.

Εικόνα 25: Paley Park, Νέα Υόρκη

Πάρκα γειτονιάς (Community Park)

τα πάρκα γειτονιάς είναι υπαίθριοι δημόσιοι χώροι μεσαίας κλίμακας που η εμβέλεια της ακτίνας εξυπηρέτησης τους φτάνει τα 600 μέτρα και η έκτασή τους ξεπερνά το ένα στρέμμα. Τα πάρκα γειτονιάς λειτουργούν σαν πόλους έλξης για παιχνίδι, κοινωνικοποίηση, επικοινωνία και αναψυχή. Γενικά, οι χώροι αυτοί, εκτός του πρασίνου που είναι το κύριο χαρακτηριστικό τους, φιλοξενούν και δραστηριότητες ενεργητικής αναψυχής, όπως μικρές αθλητικές εγκαταστάσεις, παιδικές χαρές και χώρους παιχνιδιού.

Πάρκα πόλης (urban park)

Τα πάρκα πόλης είναι οργανωμένοι χώροι πρασίνου μεγάλης κλίμακας που, συνήθως, βρίσκονται στο κέντρο της πόλης και προορίζονται για να εξυπηρετήσουν το σύνολο των κατοίκων της πόλης. Λόγω της μεγάλης έκτασης που καταλαμβάνουν, μπορούν να φιλοξενήσουν ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων και χρήσεων καλύπτοντας έτσι πολλές από τις ανάγκες της σύγχρονης αστικής κοινωνίας και των κατοίκων των πόλεων (άθληση, ψυχαγωγία, αναψυχή, κοινωνική αλληλεπίδραση και επαφή με τη φύση). Επίσης, στον ίδιο χώρο, υπάρχει η δυνατότητα να χωροθέτησης δημόσιων κτιρίων όπως μουσεία, αίθουσες εκδηλώσεων και βιβλιοθήκες.

Εικόνα 26: Hyde park, Λονδίνο

Πεζόδρομοι

Πεζόδρομοι είναι οι δρόμοι που έχουν ως αποκλειστικό ή κύριο προορισμό την κίνηση πεζών. Οι Πεζόδρομοι συμβάλλουν στην καλύτερη λειτουργία του κέντρου της πόλης, των εμπορικών περιοχών, των περιοχών αναψυχής και των περιοχών κατοικίας. Σε έναν πεζόδρομο, εκτός από το χώρο κίνησης, μπορούν να υπάρχουν και χώροι παιχνιδιού, χώροι στάσης και χαλάρωσης, στέγαστρα και οργανωμένο πράσινο.

Οι πεζόδρομοι σε περιοχές κατοικίας, δίνουν χώρο στα παιδιά για παιχνίδι, χωρίς τον κίνδυνο από τα αυτοκίνητα και διευκολύνουν την πρόσβαση στις εκπαιδευτικές μονάδες, ενώ οι εμπορικοί πεζόδρομοι επιτρέπουν τον περίπατο των πολιτών και βοηθούν στην καλύτερη λειτουργία της αγοράς. Επίσης, τα τελευταία χρόνια οι πεζόδρομοι αναπτύχθηκαν ιδιαίτερα και στα ιστορικά κέντρα των πόλεων ή στους παραδοσιακούς οικισμούς, αυξάνοντας την ελκυστικότητα του χώρου και την τουριστική κίνηση.

Στους πεζόδρομους είναι απαραίτητο να εξασφαλίζεται η διέλευση των οχημάτων πρώτης ανάγκης, κυρίως πυροσβεστικών και ασθενοφόρων. Για αυτό το σκοπό ο σχεδιασμός των πεζόδρομων πρέπει να συνοδεύεται από μια ολοκληρωμένη κυκλοφοριακή μελέτη καθώς και μια μελέτη για τις χρήσεις γης.³⁶

Εικόνα 27: Ο πεζόδρομος la Rambla, Βαρκελώνη

36. Μπελαβίλας Ν., Βαταβάλη Φ., Πράσινο και ελεύθεροι χώροι στην πόλη, Αθήνα: WWF Ελλάς, 2009, σελ. 20-21.

5. Ο σχεδιασμός του δημόσιου χώρου

Μελετώντας την ιστορική εξέλιξη των πόλεων διαπιστώνουμε ότι ο υπαίθριος δημόσιος χώρος αποτελεί βασική δομή για την διαμόρφωση της πόλης και της ζωής σε αυτήν. Ο δημόσιος χώρος ως φορέας της δημόσιας ζωής λειτουργεί ως χώρος ελεύθερης έκφρασης, ως χώρος αναψυχής και κοινωνικής επαφής, ως χώρος διεκδίκησης και αντίστασης, ως χώρος κίνησης και δράσης των κατοίκων και γενικά ως χώρος της καθημερινότητας. Και για αυτό αποτελεί ένα ισχυρό εργαλείο σχεδιασμού για την βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων.

Διαχρονικά, ο σχεδιασμός επιδίωκε την εξασφάλιση του δημόσιου χώρου στα αστικά κέντρα. Όμως, εξαιτίας της έντονης αστικοποίησης στα κέντρα των πόλεων και της ανεπάρκειας σχεδιασμού, σήμερα, παρατηρείται συρρίκνωση του δημόσιου χώρου της πόλης τόσο σε μέγεθος, αλλά κυρίως σε περιεχόμενο και νόημα. Το δημόσιο, παρ' ότι διατηρεί τον τυπικό χαρακτήρα του, κυριαρχείται όλο και περισσότερο από ιδιωτικές λειτουργίες. Σήμερα, σε ένα κόσμο ο οποίος σταδιακά ιδιωτικοποιείται, η ανάγκη ύπαρξης δημόσιων αστικών χώρων συνεχώς εντείνεται.

Ο Jan Gehl στο βιβλίο του "Η ζωή ανάμεσα στα κτήρια", για να τονίσει τον ρόλο του σχεδιασμού, αναφέρει ότι "Ο σχεδιασμός μπορεί να υψώσει ή να ισοπεδώσει τοίχους, να αυξήσει ή να μειώσει τις αποστάσεις, τις ταχύτητες και τους ρυθμούς της πόλης και των πολιτών της, να διαχωρίσει ή να ενώσει, να διασκορπίσει ή να συγκεντρώσει, να απωθήσει ή να καλέσει, να προωθήσει την εξωστρέφεια ή την εσωστρέφεια".³⁷ Έτσι, ο σχεδιασμός του δημόσιου χώρου αποτελεί ένα εργαλείο στρατηγικής παρέμβασης σε κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό επίπεδο στη ζωή της πόλης.³⁸

Σύμφωνα με μελετητές, για ένα πιο αποδοτικό σχεδιασμό των δημόσιων χώρων, οι παράμετροι που οφείλουν οι σχεδιαστές να λαμβάνουν υπόψη κατά την διάρκεια του σχεδιασμού είναι η πρόσβαση, η άνεση, οι δραστηριότητες και η κοινωνικοποίηση.³⁹

37. Gehl Jan, Η ζωή ανάμεσα στα κτήρια : χρησιμοποιώντας το δημόσιο χώρο, Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, 2013

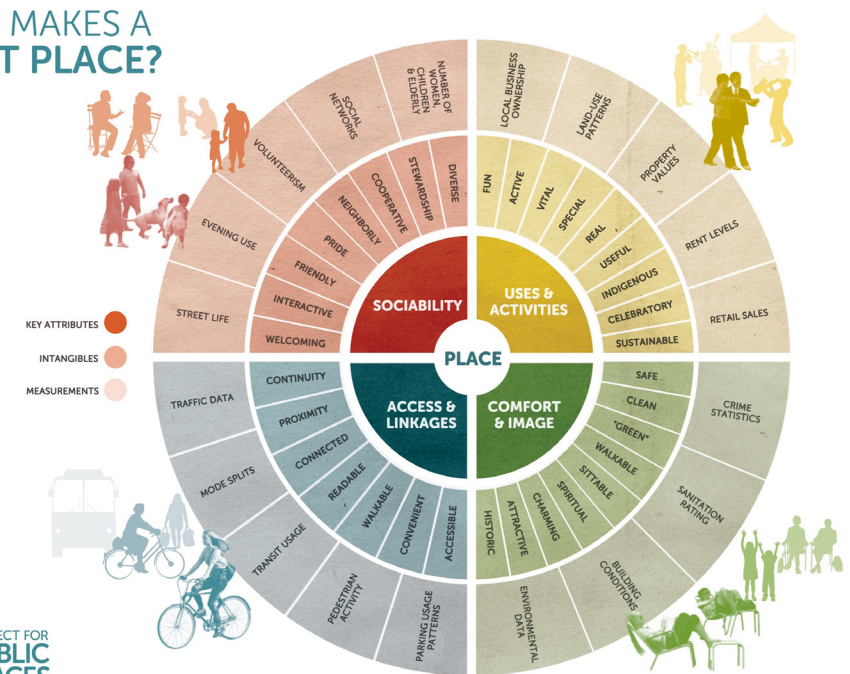
38. Χριστοδούλου, Χάρης, δημόσιος χώρος .. αναζητείται, Θεσσαλονίκη, εκδόσεις ΤΕΕ, 2011

39. www.pps.org/article/grplacefeat

Θεμελιώδη προϋπόθεση για την λειτουργία του δημόσιου χώρου αποτελεί η φυσική πρόσβαση όλων των πολιτών στους χώρους αυτούς. Εδώ, ο σχεδιασμός καλείται να εξασφαλίσει ασφαλή πρόσβαση, ειδικά, για τις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες όπως παιδιά, ηλικιωμένους και ΑΜΕΑ. Επίσης, σημαντικό ζήτημα για το δημόσιο χώρο είναι η πρόσβαση, η συμμετοχή και η ορατότητα όλων των κοινωνικών ομάδων στον δημόσιο χώρο και η έλλειψη αποκλεισμών ανεξαρτήτως φύλου, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης κ.ο.κ.

Σημαντικό στοιχείο για την λειτουργία του δημόσιου χώρου ως πόλου έλξης των κατοίκων είναι η άνεση που προσφέρει. Σημαντική παράμετρος για την άνεση στους δημοσίους χώρους της καθημερινότητας, είναι η παρουσία του ήλιου αλλά και η δυνατότητα προφύλαξης από αυτόν, αλλά και από τα άλλα φυσικά φαινόμενα. Επιπλέον, απαραίτητη είναι η ύπαρξη ποιοτικών χώρων στάσης, χαλάρωσης και ξεκούρασης που προσφέρουν ψυχολογική ηρεμία και δυνατότητα για κοινωνική επαφή. Τέλος, βασικό για τη λειτουργία του δημόσιου χώρου είναι η απουσία κινδύνου και η παροχή αίσθηση ασφάλειας, προστασίας και οικειότητας στους χρήστες.

WHAT MAKES A GREAT PLACE?

Εικόνα 28: Παράγοντες που επηρεάζουν την ποιότητα και τη λειτουργία του δημόσιου χώρου.

Βασικό γνώρισμα των ζωντανών δημόσιων χώρων είναι η δυνατότητα ανάπτυξης διάφορων δραστηριοτήτων. Ο σχεδιασμός οφείλει να προσφέρει ευκαιρίες για ανάπτυξη διαφορετικών τύπων δραστηριοτήτων, όπως κοινωνικών, πολιτιστικών, καλλιτεχνικών, αθλητικών και δραστηριοτήτων αναψυχής. Επιπλέον, οι δραστηριότητες πρέπει να απευθύνονται σε όλες τις ηλικιακές ομάδες και να υπάρχει η δυνατότητα για πραγματοποίηση δραστηριοτήτων καθ' όλη την διάρκεια της ημέρας. Τέλος, ο χώρος πρέπει να φιλοξενεί ατομικές αλλά και ομαδικές δραστηριότητες που συμβάλλουν στην κοινωνική επαφή των ανθρώπων. Η έλλειψη δραστηριοτήτων από το δημόσιο χώρο αποθαρρύνει τους επισκέπτες και οδηγεί στην ερημοποίηση και τη δυσλειτουργία του.

Μια άλλη παράμετρος για την αξιολόγηση του σχεδιασμού είναι ο βαθμός κοινωνικότητας του χώρου, δηλαδή κατά πόσο ο δημόσιος χώρος συμβάλλει στην κοινωνική συνοχή της πόλης. Οι καθημερινοί δημόσιοι χώροι εκτός από υλικές οντότητες είναι και μια σύνθεση κοινωνικών σχέσεων, ατομικών και συλλογικών πρακτικών και συμβολικών σημασιών.⁴⁰ Ο ρόλος του σχεδιασμού, σε αυτή την περίπτωση, είναι να δημιουργεί χωρικές ποιότητες που να ενθαρρύνουν τις κοινωνικές δραστηριότητες, όπως συναντήσεις μεταξύ γνωστών, επαφή μεταξύ αγνώστων αλλά και συλλογικές εκδηλώσεις. Επίσης, είναι απαραίτητο οι πρακτικές σχεδιασμού να δίνουν βήμα στις διάφορες κοινωνικές ομάδες, να συμμετέχουν στο δημόσιο χώρο, γιατί έτσι επιτυγχάνεται η κοινωνική βιωσιμότητα των πόλεων. Ο υψηλός βαθμός κοινωνικότητας εντείνει το αίσθημα του κοινωνικού συνόλου και ισχυροποιεί την σχέση με το χώρο.

Η ανάλυση της πολυπλοκότητας του δημόσιου χώρου και η διερεύνηση των ανθρωπίνων αναγκών που καλείται να ικανοποιήσει αλλά και η δραστηριότητες που αναπτύσσονται σε αυτόν αποτελούν προϋπόθεση για τον σχεδιασμό ποιοτικών και αποδοτικών δημόσιων χώρων.

40. Βαΐου Ντ., Καλαντίδης Α., μετασχηματισμοί του χώρου: κοινωνικές και πολιτισμικές διαστάσεις, Αθήνα, νήσος, 2009, σελ.42

Εικόνα 29: Σε ένα ζωντανό δημόσιο χώρο ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων αναπτύσσεται από διάφορες ηλικιακές ομάδες.

6. Σύνοψη

Στο πρώτο μέρος της παρούσας εργασίας εξετάζεται η έννοια του δημόσιου χώρου και τον ρόλο που διαδραματίζει σε κάθε ιστορική περίοδο. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι τυπολογίες του δημόσιου χώρου στη σύγχρονη πόλη αλλά και ο πολυσύνθετος ρόλος του στη ζωή των κατοίκων. Τέλος αναφέρονται οι βασικοί παράμετροι του σχεδιασμού του δημόσιου χώρου.

Αρχικά, διερευνώντας την έννοια του δημόσιου χώρου διαπιστώνουμε την πολυπλοκότητα και την πολύπλευρη σημασία του όρου. Η έννοια του δημόσιου χώρου μεταβάλλεται με βάση το πεδίο από τον οποίο προσεγγίζεται καθώς αποτελεί αντικείμενο μελέτης διάφορων επιστημονικών κλάδων. Από τους ορισμούς που αναφερθήκαν σε αυτή την ενότητα συμπεραίνουμε ότι ο δημόσιος χώρος εκτός από απλή υλική οντότητα, είναι και μια σύνθεση κοινωνικών σχέσεων, ατομικών και συλλογικών πρακτικών και συμβολικών σημασιών.

Διαχρονικά, ο δημόσιος χώρος αποτελούσε απαραίτητο συστατικό της δομής και της οργάνωσης της πόλης σε πολεοδομικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό επίπεδο. Επίσης, ο ρόλος του δημόσιου χώρου διαμορφώνεται με βάση τους κοινωνικούς και πολιτικούς θεσμούς που επικρατούν σε κάθε ιστορική περίοδο. Από την κλασική ελληνική πόλη μέχρι τον 18ο αιώνα, ο κατεξοχήν δημόσιος χώρος των πόλεων ήταν οι πλατείες, άλλοτε σχεδιασμένες και άλλοτε ήταν αποτέλεσμα της οργανικής ανάπτυξης της πόλης. Την περίοδο αυτή, ο χώρος της πλατείας φιλοξενούσε κυρίως εμπορικές δραστηριότητες αλλά και θρησκευτικές και πολιτιστικές τελετές και πολιτικές συζητήσεις. Γενικά, ο η πλατεία ήταν ο χώρος όπου διαδραματιζόταν η δημόσια ζωή των ανθρώπων.

Από τον 18ο αιώνα και έπειτα, ο ρόλος του δημόσιου χώρου ως φορέα της δημόσιας ζωής σταδιακά συρρικνώνεται. Αρχικά και για πρώτη φορά η εμπορική δραστηριότητα απομακρύνεται από τον χώρο της πλατείας και στεγάζεται σε πιο ημιδημόσιους χώρους με αποτέλεσμα η ελευθερία έκφρασης να περιορίζεται στους νέους δημόσιους χώρους. Επίσης, την περίοδο αυτή, η βιομηχανική επανάσταση και η ραγδαία πληθυσμιακή συγκέντρωση στα μεγάλα αστικά κέντρα οδήγησαν σε νέες οικονομικές, κοινωνικές και πολιτισμικές ανακατατάξεις. Σε αυτή την νέα πραγματικότητα ο άνθρωπος ο οποίος βρίσκεται στο

δημόσιο χώρο της πόλης δεν συμμετέχει ενεργά στις κοινωνικές διαδικασίες αλλά υιοθετεί μια στάση παρατήρησης, παθητικότητας και αποστασιοποίησης.

Σήμερα, ο δημόσιος αστικός χώρος παρουσιάζει ολοένα και πιο έντονες τάσεις ιδιωτικοποίησης και ο ρόλος του από πεδίο της δημόσιας ζωής ,σταδιακά, μετατρέπεται σε χώρο της κατανάλωσης και του ιδιωτικού συμφέροντος. Τα σύγχρονα κυρίαρχα πρότυπα δημόσιου χώρου που τείνουν να αντικαταστήσουν τις ιστορικές πλατείες είναι τα εμπορικά κέντρα, τα επιχειρηματικά και τα θεματικά πάρκα, τα αστικά κέντρα αναψυχής κ.λπ. που έχουν ως βασικό στόχο το κέρδος και την κατανάλωση. Αυτή η αντίληψη και αντιμετώπιση του δημόσιου χώρου, επαναπροσδιορίζει την κοινωνική πραγματικότητα του και αμφισβητείται ο ρόλος του στη σύγχρονη πόλη.

Για να κατανοήσουμε τον πολυδιάστατο ρόλο που διαδραματίζει ο αστικός δημόσιος χώρος στις σύγχρονες πόλεις και στη ζωή των κατοίκων της, παρουσιάζονται ,σε αυτή την ενότητα, βασικές προσεγγίσεις από τις οποίες γίνεται αντιληπτός ο σύγχρονος δημόσιος χώρος.

Αρχικά, ο δημόσιος χώρος ως χώρος της καθημερινότητας των κατοίκων, καλείται να καλύψει κάποιες βασικές καθημερινές ανθρώπινες ανάγκες. Σημαντική ανθρώπινη ανάγκη και βασική παράμετρο για την αποδοτική λειτουργία του δημόσιου χώρου αποτελεί η άνεση διότι χωρίς αυτή είναι αμφίβολο αν θα ικανοποιηθούν και οι άλλες ανάγκες και κατά επέκταση αν θα χρησιμοποιηθεί ο χώρος. Μια άλλη ανάγκη που οφείλει να ικανοποιήσει ο σχεδιασμός των δημόσιων χώρων, είναι η ανάγκη για χαλάρωση αλλά ταυτόχρονα να παρέχει τη δυνατότητα για δημιουργικές δραστηριότητες, έτσι ώστε να διατηρεί τη ζωντάνια του. Ταυτόχρονα ο χώρος καλείται να δημιουργήσει προϋποθέσεις κοινωνικοποίησης είτε ενεργητικά, είτε παθητικά, έτσι ώστε το άτομο να νιώθει κομμάτι του περιβάλλοντός του και του κοινωνικού συνόλου.

Η βασικότερη λειτουργία του δημόσιου χώρου, ίσως, αποτελεί ο κοινωνικός του ρόλος στη ζωή της πόλης. Ως χώρος συνύπαρξης ξένων μεταξύ τους ανθρώπων φιλοξενεί κοινωνικές αλληλεπιδράσεις μέσα από παθητικές κοινωνικές δραστηριότητες όπως η παρατήρηση και οι τυχαίες συναντήσεις, αλλά και ενεργητικές κοινωνικές

δραστηριότητες μέσα από συλλογικές εκδηλώσεις και δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στους δημόσιους χώρους. Εκτός από χώρο κοινωνικής συναναστροφής, ο δημόσιος χώρος αποτελεί και πεδίο για κοινωνικές και πολιτικές διεκδικήσεις που ταυτόχρονα παρουσιάζει και συμπεριφορές αποκλεισμού και περιθωριοποίησης.

Η παρουσία των υπαίθριων δημόσιων χώρων στα αστικά κέντρα επιφέρουν θετικό οικονομικό αντίκτυπο στους κατοίκους και γενικά στη πόλη. Άμεσα οικονομικά πλεονεκτήματα είναι η αύξηση της αξίας των ακινήτων που βρίσκονται πλησίον των δημόσιων χώρων και η βελτίωση της ποιότητας ζωής της πόλης με αποτέλεσμα να γίνει πόλος έλξης επενδυτών και κατά συνέπεια να δημιουργούνται νέες θέσεις εργασίας. Έμμεσο πλεονέκτημα από την παρουσία των δημόσιων πράσινων χώρων είναι η εξοικονόμηση ενεργείας που απαιτείτε για τη θέρμανση και την μετακίνηση το οποίο μεταφράζεται σε οικονομικό κέρδος.

Από περιβαλλοντική σκοπιά, οι αστικοί δημόσιοι χώροι αποτελούν ζωτικά στοιχεία του αστικού περιβάλλοντος που επηρεάζουν αισθητά την ποιότητα ζωής των κατοίκων και την υγιεινή της πόλης. Η παρουσία υπαίθριων δημόσιων χώρων στα αστικά κέντρα συμβάλει στη μείωση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης, στη διατήρηση σταθερού θερμοκρασιακού επιπέδου αλλά και στην βελτίωση της ποιότητας του εδάφους και των υδάτων. Σημαντικό και έμμεσο πλεονέκτημα των δημόσιων χώρων και ιδικά των πράσινων δημόσιων χώρων είναι ότι, στα κέντρα των πόλεων, ενθαρρύνουν την κίνηση του πεζού και κατά συνέπεια περιορίζουν την χρήση του αυτοκινήτου και τους ρύπους που εκπέμπουν.

Τέλος, ο δημόσιος χώρος αποτελεί το πεδίο όπου πραγματοποιούνται ένα ευρύ φάσμα καθημερινών ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Σύμφωνα με τον αρχιτέκτονα Jan Gehl οι υπαίθριες δραστηριότητες στο δημόσιο χώρο χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες και η κάθε μια θέτει διαφορετικές απαιτήσεις στο υλικό περιβάλλον. Πρώτη κατηγορία είναι οι αναγκαίες δραστηριότητες που πραγματοποιούνται καθ'όλη τη διάρκεια του χρόνου και δεν επηρεάζονται από το υλικό πλαίσιο και το εξωτερικό περιβάλλον. Δεύτερη κατηγορία είναι οι προαιρετικές δραστηριότητες, οι οποίες επηρεάζονται από το υλικό περιβάλλον και η συχνότητα τους είναι ανάλογη της ποιότητας του δημόσιου χώρου. Η τελευταία

κατηγορία δραστηριοτήτων είναι οι κοινωνικές, οι οποίες εξαρτώνται από την παρουσία άλλων ανθρώπων στους δημοσίους χώρους και προκύπτουν από τις άλλες δυο κατηγορίες δραστηριοτήτων.

Έπειτα, σε αυτή την ενότητα παρουσιάζονται οι κατηγορίες του δημόσιου χώρου που συναντάμε στις σύγχρονες πόλεις. Οι χώροι αυτοί ανάλογα με τις δραστηριότητες, τις χρήσεις και τις χωρικές ποιότητες που προσφέρουν διακρίνονται σε πλατείες, χώροι πρασίνου και πεζόδρομοι. Η πλατεία αποτελεί χώρος συγκέντρωσης των ανθρώπων στα κέντρα των πόλεων και φιλοξενεί ένα ευρύ φάσμα καθημερινών δραστηριοτήτων. Δεύτερη κατηγορία είναι οι χώροι πρασίνου, που συμβάλουν στην αναζωογόνηση των περιοχών κατοικίας και λειτουργούν ως πόλοι έλξης για, κοινωνικοποίηση, επικοινωνία και αναψυχή. Ανάλογα με τις δυνατότητες εξυπηρέτησης τους, διακρίνονται σε πάρκα τσέπης, πάρκα γειτονιάς και πάρκα πόλης. Τελευταία κατηγορία είναι η πεζόδρομοι. Οι δρόμοι αυτοί έχουν ως αποκλειστικό ή κύριο Προορισμό την κίνηση πεζών και συμβάλλουν στην καλύτερη λειτουργία του κέντρου της πόλης, των εμπορικών Περιοχών και των Περιοχών κατοικίας.

Στο τέλος αυτής της ενότητας αναφέρθηκαν οι παράμετροι που συγκροτούν ένα αποδοτικό και ποιοτικό δημόσιο χώρο και που οφείλουν οι σχεδιαστές του δημόσιου χώρου να λαμβάνουν υπόψη κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού. πρώτη παράμετρος αποτελεί η προσβασιμότητα και αναφέρεται στην δυνατότητα πρόσβασης όλων των ηλικιακών και κοινωνικών ομάδων. Δεύτερη αποτελεί η άνεση καθώς η φυσική και ψυχολογική χαλάρωση, η ασφάλεια και η απουσία κίνδυνου αποτελούν βασικά στοιχεία για τη λειτουργία του δημόσιου χώρου. Επίσης, σημαντική παράμετρος για τη ζωντάνια του χώρου είναι η δυνατότητα για ανάπτυξη ομαδικών δραστηριοτήτων από όλες τις ηλικιακές ομάδες. Τέλος, βασική παράμετρος για το δημόσιο χώρο είναι ο βαθμός κοινωνικοποίησης, δηλαδή το κατά ποσό ο χώρος συμβάλει στη κοινωνική συνοχή της πόλης.

Συμπερασματικά, ο υπαίθριος αστικός δημόσιος χώρος, διαχρονικά, αποτελεί την σκηνή πάνω στην οποία διαδραματίζεται η δημόσια ζωή των ανθρώπων και ο χώρος των συλλογικών δραστηριοτήτων. Σήμερα, η παρουσία ενός οργανωμένου δικτύου που συμπεριλαμβάνει τις

διάφορες τυπολογίες του δημόσιου χώρου συμβάλλει στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής σε μια πόλη και στην βιώσιμη ανάπτυξη της. Ο ρόλος του δημόσιου χώρου στις σύγχρονες πόλεις είναι πολυδιάστατος και πολυσήμαντος καθώς η λειτουργία του σε μια πόλη επιφέρει θετικό αντίκτυπο στη ζωή των κατοίκων της σε οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό επίπεδο αλλά και ως χώρος που πραγματοποιούνται διάφορες ανθρώπινες ανάγκες και δραστηριότητες. Η κατανόηση της πολυπλοκότητας του δημόσιου χώρου και η μελέτη των ανθρωπίνων αναγκών που ικανοποιούνται σε αυτόν αποτελεί το κλειδί για πιο αποδοτικό και λειτουργικό σχεδιασμό του.

ΜΕΡΟΣ 2ο _Ο ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΣΤΗ ΛΑΡΝΑΚΑ:

1. Η Λάρνακα

2. Ιστορική και πολεοδομική εξέλιξη της Λάρνακας

Η Λάρνακα

Η Λάρνακα είναι πόλη στην νοτιοανατολική ακτή της Κύπρου και αποτελεί τη διάδοχη πόλη του αρχαίου Κιτίου, ενός από τα σημαντικά βασίλεια της αρχαίας Κύπρου. Σήμερα αποτελεί την τρίτη σε μέγεθος πόλη του νησιού, με πληθυσμό, βάσει της απογραφής του 2011, 143.192 κατοίκους.

Ο δήμος Λάρνακας αποτελεί την πρωτεύουσα της επαρχίας Λάρνακας και συγκεντρώνει το 35,8% του συνολικού πληθυσμού της επαρχίας, δηλαδή 51.214 κατοίκους. Επίσης, αποτελεί το οικονομικό και εμπορικό κέντρο της επαρχίας αλλά και συγκεντρώνει την πλειοψηφία των αστικών χρήσεων.

Χάρτης 1: Η ευρύτερη γεωγραφική θέση της Λάρνακας

Χάρτης 2: Η θέση του δήμου Λάρνακας

Ιστορική και πολεοδομική εξέλιξη της Λάρνακας

2000-1400 π.χ.

Η ιστορία της Λάρνακας έχει τις ρίζες της στη 2η χιλιετία π.Χ.. Σύμφωνα με ιστορικούς, την περίοδο αυτή οικοδομήθηκε ο αρχαίος οικισμός Κίτιον ως πόλη-λιμάνι για να ικανοποιήσει τις αυξανόμενες ναυτικές ανάγκες, τις εμπορικές ανταλλαγές και την εξαγωγή χαλκού από την Κύπρο προς όλους τους τότε γνωστούς πολιτισμούς. Αυτός ο οικισμός είναι αυτός που ανοικοδομείται ξανά και ξανά, δια μέσου των αιώνων στο ίδιο γεωγραφικό σημείο για 4000 συνεχή έτη.⁴¹

1400 π.χ. - 330 μ.χ.

Στις αρχές του 13ου αιώνα π.χ. στην Λάρνακα εγκαταστάθηκαν Μυκηναίοι οι οποίοι σε σύντομο διάστημα κατέκτησαν την άρχουσα τάξη. Την ίδια περίοδο το Κίτιο αποκτά πλινθόκτιστα τοίχοι και αργότερα κυκλώπεια τείχη στα ελληνικά πρότυπα των Μυκηναίων. Το 900 π.χ. η πόλη αποικήθηκε και από τους Φοίνικες, και πολύ σύντομα οι νέοι άποικοι υπερίσχυσαν και έθεσαν την πόλη υπό τον έλεγχο τους. Την περίοδο αυτή οι ναυτικές και εμπορικές τους ικανότητες σε συνδυασμό με τον ελληνικό πολιτισμό κατέστησαν το Κίτιο μια από τις σημαντικότερες πόλεις της ανατολικής μεσογείου.

Υπό την κυριαρχία τους, το βασίλειο του Κιτίου παρέμεινε μέχρι και το 312 π.Χ, όταν την καταλαμβάνει ο Πτολεμαίος Α', διάδοχος του μέγα Αλέξανδρου, και καταστρέφει εκ θεμελίων τα ισχυρά τείχη της πόλης καθώς και τους ναούς που είναι αφιερωμένα σε Φοινικικές θεότητες.

330 - 1185 μ.χ. Βυζαντινή περίοδος

Το τέλος της Αρχαιότητας οριοθετείται από τον διαχωρισμό της Ρωμαϊκής αυτοκρατορίας σε δυτικό Ρωμαϊκό κράτος και σε Ανατολικό (=Βυζαντινό) Ρωμαϊκό κράτος. Η Κύπρος περιελήφθη στο Ανατολικό κι απετέλεσε, από το 330μ.Χ. μέχρι και το 1185 μ.χ., επαρχία της Βυζαντινής αυτοκρατορίας. Μέχρι το 649 μ.χ. το Κίτιο βιώνει ειρήνη και ευημερία, αφού βρίσκεται σε μεγάλη απόσταση από τα σύνορα της βυζαντινής αυτοκρατορίας και δεν υπάρχουν απειλές.

41. Μιχαηλίδη, Αγνή Μ., Λάρνακα, η παλιά Σκάλα, Λευκωσία, 1983

Από τις αρχές του 6ου αι μ.χ., γίνεται η άνοδος της αραβικής δύναμης στη Μεσόγειο. Το 649 μ.χ. γίνεται η πρώτη αραβική επιδρομή στην Κύπρο, η αποβίβαση έγινε από τις ακτές του κιτίου που ήταν ο πρώτος εύκολος στόχος των επιδρομών αφού δεν υπήρχαν οχυρωματικά τείχη. Το 653 γίνεται η δεύτερη αραβική επιδρομή, κατά την οποία έγιναν σοβαρές καταστροφές στις παράκτιες πόλεις. Την περίοδο αυτή ο πληθυσμός της πόλης αρχίζει να μετακινείται στα ενδότερα, και να βρίσκεται 1-2 χλμ. μακρύτερα από την θάλασσα.

Το 9ο και 10ο αιώνα ο πληθυσμός αρχίζει σταδιακά να δημιουργεί οικισμό κοντά στην θάλασσα, αυτό που μετέπειτα αποτελεί την τούρκικη συνοικία της λάρνακας, όπου υπήρχαν συνθήκες ασφαλούς αγκυροβόλησης και δυνατότητα ανάπτυξης εμπορικών συναλλαγών με τα γειτονικά εδάφη.

1192 μ.χ. - 1570 μ.χ. φραγκοκρατία και Ενετοκρατία

Η σημερινή Λάρνακα ονομαζόταν Αλυκές (Salines) κατά τις περιόδους της φραγκοκρατίας και της βενετοκρατίας και διατήρησε την ονομασία αυτή μέχρι και τα χρόνια της τουρκοκρατίας. Την περίοδο αυτή δεν σημειώνεται καμία ανάπτυξη στη πόλη, καθώς οι κατακτητές αυτοί ενδιαφέρθηκαν μόνο για την όσο το δυνατόν μεγαλύτερη εκμετάλλευση των παραγωγικών πόρων αλλά και τα φυσικά λιμάνια της Κύπρου.

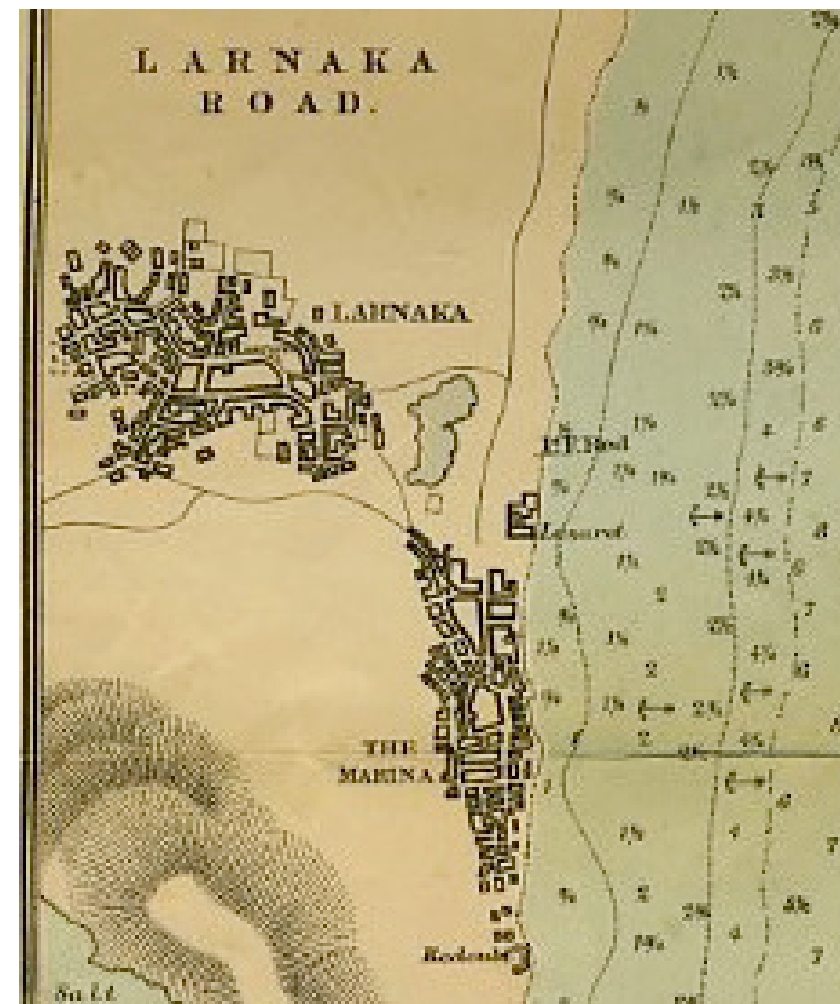
11570 – 1878 Τουρκοκρατία

Στα πρώτα χρόνια της Τουρκικής κατοχής τόσο η Λάρνακα όσο και η Σκάλα παρουσίαζαν οικονομική ανάπτυξη. Η Σκάλα θεωρείται πλέον εμπορικό κέντρο και διαχωρίζεται από τη Λάρνακα (χάρτης 3). Ο διαχωρισμός της πόλης σε δύο ξεχωριστούς οικισμούς, φαίνεται και σε χάρτες του 1878 όπου σημειώνονται καθαρά δύο διαφορετικοί οικισμοί: εκείνος της Λάρνακας (Ernica ή Larneca) προς τα βόρεια κι εκείνος της Σκάλας προς τα νότια, παράλληλα της ακτογραμμής.

Η τούρκικη διοίκηση χαρακτηριζόταν μεταξύ άλλων, και από παντελή έλλειψη ενδιαφέροντος για την οικοδόμηση δημοσίων και αναπτυξιακών έργων. Τα μοναδικά δημόσια έργα που πραγματοποιήθηκαν ήταν το κάστρο της Λάρνακας (αυτό που σώζεται σήμερα) το οποίο αντικατέστησε το παλαιότερο κάστρο των Λουζινιανών, που είχε υποστεί καταστροφές. και τον μοναδικό δρόμο που υπήρχε στην Κύπρο,

εκείνος που ένωνε τη Λάρνακα με την πρωτεύουσα Λευκωσία. Επίσης ένα σημαντικό δημόσιο έργο ήταν το υδρευτικό έργο της Λάρνακας, που κατασκευάστηκε το 1746 από ιδιωτική πρωτοβουλία του τούρκου Μπεκίρ πασά. Επρόκειτο για το υδραγωγείο που διοχέτευε τρεχούμενο νερό στην πόλη, κι απομεινάρια του οποίου είναι οι γνωστές Καμάρες της Λάρνακας.

Ως τις αρχές του 18ου αιώνα, τόσο η Λάρνακα όσο και η Σκάλα έδιναν την εντύπωση χωριών μάλλον, παρά πόλης, με πολύ χαμηλά σπίτια από ξεραμένο άργιλο (=πλινθάρι), με ένα ή δύο πατώματα και στέγη επίπεδη και χωμάτινη. Εκείνα των ξένων, ωστόσο, ήταν ψηλότερα και με περισσότερες ανέσεις.

Χάρτης 3: Χάρτης του 1878, Η Λάρνακας παρουσιάζεται διαχωρισμένη σε δυο συνοικίες, την παραλιακή Σκάλα και τη Λάρνακα στο εσωτερικό.

1878 – 1960 Αγγλοκρατία

Κατά την περίοδο της Αγγλοκρατίας η Λάρνακα υπήρξε η διοικητική πρωτεύουσα της επαρχίας της, έδρα του Άγγλου επαρχιακού διοικητή και έδρα διαφόρων υπηρεσιών. Κατά την περίοδο αυτή, η Λάρνακα, αν και γνώρισε σχετική ανάπτυξη, ωστόσο σταδιακά άρχισε να παρακμάζει για πόλους λόγους. Αρχικά, με τη άφιξη των Άγγλων στη Κύπρο, αρκετές χώρες διέλυσαν τις διπλωματικές τους αποστολές στην Κύπρο. Η Λάρνακα έχασε τα προξενεία των διαφόρων χωρών που έδρευαν σ' αυτήν. Δεύτερον, την ίδια περίοδο αναβαθμίστηκαν τα λιμάνια της Αμμοχώστου και της Λεμεσού, με αποτέλεσμα η Λάρνακα να χάνει τη σημασία της ως πόλη - λιμάνι. Τέλος, η στροφή των Άγγλων προς τις οικονομικές δραστηριότητες που συνδέονται με την εκμετάλλευση του φυσικού πλούτου, στέρησε την Λάρνακα από την οικονομική ανάπτυξη που βιώνουν οι υπόλοιπες πόλεις της Κύπρου, αυτή την περίοδο.

Συγκρίνοντας την απογραφή του πληθυσμού το 1881, αρχή της Αγγλοκρατίας, με αυτή του 1960, τέλος της αγγλοκρατίας, παρατηρούμε ότι παρόλο που ο πληθυσμός της Κύπρου διπλασιάστηκε, η Λάρνακα είχε πολλή χαμηλότερο ρυθμό ανάπτυξης σε σχέση με τις υπόλοιπες πόλεις.

Απογραφή του 1881		Απογραφή του 1960	
Λευκωσία	11.536	Λευκωσία	95.515
Λάρνακα	7.833	Λάρνακα	9.803
Λεμεσός	6.131	Λεμεσός	43.593
Αμμόχωστος	2.564	Αμμόχωστος	34.774
Πάφος	2.204	Πάφος	9.803
Κερύνεια	1.192	Κερύνεια	3.498

Πίνακας 1: Η απογραφή πληθυσμού πριν και μετά την Αγγλοκρατία.

Ωστόσο, στα χρόνια της Αγγλοκρατίας, η Λάρνακα εξελίχθηκε σημαντικά και πραγματοποιήθηκαν έργα που συνέβαλλαν στη βελτίωση του επιπέδου της πόλης. Την περίοδο αυτή, στην πόλη λειτούργησαν τα πρώτα δημόσια εκπαιδευτικά ιδρύματα, ιδρύθηκε το πρώτο κυβερνητικό

νοσοκομείο και οικοδομήθηκαν εγκαταστάσεις κοινής ωφέλειας. Όλα τα πιο πάνω έφεραν ριζικές αλλαγές στην κοινωνία και στην ποιότητα ζωής στη πόλη, χωρίς όμως να σημειώσουν κάποια οικονομική ανάπτυξη⁴².

1960 – Σήμερα : χρόνοι ανεξαρτησίας

Το 1960 η Κύπρος ανακηρύχτηκε ανεξάρτητο κράτος. Η πόλη της Λάρνακας, συνέχισε να είναι η διοικητική πρωτεύουσα της επαρχίας Λάρνακας. Στα πρώτα χρόνια της ανεξαρτησίας η πόλη βίωσε σημαντική οικονομική ανάπτυξη και ειδικά με την ίδρυση του διυλιστηρίου πετρελαιοειδών στο βόρειο τμήμα της και την επαναλειτουργία του λιμανιού. Όμως, το 1964, άρχισε η ανταρσία των τουρκοκυπρίων, γεγονός που εμπόδισε την ανάπτυξη της πόλης στη συνέχεια, η οποία συνεχίστηκε μέχρι την τουρκική εισβολή στην Κύπρο το 1974.

Η τουρκική εισβολή στην Κύπρο αποτέλεσε βασικό παράγοντα στην μετέπειτα ιστορική πολεοδομική και οικονομική ανάπτυξη της πόλης. Στα επόμενα χρόνια η Λάρνακα βιώνει έντονους ρυθμούς ανάπτυξης σε όλους τους τομείς εξαιτίας της ραγδαίας αύξησης του πληθυσμού αλλά και λόγω της ανάπτυξης της βιομηχανικής και τουριστικής δραστηριότητας. Η νέα τάξη πραγμάτων, μετά το 1974, επέφερε ριζικές αλλαγές στην κοινωνική και οικονομική ζωή της πόλης και γενικά αναδιαμορφώθηκε η εικόνα και τα όρια της πόλης.

42. Γιώργου Κ., Περιδιαβάζοντας την Κύπρο - Λάρνακα : Πόλη και Επαρχία, Λευκωσία : [Center of studies, Research & Publications SELAS Ltd], 2007

Εικόνα 30: Η Λάρνακα το 1950

Εικόνα 31: Η Λάρνακα το 2018

3. Η Λάρνακα σήμερα

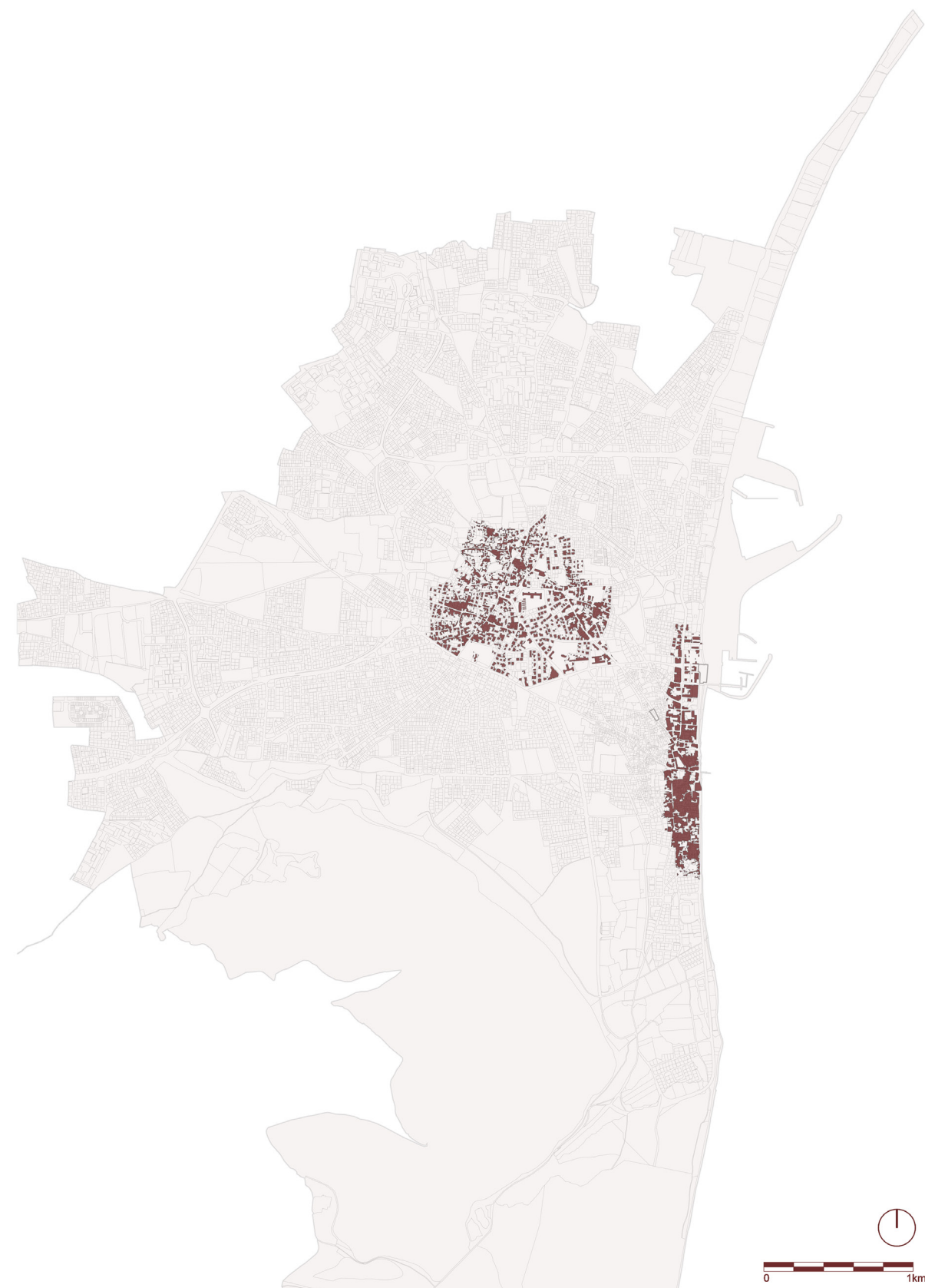
Σημαντική παράμετρος στην διαμόρφωση της σημερινής πόλης ήταν η τούρκικη εισβολή στην Κύπρο το 1974. Η κατάκτηση του βόρειου τμήματος της Κύπρου, από τα τούρκικα στρατεύματα είχε ως αποτέλεσμα την εισροή χιλιάδων εκτοπισθέντων στις ελεύθερες περιοχές του νησιού. Συγκεκριμένα, στη Λάρνακα ο πληθυσμός, σύμφωνα με τις απογραφές του 1960 και του 1982, αυξήθηκε από τους 19,824 στους 35,476 κατοίκους ⁴³.

Γενικά, μετά το 1974, παρατηρείται έντονη οικονομική δραστηριότητα στη πόλη. Η κατάληψη του λιμανιού της Αμμοχώστου, οδήγησε στην κατασκευή του νέου λιμανιού της Λάρνακας, από το οποίο γινόταν οι εμπορικές συναλλαγές του νησιού. Η απώλεια του διεθνούς αερολιμένα της Λευκωσίας το 1974, είχε ως αποτέλεσμα την κατασκευή του διεθνές αερολιμένα Λάρνακας το 1975, το οποίο είναι το μεγαλύτερο και το κυριότερο της Κύπρου μέχρι σήμερα. Επίσης, η μετατόπιση βιομηχανιών και επιχειρήσεων από το βόρειο τμήμα της Κύπρου και η επαναδραστηριοποίηση τους στη Λάρνακα επέφεραν σημαντική ανάπτυξη στην εμπορική δραστηριότητα της πόλης. Συνέπεια αυτού, ήταν η προτίμηση των κατοίκων των προαστίων να εγκατασταθούν σε κεντρικές περιοχές κοντά στις νέες θέσεις εργασίας.

Στον τομέα του τουρισμού, από το 1975 σημειώνεται αύξουσα πορεία ανάπτυξης στην πόλη. Με την απώλεια της Αμμοχώστου, της Κερύνειας και των τουριστικών περιοχών τους, το τουριστικό ενδιαφέρον στράφηκε προς τις ελεύθερες περιοχές της Κύπρου. Συγκεκριμένα στην Λάρνακα, για να εξυπηρετηθεί το τουριστικό ρεύμα που Αναπτύχθηκε στην πόλη, οικοδομήθηκαν μια σειρά ξενοδοχειακών μονάδων και τουριστικών εγκαταστάσεων στο παράκτιο βόρειο τμήμα της πόλης.

Μέχρι το 1974, ο δήμος Λάρνακας αποτελούσαν από δυο συνοικίες, την Σκάλα και τη Λάρνακα (χάρτης 4). Η σκάλα βρίσκεται στο νοτιοδυτικό τμήμα της πόλης και το μεγαλύτερο τμήμα της αποτελούσε την παράκτια τουρκοκυπριακή συνοικία που τα χαρακτηριστικά της, όπως τα στενά δρομάκια, οι χαμηλές στέγες και δείγματα ισλαμικής αρχιτεκτονικής, διατηρούνται μέχρι σήμερα. Η Λάρνακα η οποία βρισκόταν κεντρικά της σημερινής πόλης σε

43. Στατιστική Υπηρεσία Κύπρου.

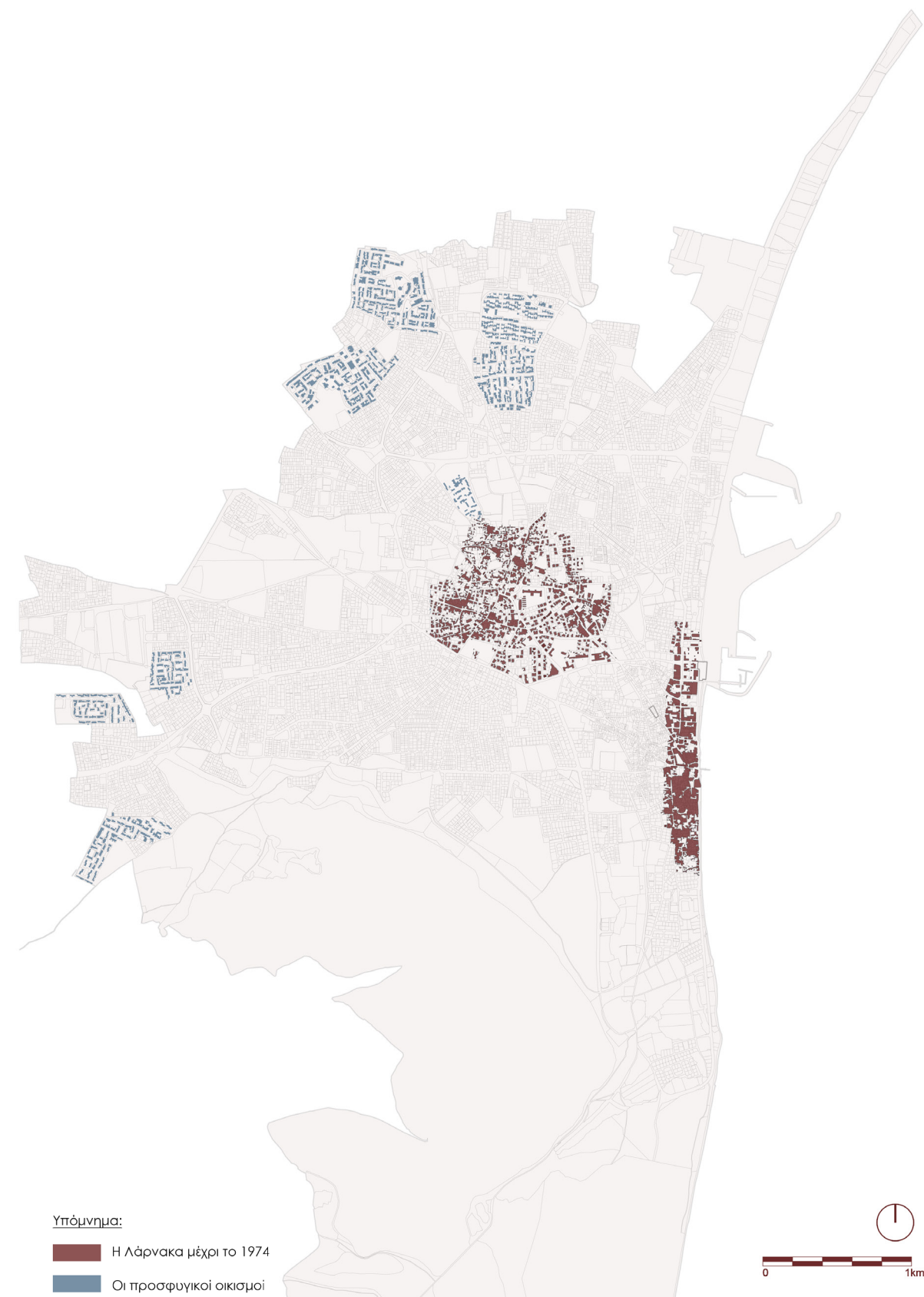
Χάρτης 4: Η Λάρνακα μέχρι το 1974, διαχωρισμένη σε δυο συνοικίες, την παράκτια τουρκοκυπριακή συνοικία και την ελληνοκυπριακή συνοικία η οποία βρισκόταν κεντρικά της σημερινής πόλης σε απόσταση 1,5 χλμ. από την ακτογραμμή.

απόσταση 1,5 χλμ. από τη θάλασσα και αναπτ'χθηκε στη θέση της παλιάς πόλης. Αυτές οι δυο συνοικίες, με το πέρασμα του χρόνου, ενοποιηθήκαν και σήμερα παρουσιάζουν ένα ενιαίο αστικό συγκρότημα.

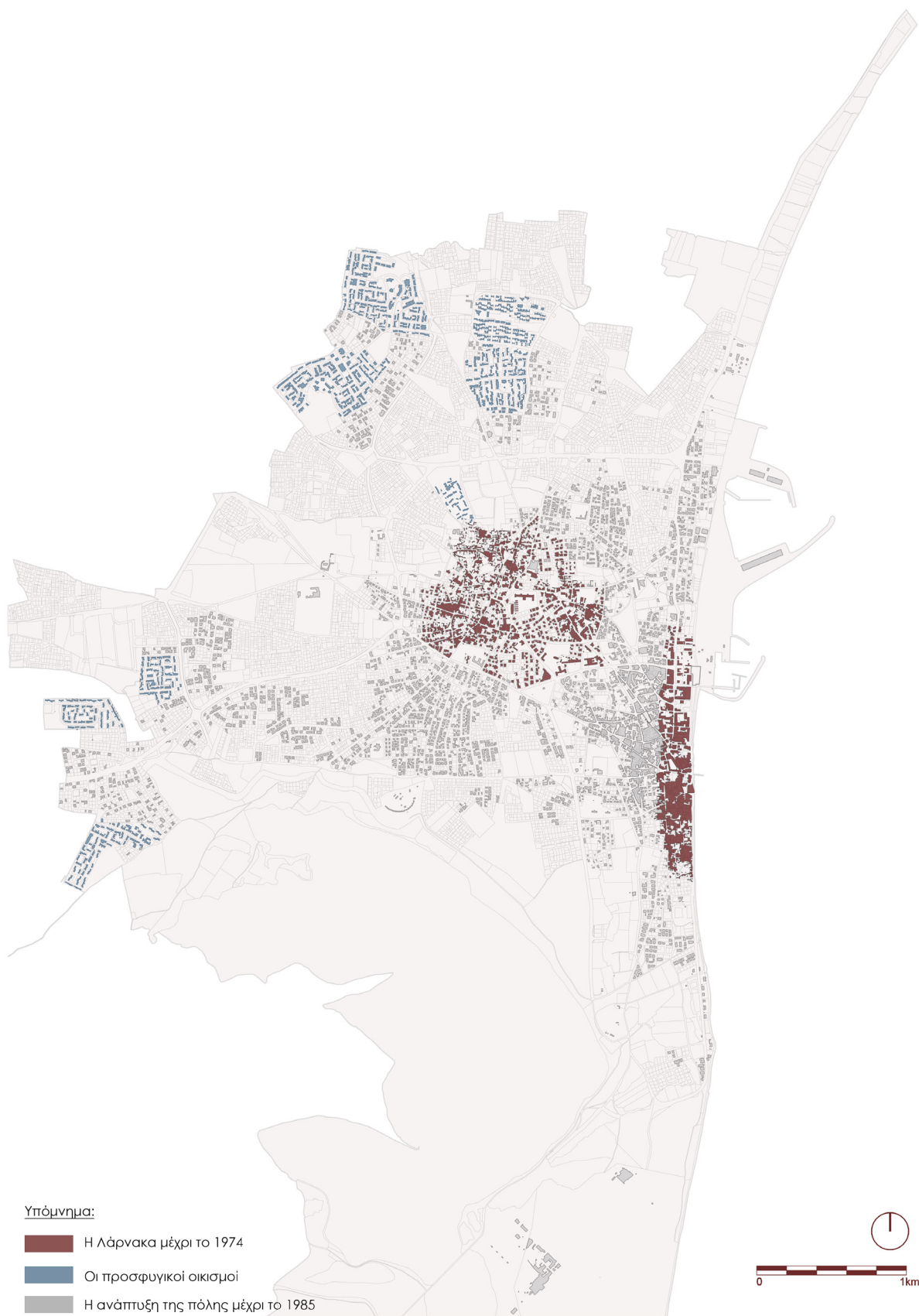

Εικόνα 32: Η Σκάλα/ τουρκοκυπριακή συνοικία σε σχέδιο του 1892.

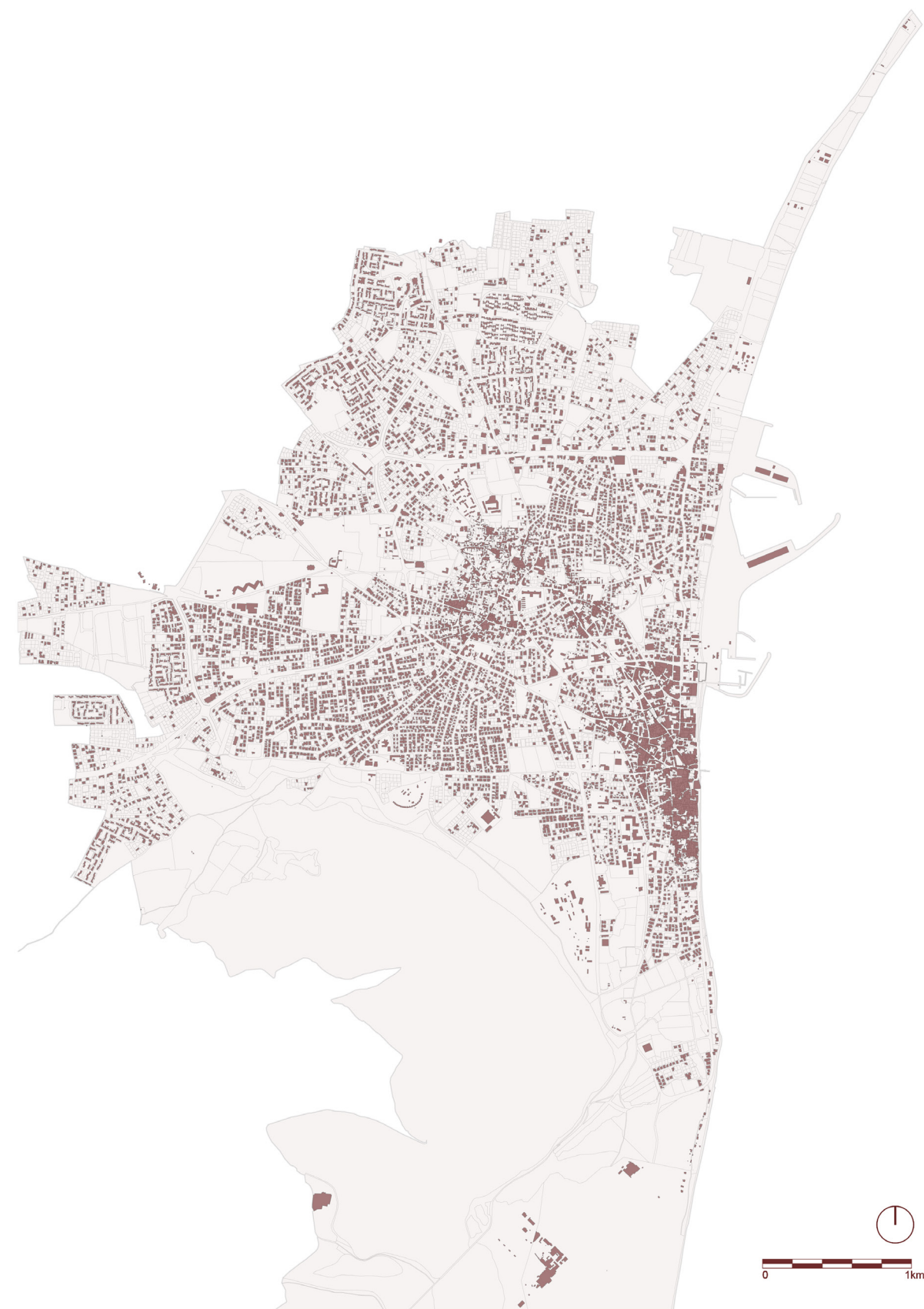
Το 1974, μετά την τούρκικη εισβολή και τον εκτοπισμό των ελληνοκυπρίων από την επαρχία Αμμοχώστου, δημιουργήθηκε η ανάγκη για στέγαση χιλιάδων προσφύγων. Για εξασφάλιση της στέγασης των εκτοπισθέντων οικοδομήθηκαν οκτώ προσφυγικοί οικισμοί στις παρυφές της πόλης οι οποίοι έγιναν πόλοι έλξης για την ανάπτυξη της πόλης (χάρτης 5). Στη συνέχεια, η επέκταση της Λάρνακας έγινε στις περιοχές μεταξύ της πόλης και των προσφυγικών οικισμών (χάρτης 6). Ταυτόχρονα, για τον ίδιο λόγο, παρατηρείται έντονη οικοδομική δραστηριότητα στους συνοικισμούς Λάρνακας και Σκάλας που άρχισαν να επεκτείνονται σταδιακά και στη συνέχεια ενοποιηθήκαν (χάρτης 7).

Χάρτης 5: Η χωροθέτηση των προσφυγικών οικισμών μετά το 1974.

Χάρτης 6: Η επέκταση της Λάρνακας μέχρι το 1985

Χάρτης 7: Η Λάρνακα το 2018, η πόλη παρουσιάζει ένα ενιαίο αστικό σύνολο.

Οι νέες περιοχές κατοικίας που οικοδομήθηκαν παρουσιάζουν διαφορετικές ποιότητες οργάνωσης του χώρου. Η ανάπτυξη της νέας περιοχής ανάμεσα στους συνοικισμούς Λάρνακας και Σκάλας φαίνεται να ακολουθεί τον τρόπο οργάνωσης των συνοικισμών, δηλαδή πυκνή δόμηση και οργανική επέκταση (εικόνα 33). Οι περιοχές μεταξύ της πόλης και των προσφυγικών οικισμών παρουσιάζουν μια πιο οργανωμένη και πιο αραιή δόμηση η οποία, στις περισσότερες περιπτώσεις, ακολουθεί ένα σύστημα χαράξεων (εικόνα 34). Τέλος, οι προσφυγικοί οικισμοί (εικόνα 35) παρουσιάζουν κοινά χαρακτηριστικά οργάνωσης όπως οι τυποποιημένες κατοικίες, ισορροπημένη σχέση δομημένο – αδόμητο και εσωστρεφείς γειτονιές σε σχέση με το κύριο οδικό δίκτυο.

Εικόνα 33: Ο τρόπος ανάπτυξης των περιοχών μεταξύ των δυο συνοικισμών.

Εικόνα 34: Ο τρόπος ανάπτυξης των περιοχών μεταξύ των συνοικισμών και των προσφυγικών οικισμών.

Εικόνα 35: Ο τρόπος οργάνωσης των προσφυγικών οικισμών.

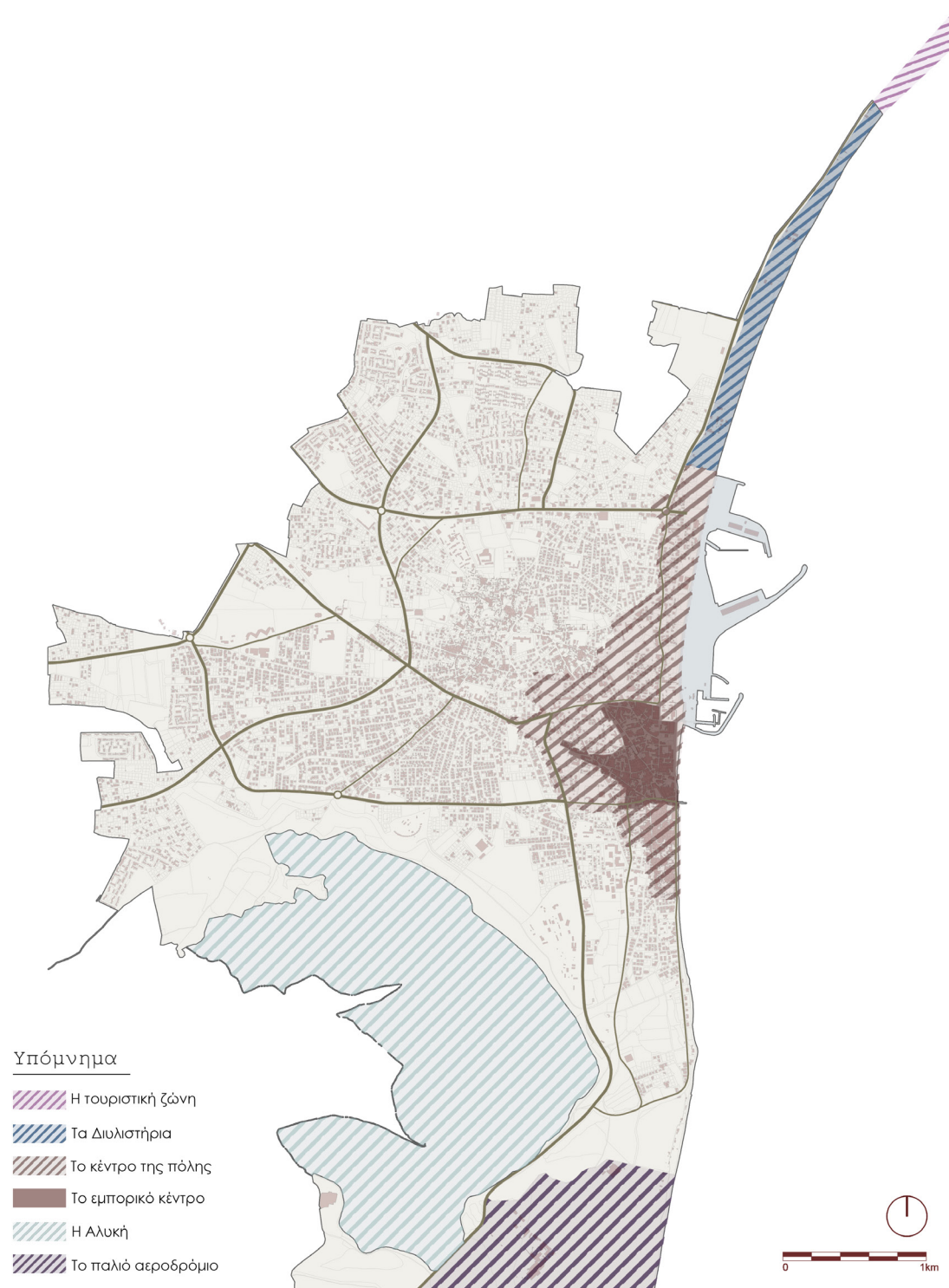
Λόγω της ραγδαίας ανάπτυξης της πόλης σε περιορισμένο χρονικό διάστημα, παρουσιάστηκαν αστικά φαινόμενα που εμπόδισαν την μετέπειτα βιώσιμη ανάπτυξη της. Η έλλειψη νομοθεσίας περί πολεοδομίας και χωροταξίας και η απουσία έλεγχου της οικοδομικής ανάπτυξης μέχρι το 1990, δημιούργησε προβλήματα άναρχης δόμησης, αστικής διάχυσης, συγκρούσεων χρήσεων γης, προβλήματα κυκλοφορίας και πρόσβασης, ελλείψεις σε αστικούς δημόσιους χώρους και χώρους πρασίνου και γενικότερα υποβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

Από το 1990 και μετά, μέσα από μια σειρά νομοθετημάτων και πολιτικών σχεδιασμού, γίνονται προσπάθειες για την άμβλυνση του προβλήματος. Παρόλα αυτά, οι συνέπειες της οικοδομικής έκρηξης εντοπίζονται στην πόλη σήμερα και αποτελούν εμπόδια για την μελλοντική ανάπτυξη της. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η απομόνωση της παράκτιας τουριστικής ζώνης, η οποία χωροθετείται παράλληλα του οδικού άξονα Λάρνακας - Δεκέλειας, από το αστικό κέντρο της πόλης, λόγω της χωροθέτησης του τερματικού σταθμού αποθήκευσης πετρελαιοειδών στο παραλιακό μέτωπο, βόρεια του λιμανιού (χάρτης 8).

Η Λάρνακα σήμερα, χαρακτηρίζεται ως μονοκεντρική πόλη, με το κέντρο να βρίσκεται και να αναπτύσσεται παράκτια στο ανατολικό τμήμα της. Το κέντρο συγκεντρώνει τις εμπορικές δραστηριότητες, τις δημόσιες υπηρεσίες, τα διοικητικά κέντρα και άλλες βασικές δραστηριότητες. οι τουριστικές υπηρεσίες και οι δραστηριότητες αναψυχής, αναπτύσσονται κατά μήκος του παραλιακού μετώπου.

Η ύπαρξη μοναδικού κέντρου, διαχρονικά, ενθάρρυνε την ανάπτυξη του ακτινωτού οδικού δικτύου. Τα τελευταία χρόνια όμως παρατηρείται σταδιακή διασπορά της εμπορικής δραστηριότητας κυρίως κατά μήκος των κυρίων οδικών αξόνων, με αποτέλεσμα να περιορίζεται η κυκλοφοριακή τους ικανότητα και να παρουσιάζονται φαινόμενα μίξης μη συμβατών χρήσεων γης⁴⁴.

44. Τμήμα Πολεοδομίας και Οικήσεως, Τοπικό σχέδιο Λάρνακας, Λευκωσία, 2013

Χάρτης 8: Η χωροθέτηση της παράκτιας τουριστικής ζώνης και του τερματικού σταθμού αποθήκευσης πετρελαιοειδών.

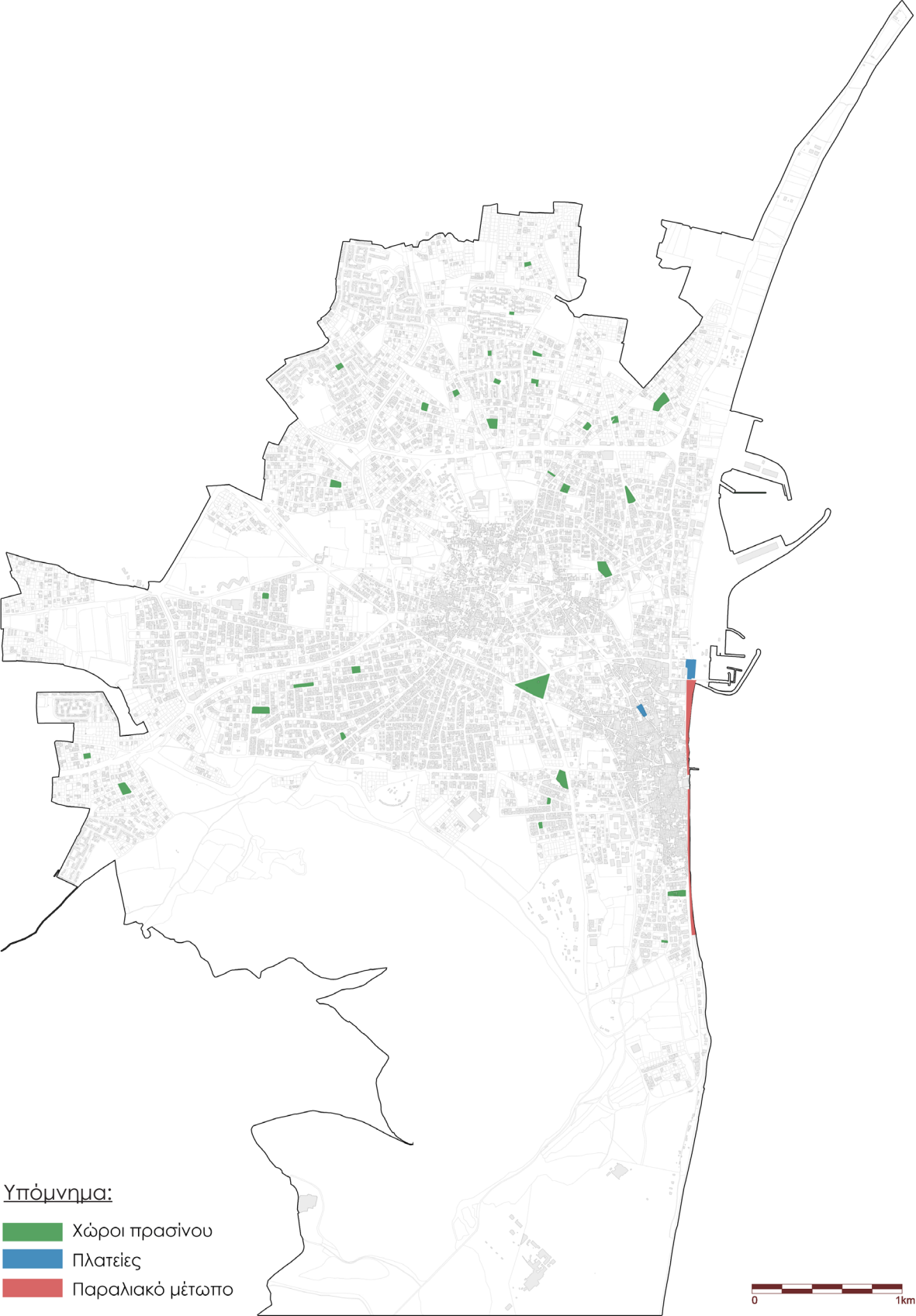
4. Ανάλυση του δημόσιου χώρου στη Λάρνακα.

Σε αυτή την ενότητα, επιχειρείται η καταγραφή και παρουσίαση της υφιστάμενης κατάστασης των δημοσίων χώρων στη Λάρνακα. Αρχικά, καταγράφεται το σύνολο των δημόσιων χώρων και κατηγοριοποιούνται ανάλογα με τις δραστηριότητες, τις χρήσεις και τις χωρικές ποιότητες που προσφέρουν. Συγκεκριμένα, στην παρούσα εργασία οι υπάρχοντες δημόσιοι χώροι της Λάρνακας κατηγοριοποιούνται σε πλατείες, χώρους πρασίνου – πάρκα και παραλιακό μέτωπο – πεζόδρομους (χάρτης 9). Παράλληλα, εξετάζεται η ποιότητα των χώρων και των δραστηριοτήτων που προσφέρονται. Τέλος, αναλύεται η επάρκεια τους, η λειτουργία τους, ο βαθμός εξυπηρέτησης τους και η κατανομή τους στη πόλη.

Σημαντική παράμετρος για την βιώσιμη ανάπτυξη των σύγχρονων πόλεων είναι η επάρκεια των υπαίθριων δημόσιων χώρων. Στην περίπτωση της Λάρνακας, έπειτα από την καταγραφή των δημόσιων χώρων (χάρτης 9) και την καταμέτρηση της συνολικής έκτασης τους (πίνακας 2), διαπιστώνουμε ότι η κατά κάτοικο αναλογία ανέρχεται στα 2 τμ. Συγκρίνοντας τα σημερινά δεδομένα της πόλης, όσον αφορά την επάρκεια του δημόσιου χώρου, με τα ελάχιστα απαιτούμενα που ορίζει ο παγκόσμιος οργανισμός υγείας, τα 9 τ.μ. , διαπιστώνουμε την ανεπάρκεια των ελεύθερων δημόσιων χώρων στο σύνολο της πόλης.

	Συνολική επιφάνεια	Τ.Μ./ άτομο
Πάρκο τσέπης	42.861 τ.μ.	0,83
Πάρκο γειτονιάς	32.501 τ.μ.	0,63
Πάρκο πόλης	19.266 τ.μ.	0,37
Πλατιές	8.675 τ.μ.	0,17
	Σύνολο	2,00

Πίνακας 2: Η συνολική επιφάνεια των δημόσιων χώρων και η αναλογία ανά κάτοικο.

Χάρτης 9: Το σύνολο των δημόσιων χώρων στη Λάρνακα.

Χώροι πρασίνου

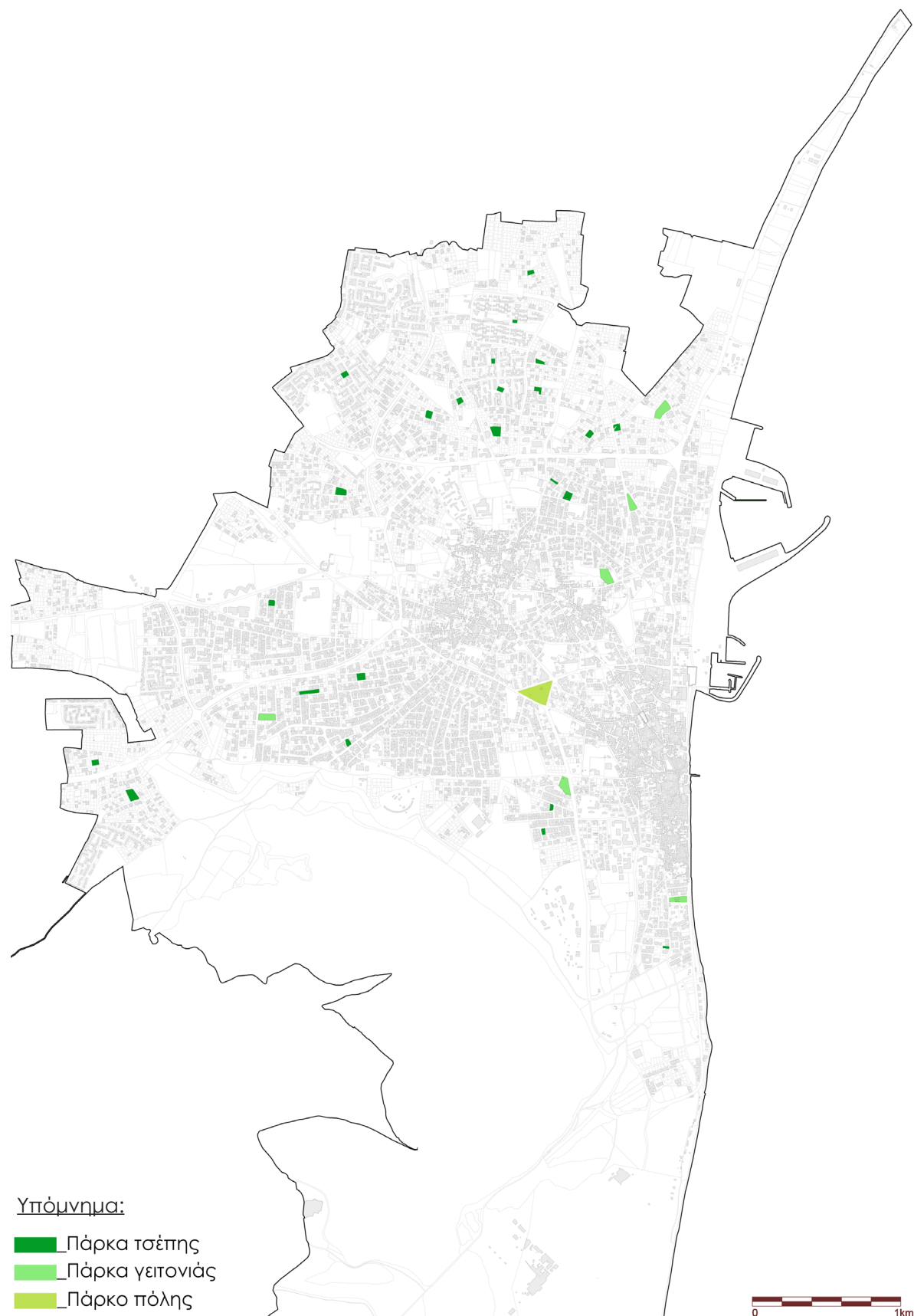
Η ύπαρξη δημόσιων χώρων πρασίνου στις πόλεις αποτελεί βασικό παράγοντα για την ποιότητα ζωής των κατοίκων της. Συγκεκριμένα, η παρουσία χώρων πρασίνου σε μια πόλη συμβάλει στην περιβαλλοντική, κοινωνική, οικονομική και αισθητική αναβάθμιση της και αποτελεί πεδίο για να πραγματοποιηθεί ένα ευρύ φάσμα ανθρωπίνων δραστηριοτήτων. Για τους λόγους αυτούς, η κατά κάτοικο αναλογία πρασίνων επιφανειών, αποτελεί βασικό δείκτη της ποιότητας ζωής σε μια πόλη. Στην περίπτωση της Λάρνακας, συγκρίνοντας με άλλες ευρωπαϊκές πόλεις, οι χώροι πρασίνου κρίνονται ανεπαρκείς, αφού σε κάθε κάτοικο αναλογεί μόλις 2 τμ. ελεύθερος χώρος πρασίνου.

Οι χώροι πρασίνου ανάλογα με την έκταση και την ακτίνα εξυπηρέτησης τους, άρα και τον πληθυσμό που εξυπηρετούν διακρίνονται στις εξής υποκατηγορίες (χάρτης 10):

- Πάρκα τσέπης
- Πάρκα γειτονιάς
- Πάρκα πόλης

Πάρκα τσέπης

Η συνηθέστερη τυπολογία δημόσιου χώρου πρασίνου στη Λάρνακα είναι τα πάρκα τσέπης. Στις περισσότερες περιπτώσεις πρόκειται για ένα πάρκο μικρής κλίμακας, της τάξεως των 200 τμ., στις περιοχές κατοικίας που προορίζονται για να εξυπηρετήσουν κατοίκους μερικών οικοδομικών τετραγώνων. Οι βασικές δραστηριότητες που αναπτύσσονται σε αυτούς τους χώρους, είναι το παιχνίδι των παιδιών και καθημερινές βόλτες κατοικίδιων. Τα πάρκα αυτά, συνήθως, διαθέτουν μικρές εγκαταστάσεις για το παιχνίδι των παιδιών και μικρούς χώρους στάσης χωρίς κάποιο ιδιαίτερο αστικό εξοπλισμό για σκίαση ή περεταίρω εξοπλισμό που να ενθαρρύνει επιπλέον δραστηριότητες (Εικόνες 36-37). Σε αυτούς τους χώρους τα στοιχεία πρασίνου περιορίζονται στα χαμηλά παρτέρια (γκαζόν) και κάποια ελάχιστες δεντροστοιχίες.

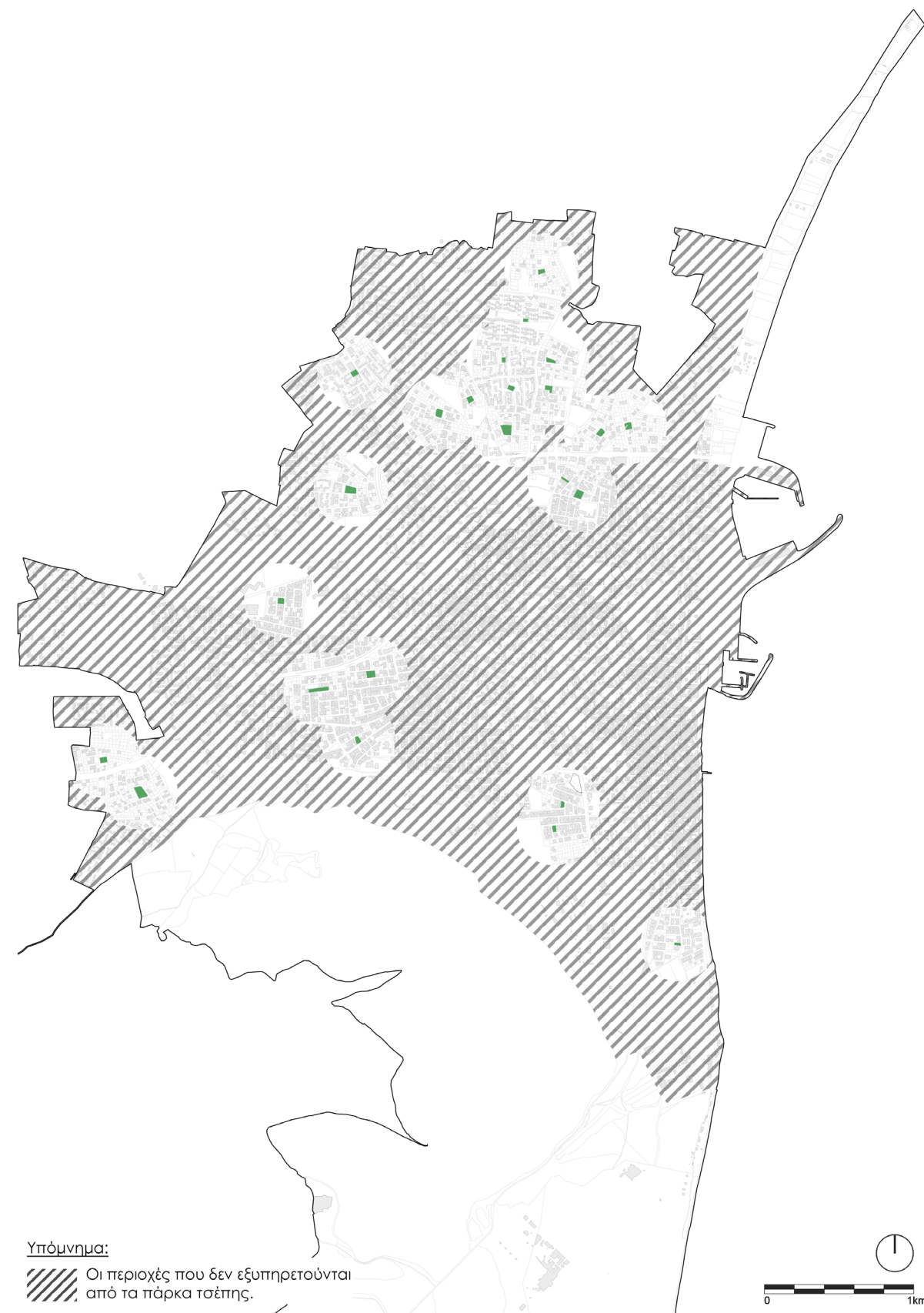

Χάρτης 10: Το σύνολο των χώρων πρασίνου στη Λάρνακα.

Από την ανάλυση της χωρικής κατανομής τους στη πόλη (Χάρτης 11), διαπιστώνουμε ότι αυτοί οι τύποι πάρκων, εντοπίζονται κυρίως στο βόρειο τμήμα της πόλης και σε μικρότερο βαθμό στο νοτιοανατολικό τμήμα, περιοχές που αναπτύχθηκαν μετά το 1974. ενώ σε κεντρικές περιοχές της Λάρνακας παρατηρείται παντελής έλλειψη τέτοιου τύπου δημόσιων χώρων. Επίσης, λαμβάνοντας υπόψη τις δυνατότητες εξυπηρέτησης αυτών των χώρων, διαπιστώνεται η ανεπάρκεια τους στο σύνολο της πόλης. Από επισκέψεις σε αυτούς τους χώρους, παρατηρείται έλλειψη συντήρησης των χώρων αυτών αλλά και ανεπάρκεια και χαμηλή ποιότητα του αστικού εξοπλισμού. Ισως σε αυτό οφείλεται η αδυναμία των χώρων αυτών να λειτουργήσουν ως χώροι συνάντησης των κατοίκων σε κλίμακα γειτονιάς.

Εικόνες 36-37: Χαρακτηριστικά παραδείγματα πάρκα τσέπης.

Χάρτης 11: Οι περιοχές που δεν εξυπηρετούνται από τα πάρκα τσέπης.

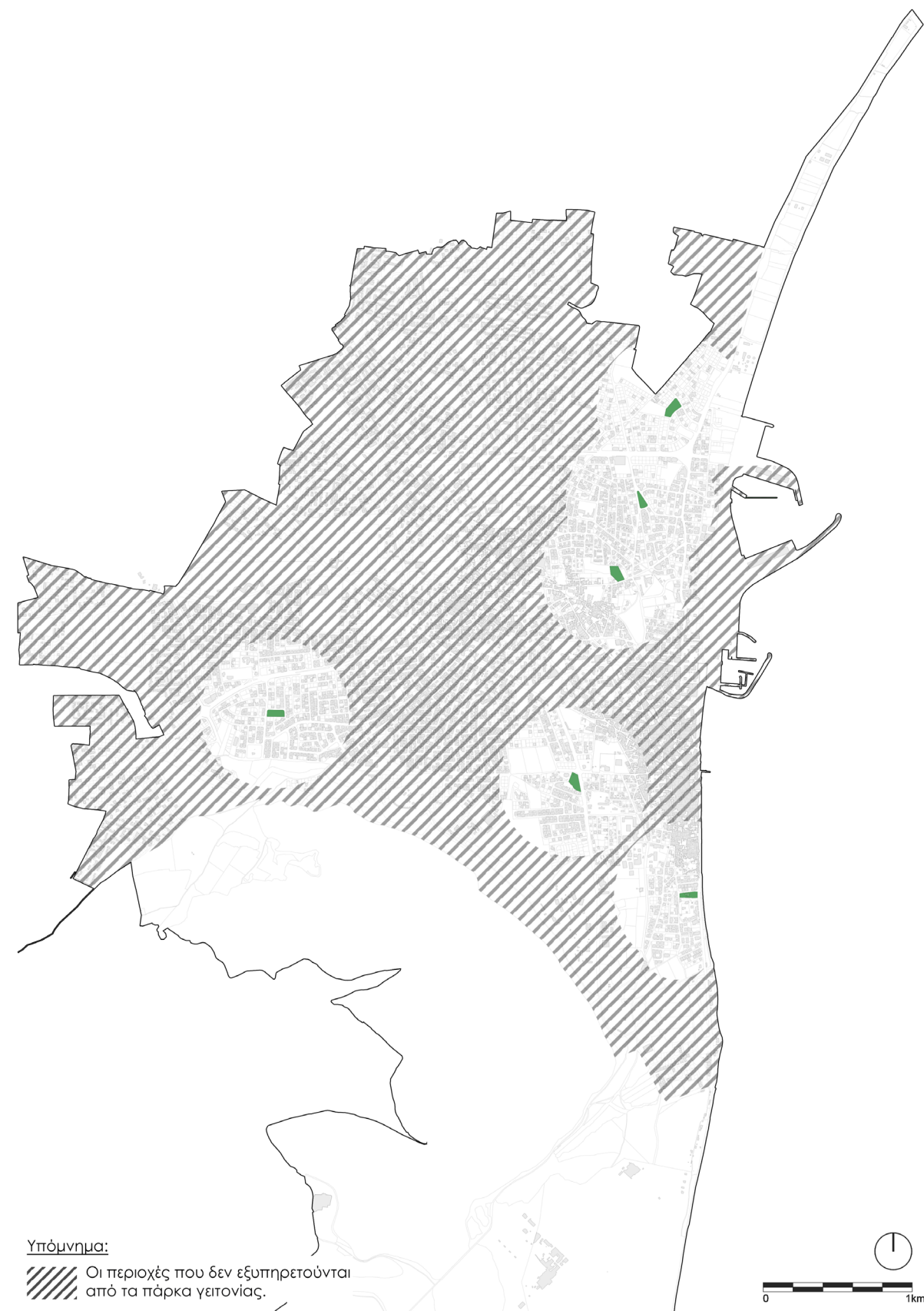
Πάρκα γειτονιάς.

Μια δεύτερη κατηγορία χώρων πράσινου στη Λάρνακα είναι τα πάρκα γειτονιάς. Οι συγκεκριμένοι δημόσιοι χώροι καλούνται να εξυπηρετήσουν τους κατοίκους της ευρύτερης γειτονιάς και η έκταση τους, κατά μέσο όρο, ανέρχεται στα πέντε στρέμματα. Βασικοί χρήστες των χώρων αυτών, τις πρωινές ώρες, αποτελούν οι γονείς με τα παιδιά τους που επισκέπτονται το πάρκο κυρίως για το παιχνίδι των παιδιών (εικόνα 38) και για συναντήσεις με άλλους ανθρώπους. Τις απογευματινές ώρες στο χώρο συχνάζουν και παιδιά μεγαλύτερης ηλικίας από την ευρύτερη περιοχή. Εκτός από τις παιδικές χαρές, οι χώροι αυτοί διαθέτουν χώρους στάσης και χαλάρωσης, μικρές αθλητικές εγκαταστάσεις και υπαίθρια όργανα γυμναστικής. Οι χώροι αυτοί διαθέτουν και σημαντικές εκτάσεις πρασίνου που συμβάλλουν στην αναζωογόνηση των περιοχών κατοικίας

Από την καταγραφή του δημόσιου χώρου στη Λάρνακα επισημάνονται έξι περιπτώσεις χώρων που προορίζονται για πάρκα γειτονιάς (Χάρτης 12). Έπειτα από ανάγνωση της χωρικής κατανομής τους στη πόλη, παρατηρείται η απουσία αυτού του τύπου δημόσιου χώρου στις περισσότερες περιοχές της πόλης και ειδικότερα στις βορειοδυτικές περιοχές. Λαμβάνοντας υπόψη τις δυνατότητες εξυπηρέτησης τους, οι χώροι αυτοί κρίνονται μη επαρκείς να εξυπηρετήσουν το σύνολο των κατοίκων της πόλης. Όσον αφορά τη λειτουργία τους, παρόλο που οι χώροι αυτοί αποτελούν πόλους έλξης των κατοίκων σε επίπεδο γειτονιάς, και λειτουργούν καθημερινά ως χώροι κοινωνικής συναναστροφής και άλλων δραστηριοτήτων, Παρατηρείται ανεπάρκεια συντήρησης και ασυνεπής διαχείριση τους με αποτέλεσμα και σε κάποιες περιπτώσεις να παρουσιάζονται εικόνες εγκατάλειψης.

Εικόνα 38: Πάρκο Φανερωμένης, χαρακτηριστικό παράδειγμα πάρκο γειτονιάς.

Χάρτης 12: Οι περιοχές που δεν εξυπηρετούνται από τα πάρκα γειτονιάς.

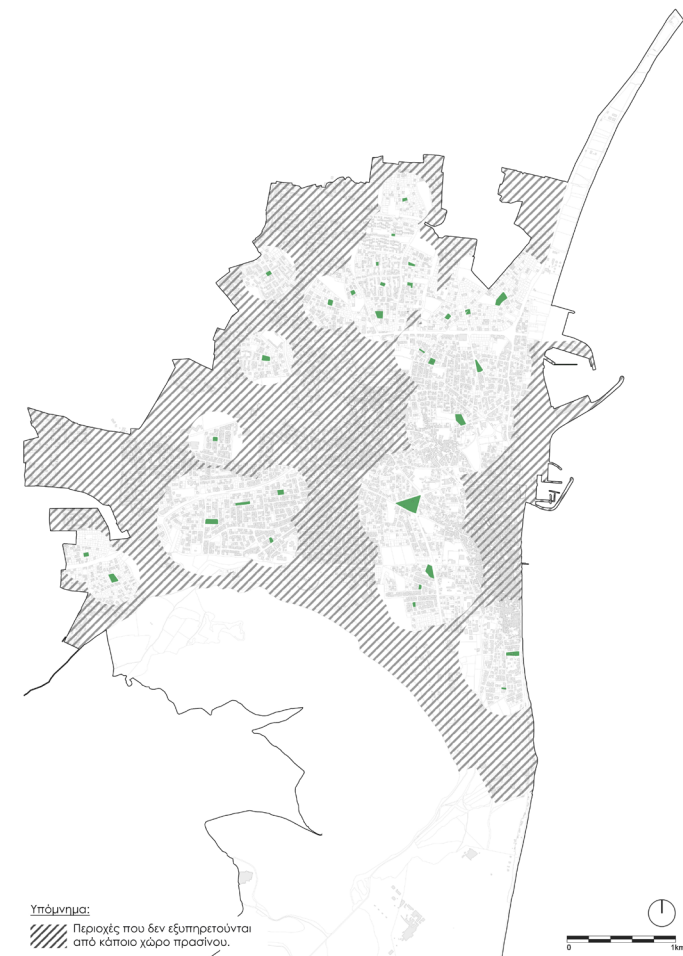
Σε κλίμακα πόλης, ο μοναδικός χώρος που προσφέρεται για δημόσια χρήση είναι ο δημοτικός κήπος Λάρνακας. Το πάρκο, το οποίο τους τελευταίους μήνες δεν λειτουργεί λόγω εργασιών αναβάθμισης, έχει συνολική έκταση είκοσι στέμματα και χωροθετείται σε κεντρική περιοχή της πόλης, πάνω στη διασταύρωση κύριων οδικών αξόνων. Το πάρκο διαθέτει παιδικές χαρές, υπαίθρια όργανα γυμναστικής, χώρους στάσης και χαλάρωσης και διαδρομές για περπάτημα. Μέχρι τα τελευταία χρόνια λειτουργούσε και το ζωολογικό τμήμα του πάρκου. Σήμερα όμως, τα ζώα έχουν μεταφερθεί και οι εγκαταστάσεις παραμένουν ανεκμετάλλετες στο χώρο. Γενικά, το πάρκο παρέχει ποικιλία χωρικών ποιοτήτων, με σκληρές και μαλακές επιφανείς, υψηλή και χαμηλή φύτευση, απομονωμένους και συλλογικούς χώρους στάσης και διαφόρους ανοιχτούς χώρους. Επίσης, δημιουργεί ένα αίσθημα ασφάλειας και απομόνωσης από την έντονη αστική ζωή στο κέντρο της πόλης. Εκτός από τις λειτουργίες του πάρκου, στον ίδιο χώρο στεγάζονται τα κτήρια της δημοτικής βιβλιοθήκης και του δημοτικού θεάτρου Λάρνακας.

Ο δημοτικός κήπος Λάρνακας αποτελεί, ίσως, το καλύτερο παράδειγμα δημόσιου χώρου πρασίνου στη πόλη καθώς προσφέρει ποικιλία χωρικών ποιοτήτων και διαθέτει τις προϋποθέσεις για ανάπτυξη διάφορων δραστηριοτήτων. Παρόλα αυτά ο συγκεκριμένος χώρος αδυνατεί να εξυπηρετήσει το σύνολο των κατοίκων σε καθημερινή βάση εξαιτίας της περιορισμένης έκτασης του και της μεγάλης απόστασης του από τις περιοχές κατοικίας στο δυτικό τμήμα της πόλης.

Εικόνα 39: Ο δημοτικός κήπος Λάρνακας.

Τέλος, από την καταγραφή των δημόσιων χώρων πρασίνου και από την ανάλυση της κατανομής τους στο σύνολο της πόλης, διαπιστώνεται η άνιση κατανομή τους και η αδυναμία τους να εξυπηρετήσουν το σύνολο των κατοίκων της πόλης. Συγκεκριμένα παρατηρείται ότι οι περιοχές στο βορειοδυτικό τμήμα της πόλης ευνοούνται από τους χώρους πρασίνου περισσότερο από κάθε άλλη περιοχή, καθώς σε αυτή την περιοχή συγκεντρώνονται τα περισσότερα πάρκα και καλύπτονται οι ελάχιστες απαιτούμενες αποστάσεις για να εξυπηρετούνται οι κάτοικοι είτε από κάποιο πάρκο γειτονιάς είτε από πάρκο τσέπης. Αντίθετα, στις υπόλοιπες περιοχές της πόλης παρατηρείται ανεπάρκεια και αδυναμία εξυπηρέτησης, καθώς οι δυνατότητες των χώρων που προσφέρονται δεν καλύπτουν τις ανάγκες των κατοίκων και ειδικότερα στο δυτικό τμήμα της πόλης εντοπίζεται η πιο έντονη έλλειψη σε δημόσιους χώρους πρασίνου (χάρτης 13).

Χάρτης 13: Περιοχές που δεν εξυπηρετούνται από κάποιο χώρο πρασίνου.

Ελεύθεροι χώροι.

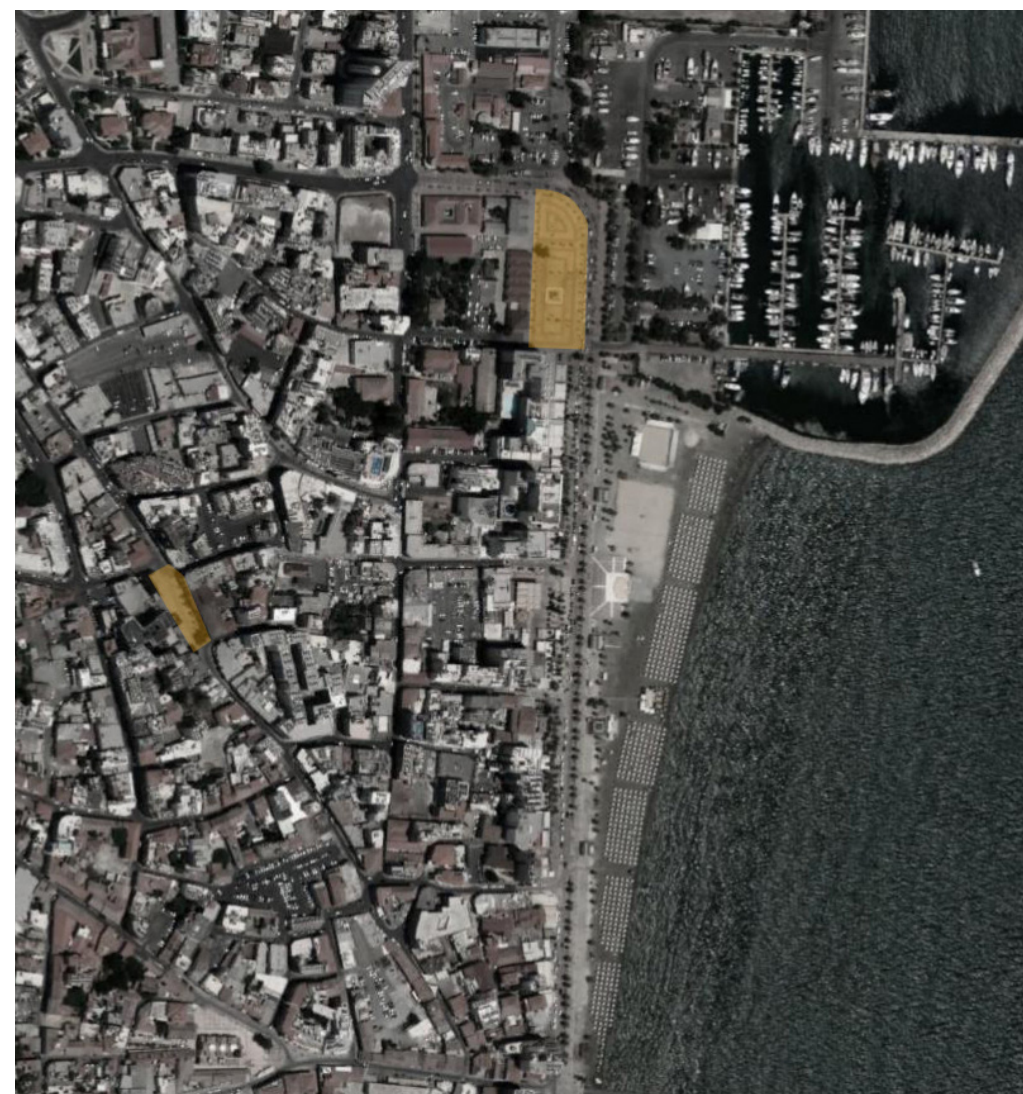
Στο τοπικό σχέδιο Λάρνακες του 2011, εκτός από τους χώρους που αναφέρθηκαν προηγουμένως, καταγράφονται επιπλέον εκτάσεις ως χώροι πρασίνου. Όμως, από επιτόπια έρευνά διαπιστώθηκε ότι οι εκτάσεις αυτές δεν αποτελούν οργανωμένους δημόσιους χώρους. Η κατηγορία αυτή πρόκειται για ελεύθερα οικοπέδα, είτε ιδιωτικά είτε δημόσια, που δεν παρέχουν κάποια δραστηριότητα ή χρήση. Ενώ, όσο αφορά το πράσινο παρατηρούνται δυο καταστάσεις. Στην πρώτη καταγράφονται χώροι με ελάχιστο πράσινο το οποίο δεν είναι ούτε σχεδιασμένο ούτε οργανωμένο (εικόνα 40). Και στην άλλη είναι απλά κενά οικοπέδα χωρίς κάποια χρήση (εικόνα 41). Οι χώροι αυτοί θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν μελλοντικά για να καλύψουν τις ανάγκες των κατοίκων και να συμβάλλουν στην βελτίωση της ποιότητας ζωής στην πόλη.

Εικόνα 40 και 41: ελεύθεροι χώροι που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν μελλοντικά ως δημόσιοι χώροι.

Πλατείες

Η πλατεία αποτελεί την αρχέτυπη μορφή του δημόσιου χώρου και πεδίο συμμετοχής στη δημόσια ζωή. Στην περίπτωση της Λάρνακας, από την καταγραφή του δημόσιου χώρου, εντοπίζονται δυο πλατείες. Η πλατεία Ερμού και η πλατεία Ευρώπης (χάρτης 14). Και οι δυο πλατειές βρίσκονται στο κέντρο της πόλης. Συγκεκριμένα η πλατεία Ευρώπης χωροθετείται παράλληλα της ακτογραμμής ενώ η πλατεία Ερμού βρίσκεται 400 μετρά δυτικά της ακτογραμμής. Οι δυο πλατείες παρουσιάζουν διαφορετικό χαρακτήρα και φιλοξενούν διαφορετικό εύρος δραστηριοτήτων.

Χάρτης 14: Η θέση των δυο πλατειών στην ευρύτερη περιοχή.

Η πλατεία Ερμού, η οποία πρόκυψε διαχρονικά από την οργανική ανάπτυξη της ευρύτερης περιοχής, τις τελευταίες δεκαετίες του 20ου αιώνα, έχει συνολική έκταση 2000 τμ. Η πλατεία περιβάλλεται περιμετρικά από δραστηριότητες αναψυχής (καφετέριες – εστιατόρια) και αποτελεί κόμβο των πεζών αφού σε αυτή καταλήγουν δρόμοι που φιλοξενούν κυρίως εμπορικές χρήσεις. Σημαντική έκταση της πλατειάς καταλαμβάνεται από τα τραπεζοκαθίσματα των καφετεριών (εικόνα 43) που αποτελούν την βασική δραστηριότητα της πλατειάς. Παρόλα αυτά, κατά χρονικά διαστήματα, η πλατεία φιλοξένει συλλογικές και δημιουργικές δραστηριότητες (εικόνα 44), ενώ ο ρόλος της πλατειάς ως πεδίο κοινωνικής αλληλεπίδρασης περιορίζεται στις συναντήσεις των ανθρώπων στα κέντρα αναψυχής που την περιβάλουν. Τέλος, ο αστικός εξοπλισμός και τα στοιχεία πρασίνου της πλατειάς περιορίζονται στα μερικά παγκάκια και στα ελάχιστα δέντρα που δεν δημιουργούν τις προϋποθέσεις για ανάπτυξη δραστηριοτήτων αλλά ούτε για να προσφέρουν ποιοτικούς χώρους στάσης και χαλάρωσης.

Εικόνα 42: Η κάτοψη της πλατειάς Ερμού

Εικόνα 43: Η πλατεία Ερμού ως κέντρο αναψυχής.

Εικόνα 44: Η πλατεία Ερμού ως χώρος συλλογικών δραστηριοτήτων.

Η πλατεία Ευρώπης αποτελεί την κύρια πύλη για το παραλιακό μέτωπο της πόλης - φοινικουδες. Περιμετρικά, η πλατεία οριοθετείται από την λεωφόρο Αθηνών, που σε μερικές περιπτώσεις μετατρέπεται σε πεζόδρομο, και τα ιστορικά κτήρια της Αγγλοκρατίας όπως οι αποθήκες και τα γραφεία του τελωνείου, τα οποία ανακαινίστηκαν για να στεγάσουν την Δημοτική Πινακοθήκη, το Μουσείο του Ιστορικού Αρχείου της Λάρνακας και τις Πολιτιστικές Υπηρεσίες της Λάρνακας. Η καθημερινή χρήση της πλατείας είναι ως χώρος κίνησης και πρόσβασης στο παραλιακό μέτωπο και κατ' επέκταση στα κέντρα εστίασης και αναψυχής, αλλά και ως χώρος στάσης και αναμονής για περιορισμένο χρονικό διάστημα. Παράλληλα, η πλατεία φιλοξενεί πολιτισμικές δραστηριότητες όπως συναυλίες και υπαίθριες εκθέσεις (εικόνα 48), πολιτικές δραστηριότητες όπως συλλαλητήρια και διαμαρτυρίες και οικονομικές δραστηριότητες, σε συγκεκριμένες μέρες το χρόνο, όπως υπαίθριες αγορές και προώθηση προϊόντων. Τέλος, τα τελευταία χρόνια καταβάλλονται προσπάθειες από το δήμο Λάρνακας για την αναβάθμιση του αστικού εξοπλισμού και την ενίσχυση του πρασίνου στην πλατεία.

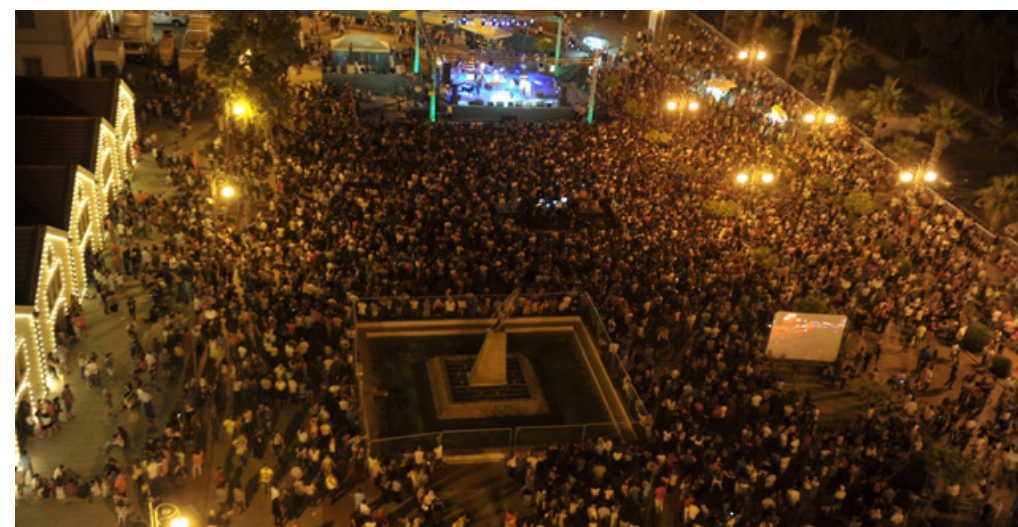
Εικόνα 45: Η κάτοψη της πλατείας Ευρώπης.

Εικόνα 46: Η πλατεία Ευρώπης.

Εικόνα 47: Δημιουργικές δραστηριότητες στον χώρο της πλατείας.

Εικόνα 48: καλλιτεχνικές δραστηριότητες στον χώρο της πλατείας.

Το παραλιακό μέτωπο

Παραλιακό μέτωπο Φοινικούδες.

Το σημείο με την μεγαλύτερη επισκεψιμότητα καθ'όλη τη διάρκεια του χρόνου στη Λάρνακα είναι ο παραλιακός πεζοδρόμος των Φοινικούδων. Η Φοινικούδες από τις αρχές του 20ου αιώνα μέχρι και σήμερα αποτελεί σημείο αναφοράς για τη πόλη και αποτελεί ο χώρος της καθημερινότητας πολλών κατοίκων. Το παραλιακό μέτωπο που έχει συνολικό μήκος 600 μέτρα αναπτύσσεται παράλληλα της λεωφόρου Αθηνών που αρχίζει από την πλατεία Ευρώπης και τερματίζει στο μεσαιωνικό κάστρο της Λάρνακας (εικόνα 51). Το μέτωπο της πόλης προς τη θάλασσα σχηματίζουν τα υψηλή κτήρια που στεγάζουν κέντρα εστίασης και αναψυχής, ξενοδοχειακές μονάδες και εμπορικές χρήσεις.

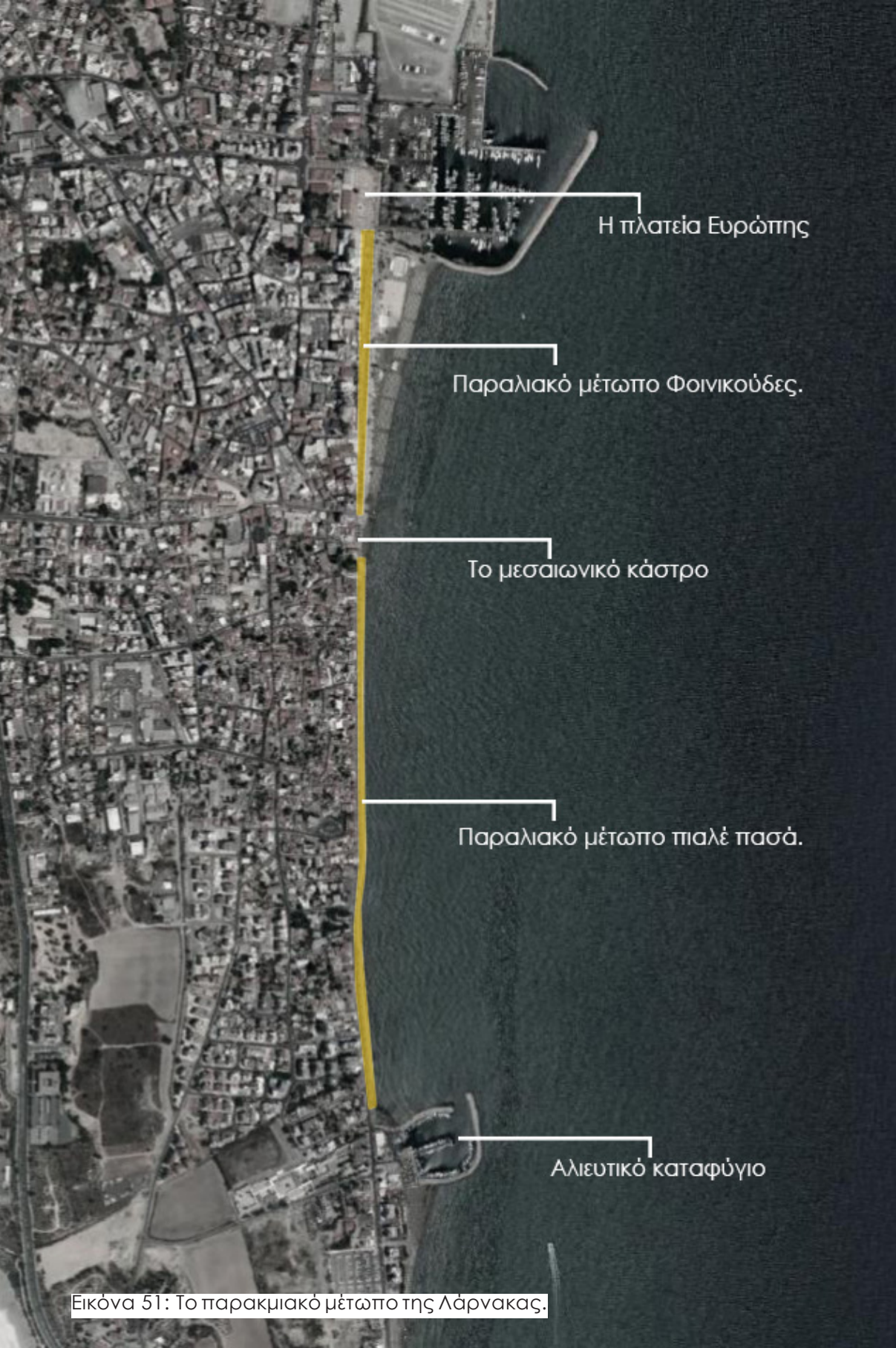
Ο υψηλός βαθμός επισκεψιμότητας του παραλιακού μετώπου οφείλεται στο ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων που φιλοξενεί. Η συγκέντρωση των κέντρων αναψυχής στο παραθαλάσσιο τμήμα της πόλης καθιστά τις Φοινικούδες ως πόλος έλξης για τους κατοίκους όλων των περιοχών αλλά και για όλες τις κοινωνικές και ηλικιακές ομάδες. Πέρα από τις δραστηριότητες αναψυχής κατά μήκος του παραλιακού πεζοδρόμου πραγματοποιούνται, ανά διαστήματα, και μια σειρά πολιτιστικών και καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, όπως συναυλίες, εκθέσεις και παραστάσεις που πραγματοποιούνται στο υπαίθριο παραλιακό θέατρο. Στον ίδιο χώρο, αναπτύσσονται και οικονομικές δραστηριότητες, όπου εκτός από τα μόνιμα καταστήματα οργανώνονται κατά τους καλοκαιρινούς μήνες και υπαίθριες αγορές. Επίσης, αναπτύσσονται και διάφορες αθλητικές δραστηριότητες κατά μήκος της ακτογραμμής. Τέλος, οι πιο πάνω δραστηριότητες που φιλοξενεί ο παραλιακός πεζοδρόμος προσδίδουν στο χώρο και ένα κοινωνικό χαρακτήρα, καθώς δημιουργούν τις προϋποθέσεις για κοινωνική αλληλεπίδραση μεταξύ των ανθρώπων.

Εικόνα 49: Ο παραλιακός πεζοδρόμος «Φοινικούδες»

Εικόνα 50: Ο υψηλός βαθμός επισκεψιμότητας του παραλιακού μετώπου τους καλοκαιρινούς μήνες.

Εικόνα 51: Το παρακμιακό μέτωπο της Λάρνακας.

Παραλιακό μέτωπο Πιαλέ Πασά.

Σημαντικός δημόσιος χώρος για τους κατοίκους της Λάρνακας, από το 2015, είναι το νέο παραλιακό μέτωπο παράλληλα της οδού Πιαλέ Πασά. Το νέο παραλιακό μέτωπο λειτουργεί ως η συνέχεια των Φοινικούδων. Αρχίζει από το μεσαιωνικό κάστρο και καταλήγει στο αλιευτικό καταφύγιο της Λάρνακας (εικόνα 51), με συνολικό μήκος να ανέρχεται στα 1000 μέτρα και πλάτος 12 μέτρων. πρόκειται για ένα παραλιακό πεζόδρομο που αναπτύσσεται σε δυο επίπεδα (εικόνα 52), το πρώτο στο επίπεδο του αυτοκινητόδρομου και το άλλο στο επίπεδο της θάλασσας, και περιλαμβάνει ποδηλατόδρομο, πεζόδρομο, χώρους στάσης και μικρές νησίδες πρασίνου. Ο νέος παραλιακός πεζόδρομος καλύπτει ένα ευρύ σύνολο καθημερινών αναγκών των κατοίκων και οι χρήστες επισκέπτονται το χώρο κυρίως για συναντήσεις με άλλους ανθρώπους, για περπάτημα ,για βόλτα , για τρέξιμο και για άλλες ήπιες αθλητικές δραστηριότητες.

Εικόνα 52: Παραλιακός πεζόδρομος «Πιαλέ Πασά».

Η ανεπάρκεια του δημόσιου χώρου στη Λάρνακα, που διαπιστώθηκε σε αυτό το κεφάλαιο, οφείλετε σε μια σειρά ιστορικών γεγονότων που εμπόδισαν την ορθή πολεοδομική και βιώσιμη ανάπτυξη της. Αρχικά και όπως αναφέρθηκε στην ιστορική εξέλιξη της πόλης, η Λάρνακα μέχρι 1960 αποτελούσε αποικία διάφορων καρτών. Ως αποικιοκράτες οι διοικητικές αρχές είχαν ως βασικό σκοπό την εκμετάλλευση του φυσικού πλούτου και την αξιόπιστη της στρατηγικής θέσης που κατέχει η Κύπρος στη μεσόγειο για στρατιωτικούς σκοπούς. Οι αποικιοκράτες, διαχρονικά, δεν ενδιαφερόθηκαν για εκπόνηση πολεοδομικών μελετών και σχεδίων με αποτέλεσμα η πόλη μέχρι το 1960 να αναπτύσσεται άναρχα, χωρίς νομικό πλαίσιο και πολεοδομικό έλεγχο.

Η έλλειψη νομοθεσίας περί πολεοδομίας και χωροταξίας και η απουσία ελέγχου της οικοδομικής ανάπτυξης στη πόλη συνέχισε μέχρι το 1990. Παρά το γεγονός ότι μετά την ανακήρυξη της Κύπρου ως ανεξάρτητο κράτος το 1960, και συγκεκριμένα το 1967, έγινε σε στρατηγικό επίπεδο η πρώτη πολεοδομική μελέτη για την Κύπρο και που ψηφίστηκε επίσημα σε Νόμο το 1972, γνωστός ως «Ο Περί Πολεοδομίας και Χωροταξίας Νόμος 1972». Η εφαρμογή του νόμου έγινε 18 χρόνια μετά τη ψήφισή του εξαιτίας της τουρκικής εισβολής του 1974.

Μετά την τουρκική εισβολή το 1974 και τον εκτοπισμό των Ελληνοκυπρίων από το κατεχόμενο βόρειο τμήμα της Κύπρου, δημιουργήθηκε η ανάγκη για στέγαση χιλιάδων προσφύγων. Η πληθυσμιακή έκρηξη που ακλούθησε, η ανάγκη για άμεση στέγαση των προσφύγων και η απουσία νόμων περί πολεοδομίας δεν άφησαν περιθώρια για ενιαία και οργανωμένη ανάπτυξη της πόλης. Αντίθετα, Αποτέλεσμα αυτού του οικοδομικού οργανισμού ήταν η διάσπαρτη και άναρχη εξάπλωση της πόλης προς όλες τις κατευθύνσεις και ιδικά κατά μήκος του παραλιακού μετώπου, η κατασκευή με γνώμονα την κερδοσκοπία εις βάρος της ποιότητας ζωής, η ανάμιξη χρήσεων γης και η αδιαφορία για τους κοινόχρηστους και δημόσιους χώρους. Με αποτέλεσμα, μέχρι το 1990 να παράγονται νέες περιοχές κατοικίας χωρίς να προβλέπετε η ανάγκη για δημόσιους χώρους.

Το 1990 εφαρμόζεται ο πρώτος νόμος περί πολεοδομίας και χωροταξίας. Παρόλα αυτά, Προτεραιότητα του νέου πολεοδομικού σχεδίου ήταν να δώσει λύσεις για την στέγαση των προσφύγων και να ορίσει τις

πολεοδομικές ζώνες για να λυθούν τα έντονα προβλήματα που πρόκυψαν τις προηγούμενες δεκαετίες από την ανάμιξη των χρήσεων. Ενώ ο δημόσιος χώρος θεωρήθηκε δευτερεύουσας σημασίας και τα δεδομένα για τους δημόσιους χώρους δεν επηρεαστήκαν από τον νέο νόμο, καθώς δεν προέβλεπε κάποιο νέο δημόσιο χώρο.

Το πρόβλημα της ανεπάρκειας του δημόσιου χώρου και ο περιορισμένος ρόλος του σχεδιασμού φανερώνεται και στο τελευταίο τοπικό σχέδιο για το δήμο Λάρνακας. Οι νέες πολεοδομικές προτάσεις που τέθηκαν σε εφαρμογή το 2013 δεν προβλέπουν επιπλέον δημόσιους χώρους. Η πολιτική του Δήμου, τα τελευταία χρόνια, περιορίζεται στον επανασχεδιασμό υφιστάμενων πάρκων στις πυκνοκατοικημένες περιοχές της πόλης, στην αναβάθμιση του αστικού εξοπλισμού τους και στην ενίσχυση του πρασίνου στους υφιστάμενους χώρους.

5. Ερευνα πεδίου

Στόχος:

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι να εξετάσει την λειτουργία και την χρήση των δημόσιων χώρων στη Λάρνακα, και να διερευνήσει τις καθημερινές δραστηριότητες που πραγματοποιούνται σε αυτούς τους χώρους. Σε δεύτερο επίπεδο η έρευνα αποσκοπεί στην καταγραφή σκέψεων και αντιλήψεων των χρηστών για την ποιότητα των δημοσίων χώρων, την αξιολόγηση των υπηρεσιών και δραστηριοτήτων που παρέχουν οι χώροι αυτοί και στην καταγραφή των αναγκών και προβλημάτων που αντιμετωπίζουν κατά την επίσκεψη τους, καθώς και τους λόγους που τους αποθαρρύνουν να χρησιμοποιήσουν τους υπαίθριους δημόσιους χώρους της πόλης.

Μεθοδολογία:

Για την εξασφάλιση συμμετοχής των κατοίκων από το σύνολο των περιοχών της πόλης, ως μέθοδος έρευνας επιλέχτηκε το ηλεκτρονικό ερωτηματολόγιο, το οποίο μοιράστηκε μέσω διαδικτύου. Επίσης, απαραίτητη προϋπόθεση για την συμμετοχή στην παρούσα έρευνα κρίθηκε η μόνιμη κατοίκηση του ερωτηθέντα στη Λάρνακα.

Η δομή του ερωτηματολογίου απαρτίζεται από τρεις ενότητες. Η πρώτη ενότητα περιέχει τις ερωτήσεις που αναφέρονται στην ταυτότητα του ερωτηθέντα, όπως το φύλο, η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο και το επάγγελμα. Επίσης, κρίθηκε σημαντική και η επισήμανση της περιοχής κατοικίας του. Στην δεύτερη ενότητα διατυπώνονται οι ερωτήσεις που αναφέρονται στην επισκεψιμότητα των δημόσιων χώρων, δηλαδή πόσο συχνά, με ποιο μεταφορικό μέσο και ποιες ώρες της ημέρας επισκέπτονται τους δημόσιους χώρους αλλά και το πόσο χρόνο χρειάζεται για να φτάσουν στο χώρο που επιθυμούν και το πόσο χρόνο πέρανε σε αυτό. Στη συνέχεια οι ερωτήσεις αποσκοπούν στην διερεύνηση της σχέσης των χρηστών με το δημόσιο χώρο, δηλαδή αν είναι φιλικός ο χώρος, ποιες δραστηριότητες πραγματοποιούν οι χρήστες, αν είναι επαρκείς ή όχι οι υπηρεσίες και οι εγκαταστάσεις που προσφέρονται και την άποψη τους για τα μειονεκτήματα της πόλης όσον αφορά το δημόσιο χώρο.

Τέλος, στη τελευταία ενότητα, οι ερωτήσεις εστιάζουν στις επιθυμίες για το δημόσιο χώρο, στη Λάρνακα, στο μέλλον. Δηλαδή αν η πόλη χρειάζεται περισσότερους ελεύθερους δημόσιους χώρους και σε ποιες περιοχές, ποιες δραστηριότητες θα ήθελαν να προσφέρονται, πως θα διευκολυνόταν η πρόσβαση τους και τι θα τους ενθάρρυνε να επισκεφτούν τους δημόσιους χώρους.

Η ταυτότητα των συμμετεχόντων.

Για τη συγκρότηση ενός συνολικού προφίλ των ερωτηθέντων και για την διασύνδεση των μετέπειτα απαντήσεων και απόψεων με το προφίλ των χρηστών του δημόσιου χώρου, οι συμμετέχοντες κλήθηκαν να συμπληρώσουν κάποια προσωπικά στοιχεία. Συγκεκριμένα, το φύλο, η ηλικία, το μορφωτικό επίπεδο το επάγγελμα και περιοχή κατοικίας.

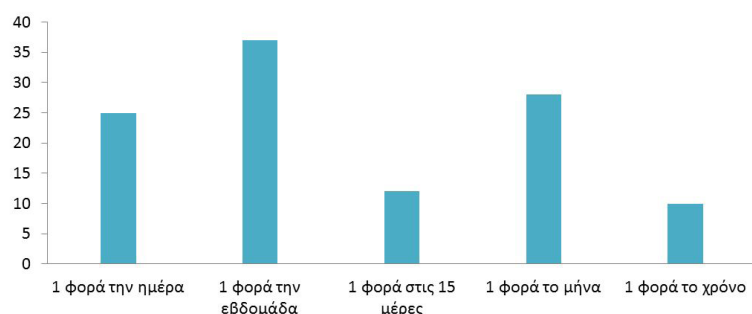
Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε ,συνολικά, από 112 άτομα. εκ των όποιων το 61% είναι γυναίκες και το 39% άνδρες. Ενώ οι ηλικίες της πλειοψηφίας ,συγκεκριμένα το 71%, κυμαίνονται μεταξύ 18 και 35 ετών, το 22% μεταξύ 35 και 60 και μόλις το 7% άνω 60 ετών. Αυτό ίσως οφείλεται στο γεγονός ότι η έρευνα πραγματοποιήθηκε ηλεκτρονικά. Όσο αφορά το μορφωτικό επίπεδο, το 54% των συμμετεχόντων έχουν μορφωτικό επίπεδο πανεπιστημίου, το 22% επίπεδο μεταπτυχιακού, αντίστοιχο ποσοστό δήλωσε απόφοιτος λυκείου και μόνο το 2% απόφοιτοι γυμνάσιου. Ως προς το επάγγελμα η μεγαλύτερη μερίδα ,το 40%, δήλωσε ιδιωτικός/ δημόσιος υπάλληλος και το 31% Φοιτητής/ Μαθητής, ενώ το 8% δήλωσαν οικιακά/ συνταξιούχοι. Παρόμοιο ποσοστό δήλωσαν ελεύθεροι επαγγελματίες και μόλις το 3% δήλωσαν άνεργοι. Τέλος, σχετικά με την περιοχή κατοικίας το 36% ζουν στο κέντρο της πόλης ως περιοχή κατοικίας, ενώ τα ποσοστά των κατοίκων των υπόλοιπων έξι περιοχών που συμμετείχαν στην έρευνα ήταν, σχεδόν, ίσα και ήταν της τάξεως του 10%.

Η ανάλυση και η ερμηνεία των αποτελεσμάτων της έρευνας:

Στη δεύτερη ενότητα της έρευνας επιχειρείται η καταγραφή αντιλήψεων και εμπειριών των χρηστών στο δημόσιο χώρο, αφού προηγηθεί μια ανασκόπηση της συχνότητας και του τρόπου με τον οποίο χρησιμοποιούνται οι δημόσιοι χώροι στη Λάρνακα.

Η συχνότητα και η διάρκεια παραμονής.

Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας διαπιστώνουμε ότι οι δημόσιοι χώροι της Λάρνακας δεν αποτελούν χώρους της καθημερινότητας των κατοίκων της. Το πιο πάνω συμπέρασμα προκύπτει από το γεγονός ότι στην ερώτηση για το πόσο συχνά επισκέπτονται κάποιο δημόσιο χώρο μόλις το 22% των ερωτηθέντων επέλεξε ότι επισκέπτεται κάποιο δημόσιο χώρο τουλάχιστον μια φορά την ημέρα, ενώ το 33 % επισκέπτεται κάποιο δημόσιο χώρο ανά εβδομάδα και το 25 % ανά μήνα (Διαγ.1).

Διαγ.1: Η συχνότητα με την οποία οι χρήστες επισκέπτονται κάποιο δημόσιο χώρο.

Από την καταγραφή των αποτελεσμάτων της έρευνας παρατηρούμε επίσης ότι η μεγαλύτερη συχνότητα επισκέψεων (62%) σημειώνεται κατά τις απογευματινές ώρες, και σε μικρότερο βαθμό (24%) κατά τις βραδινές ώρες, ενώ τις πρωινές και μεσημεριανές ώρες οι επισκέψεις είναι ελάχιστες ,12% και 2% αντίστοιχα. Αυτό, ίσως, οφείλεται στην ιδιότητα των ερωτηθέντων, καθώς η μεγαλύτερη μερίδα είναι υπάλληλοι και φοιτητές. Όσον αφορά τον χρόνο παραμονής τους σε αυτούς τους χώρους η μεγαλύτερη μερίδα (39%), απάντησε ότι κατά την επίσκεψη τους σε κάποιο δημόσιο χώρο παραμένει μέχρι μια ώρα, το 30% μέχρι δυο ώρες και μόλις το 14% παραμένει περισσότερες από δυο ώρες. Ενώ το 17% δήλωσε ότι ο χρόνος παραμονής του, δεν ξεπερνά τα 30 λεπτά.

Πρόσβαση.

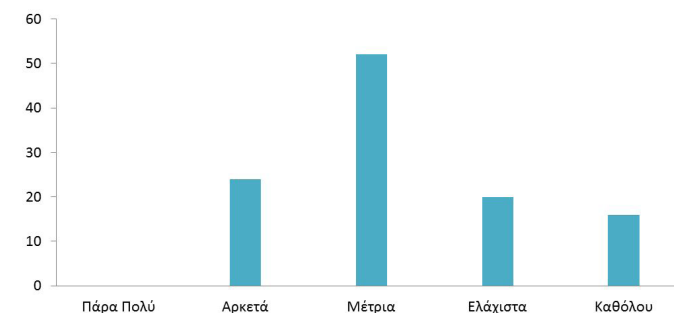
Αναφορικά με το μέσο που χρησιμοποιείται για να φτάσουν στο δημόσιο χώρο που επιθυμούν σχεδόν το σύνολο των ερωτηθέντων, συγκεκριμένα το 91%, επέλεξε ως μέσο πρόσβασης το αυτοκίνητο

ενώ το 4% και 5% επέλεξε το ποδήλατο και την μετακίνηση με τα πόδια αντίστοιχα. Επίσης, η χρήση των μέσων μαζικής μεταφοράς ως μέσο πρόσβασης παρατηρήθηκε μηδαμινή. Σχετικά με τον χρόνο που απαιτείται για να φτάσουν στον δημόσιο χώρο που επιθυμούν η πλειοψηφία, το 54%, δήλωσε ότι χρειάζεται μέχρι 10 λεπτά ενώ το 24% χρειάζεται μέχρι 20 λεπτά και το 17% μόλις 5 λεπτά.

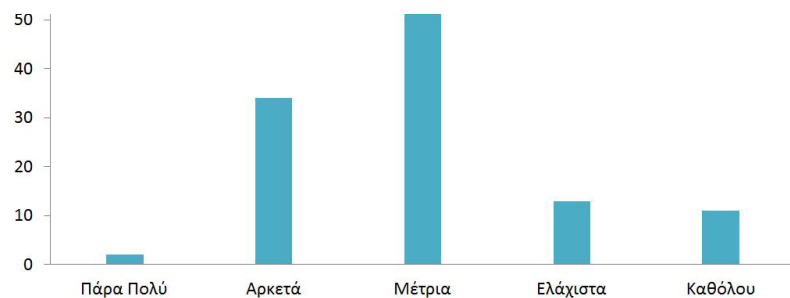
Λαμβάνοντας υπόψη το αυτοκίνητο ως κύριο μέσο πρόσβασης αλλά και τις αποστάσεις μεταξύ των περιοχών της Λάρνακας, θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι οι περισσότεροι κάτοικοι της πόλης επιλέγουν τους δημόσιους χώρους στο κέντρο της πόλης, όπου βρίσκονται και οι περισσότερες δραστηριότητες αναψυχής (καφετέριες, εστιατόρια), η πλειοψηφία των οικονομικών δραστηριοτήτων και οι διάφορες υπηρεσίες. Η υπερβολική χρήση του αυτοκινήτου ως μέσο μετακίνησης και η περιορισμένη κίνηση του πεζού, ίσως οφείλεται στην έλλειψη οργανωμένου δικτύου δημόσιων χώρων και πεζοδρόμων, αλλά και στην ανεπαρκή λειτουργία των μέσων μαζικής μεταφοράς.

Η ποιότητα του δημόσιου χώρου.

Για την εκτίμηση της ποιότητας των δημόσιων χώρων στη Λάρνακα ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να εκφράσουν την άποψη τους για το πόσο ευχαριστημένοι είναι από τους χώρους που προσφέρονται και κατά πόσο οι χώροι αυτοί είναι φιλικοί προς τους χρήστες του. Στις πιο πάνω ερωτήσεις, οι απαντήσεις κυμαίνονταν μεταξύ πάρα πολύ, αρκετά, μέτρια, ελάχιστα και καθόλου. Παρόλα αυτά το 47 % δήλωσε ότι η ποιότητα των δημοσίων χώρων που προσφέρονται, είναι μέτρια. Ενώ, το 18% είναι ελάχιστα ευχαριστημένος και το 14% καθόλου ευχαριστημένος με τους χώρους που προσφέρονται. Αντίθετα το 21% είναι αρκετά ευχαριστημένος από την ποιότητα των δημόσιων χώρων (Διαγ. 2 και 3).

Διαγ.2: Η αντίδραση των χρηστών στο κατά πόσο είναι ευχαριστημένοι από τους δημόσιους χώρους που προσφέρονται.

Διαγ.3: Η άποψη των χρηστών για το κατά πόσο είναι φιλικόι οι δημόσιοι χώροι στη Λάρνακα.

Οι πιο πάνω αντιλήψεις οφείλονται, ίσως, στην ανεπάρκεια συντήρησης και την ασυνεπή διαχείριση των δημόσιων χώρων με αποτέλεσμα οι χώροι αυτοί να παρουσιάζουν εικόνες ερημοποίησης και εγκατάλειψης.

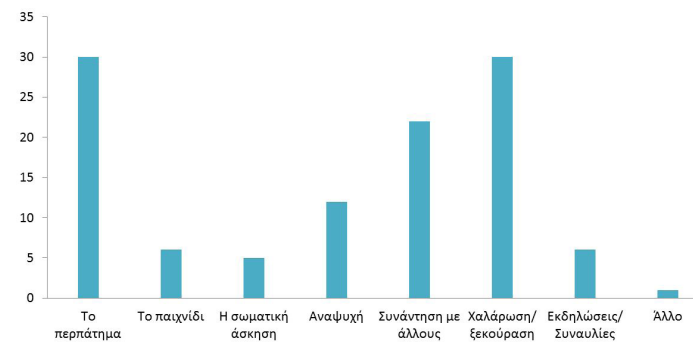
Έπειτα, ζητήθηκε από τους συμμετέχοντες να αναφέρουν ποιο είναι, κατά την άποψη τους, το κύριο μειονέκτημα της πόλης όσο αφορά τους δημόσιους χώρους. Στην πιο πάνω ερώτηση οι μεγαλύτερη μερίδα και συγκεκριμένα το 37% των ερωτηθέντων επέλεξε την ανεπάρκεια χώρων πρασίνου ως το βασικότερο μειονέκτημα της πόλης. Ενώ, το 18% πιστεύει ότι το κύριο μειονέκτημα είναι η έλλειψη πλατειών, αντίστοιχο ποσοστό επιλέγει την ανεπάρκεια των πεζοδρομών και το 14% πιστεύει, ότι η πόλη χρειάζεται περισσότερους ποδηλατόδρομους.

Οι πιο πάνω απόψεις παρατηρήθηκαν και σε προηγούμενες ενότητες της παρούσας ερευνητικής, καθώς από την καταγραφή του δημόσιου χώρου της Λάρνακας διαπιστώθηκε ότι η αναλογία χώρων πρασίνου ανά κάτοικο δεν ξεπερνά τα 2 τ.μ./ κάτοικο. Η αναλογία αυτή απέχει αισθητά από τα διεθνή πρότυπα. Επίσης, παρατηρείται έλλειψη πλατειών, πεζοδρομών και ποδηλατοδρόμων στο μεγαλύτερο τμήμα της πόλης.

Δραστηριότητες

Στη συνέχεια, από τις ερωτήσεις για τις δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στους δημόσιους χώρους, προκύπτουν τρεις βασικοί τύποι δραστηριοτήτων. Το περπάτημα, η χαλάρωση και δραστηριότητες κοινωνικού χαρακτήρα, όπως οι συναντήσεις με φίλους (Διαγ.4). Σχετικά με το πλήθος και την ποικιλία των δραστηριοτήτων

που προσφέρονται, το 80% δήλωσε πως οι χρήσεις, οι υπηρεσίες και οι εγκαταστάσεις που προσφέρονται για ανάπτυξη δραστηριοτήτων δεν είναι επαρκείς.

Διαγ.4: Οι δραστηριότητες που αναπτύσσονται από τους χρήστες στους δημόσιους χώρους.

Η περιορισμένη ποικιλία δραστηριοτήτων οφείλεται στην ανεπάρκεια των δημόσιων χώρων στις περιοχές κατοικίας, με αποτέλεσμα οι χώροι αυτοί να υπολειτουργούν ως χώροι της καθημερινότητας και κατά συνέπεια ως χώροι καθημερινών δραστηριοτήτων. Επίσης, οι χώροι που προσφέρονται σήμερα, δεν καλύπτουν τις ανάγκες όλων των ηλικιακών ομάδων και δε διαθέτουν τις προϋποθέσεις για ανάπτυξη περαιτέρω δραστηριοτήτων.

Αστικός εξοπλισμός

Στη συνέχεια, εξετάζεται η επάρκεια και η ποιότητα του αστικού εξοπλισμού που διαθέτουν οι δημόσιοι χώροι. Συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες εξέφρασαν την γνώμη τους για τον αστικό εξοπλισμό που προσφέρεται για χαλάρωση (παγκάκια, στέγαστρα), για τον εξοπλισμό που προσφέρεται για το παιχνίδι των παιδιών και για τις αθλητικές εγκαταστάσεις (όργανα) που διαθέτουν οι δημόσιοι χώροι. Και για τις τρεις κατηγορίες εξοπλισμού, οι αντιδράσεις ήταν όμοιες. Η ικανοποίηση των χρηστών κυμαίνεται από ελάχιστη έως μέτρια. Καθώς η συνηθέστερη μορφή του δημόσιου χώρου στη Λάρνακα είναι μικρής έκτασης πάρκα που διαθέτουν τυπικές εγκαταστάσεις για το παιχνίδι των παιδιών και μερικά παγκάκια (Εικόνες 53-54). Οι χώροι που προσφέρονται σήμερα δεν διαθέτουν αθλητικές εγκαταστάσεις που απευθύνονται, κυρίως, σε μεγαλύτερα παιδιά και ενήλικους,

Εικόνες 53 – 54: Χαρακτηριστικά παραδείγματα δημόσιων χώρων/ πάρκα της Λάρνακας. Ο αστικός εξοπλισμός περιορίζεται στις μικρές εγκαταστάσεις παιχνιδιού και μερικά παγκάκια.

δεν διαθέτουν ποιοτικούς χώρους χαλάρωσης και δεν προσφέρουν ικανοποιητικό φωτισμό με αποτέλεσμα να δημιουργούν αίσθημα ανασφάλειας τις απογευματινές ώρες.

Ο δημόσιος χώρος στο μέλλον.

Στην τελευταία ενότητα της έρευνας καταγράφονται οι απόψεις των ερωτηθέντων για το μέλλον του δημόσιου χώρου στη πόλη. Αρχικά το 96% επισήμανε ότι η πόλη χρειάζεται περισσότερους δημόσιους χώρους και το 79% επιθυμεί κάποιο δημόσιο χώρο κοντά στη περιοχή κατοικίας του. Ταυτόχρονα, το 61% των ερωτηθέντων πιστεύει ότι το κέντρο της πόλης έχει τη μεγαλύτερη ανάγκη για δημόσιους ελεύθερους χώρους. Σχετικά με τις δραστηριότητες, οι περισσότεροι επιζητούν επιπλέον χώρους για περπάτημα, περισσότερες αθλητικές εγκαταστάσεις και μεγαλύτερη ποικιλία στις δραστηριότητες αναψυχής. Τέλος, η πλειοψηφία και συγκεκριμένα το 69% αναφέρει ότι ένα καλύτερο δίκτυο πεζοδρόμων θα διευκόλυνε την πρόσβαση τους στους δημόσιους χώρους και θα τους ενθάρρυνε να τα επισκέπτονται συχνότερα.

Συμπεράσματα

Από την ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας, επισημάνεται η ανάγκη για περισσότερους δημόσιους χώρους, και ειδικότερα στο κέντρο της πόλης. Επίσης, παρατηρείται ότι η ποιότητα των χώρων που προσφέρονται σήμερα δεν είναι ικανοποιητική για να ενθαρρύνει την χρήση τους. Σύμφωνα με τους συμμετέχοντες στην έρευνά, οι υφιστάμενοι χώροι δεν διαθέτουν τις προϋποθέσεις για να καλύψουν καθημερινές ανθρώπινες ανάγκες ή για την αναπτύξουν διάφορες δραστηριότητες, με αποτέλεσμα να υπολειτουργούν ως τόποι της καθημερινότητας των κατοίκων. Τέλος, από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων συμπεραίνουμε ότι η επισκεψιμότητα και η χρήση των δημόσιων χώρων θα βελτιωθεί αν αναπτυχθεί ένα οργανωμένο δίκτυο δημόσιων χώρων που θα προσφέρει μεγαλύτερη ποικιλία δραστηριοτήτων και να έχει ως προτεραιότητα την κίνηση του πεζού.

6. Συμπεράσματα

Συμπεράσματα.

Στο πρώτο μέρος της παρούσας ερευνητικής διαπιστώνεται η πολυπλοκότητα του δημόσιου χώρου και του πολυσύνθετου ρόλου του στη ζωή της πόλης και των κατοίκων της. Ο δημόσιος χώρος πέρα από υλική οντότητα, είναι η σκηνή πάνω στη οποία διαδραματίζεται η κοινωνική ζωή της πόλης, ο χώρος των ατομικών και συλλογικών δραστηριοτήτων, το πεδίο των πολιτικών και κοινωνικών διεκδικήσεων και ο τόπος διεξαγωγής καθημερινών ανθρώπινων δραστηριοτήτων. Γενικά, αποτελεί φορέα της δημόσιας ζωής των κατοίκων σε μια πόλη. Διαχρονικά, ο δημόσιος χώρος αποτέλεσε βασικό συστατικό για την δομή και την οργάνωση της πόλης και ανάλογα με τις κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές συνθήκες, που επικρατούν σε κάθε ιστορική περίοδο, διαμορφώνεται αντίστοιχα ο ρόλος, η μορφή και η λειτουργία του δημόσιου χώρου.

Στις σύγχρονες πόλεις, η ανάπτυξη οργανωμένου δικτύου δημόσιων χώρων αποτελεί βασική προϋπόθεση για την βιώσιμη ανάπτυξη τους. Σήμερα, στα αστικά κέντρα, συναντάμε διαφορετικές τυπολογίες δημόσιων χώρων, όπως πλατείες, χώρους πρασίνου και πεζόδρομους που προσφέρουν διαφορετικές χωρικές ποιότητες και λειτουργίες. Οι χώροι αυτοί, συμβάλουν στην αναβάθμιση της ποιότητας ζωής στα αστικά κέντρα και επιφέρουν πλεονεκτήματα σε οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό επίπεδο. Η κατανόηση της πολυπλοκότητας του δημόσιου χώρου και η μελέτη των ανθρωπίνων αναγκών που ικανοποιούνται σε αυτόν, αποτελεί το κλειδί για τον πιο αποδοτικό και λειτουργικό σχεδιασμό τους.

Μέσα από την ανάλυση της πολεοδομική εξέλιξης της Λάρνακας και από την καταγραφή, τη χαρτογράφηση και την επιτόπια μελέτη των δημόσιων υπαίθριων χώρων της πόλης προκύπτουν κάποια βασικά συμπεράσματα, τα οποία σε συνδυασμό με τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου, διασαφηνίζουν το ρόλο του δημόσιου χώρου στη πόλη και στην καθημερινή ζωή των κατοίκων της.

Αρχικά, από την ανάγνωση της κατανομής των δημόσιων χώρων στο σύνολο της πόλης διαπιστώνεται η ανεπάρκεια ικανοποιητικού αριθμού ελεύθερων δημόσιων χώρων στις περιοχές κατοικίας και η ανομοιογενής κατανομή τους στις διάφορες περιοχές της πόλης. Συγκεκριμένα, στο

βορειοδυτικό τμήμα της πόλης η κατάσταση των δημόσιων χώρων κρίνεται βιώσιμη, καθώς συγκεντρώνεται ένας σημαντικός αριθμός δημόσιων χώρων που θα μπορούσαν να εξυπηρετήσουν και να ικανοποιήσουν τις καθημερινές ανάγκες των κατοίκων της περιοχής. Αντίθετα, στις υπόλοιπες περιοχές της πόλης καταγράφονται ελάχιστοι δημόσιοι χώροι, τα οποία κρίνονται ανεπαρκείς για το σύνολο των κατοίκων που προορίζονται να εξυπηρετήσουν και σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου, οι χώροι αυτοί δεν λειτουργούν ως χώροι της καθημερινότητας και δεν αποτελούν πόλους έλξης για την μεγαλύτερη μερίδα των κατοίκων. Στο ανατολικό τμήμα της πόλης, το οποίο αποτελεί το εμπορικό κέντρο και την πιο πυκνοκατοικημένη περιοχή της, εντοπίζεται η πιο έντονη έλλειψη σε δημόσιους χώρους, καθώς αυτοί που προσφέρονται σήμερα, δεν ανταποκρίνονται στις ανάγκες των κατοίκων και ειδικότερα στο ιστορικό κέντρο της πόλης παρατηρείται παντελής έλλειψη δημόσιων χώρων.

Σήμερα, γενικό χαρακτηριστικό του δημόσιου χώρου στη Λάρνακα είναι ο περιορισμένος ρόλος του στην καθημερινή ζωή των κατοίκων και η αδυναμία τους να λειτουργήσουν ως φορέας της δημόσιας ζωής σε κλίμακα γειτονιάς αλλά και σε κλίμακα πόλης. Το πιο πάνω συμπέρασμα αποδίδεται στις μεγάλες αποστάσεις ανάμεσα στους δημόσιους χώρους και στις περιοχές κατοικίας. Οι μεγάλες αποστάσεις δυσχεραίνουν την καθημερινή πρόσβαση σε αυτούς και κατά συνέπεια περιορίζονται οι καθημερινές δραστηριότητες που θα μπορούσαν να πραγματοποιούνται σε αυτούς τους χώρους.

Ένας ακόμη σημαντικός παράγοντας που συρρικνώνει τον ρόλο των υφιστάμενων δημόσιων χώρων στην καθημερινότητα των χρηστών, είναι η περιορισμένη έκταση τους σχετικά με τον πληθυσμό που προορίζονται να εξυπηρετήσουν. Αυτή η περιορισμένη έκταση τους περιορίζει το εύρος των δραστηριοτήτων και των χρήσεων που θα είχαν την δυνατότητα να αναπτυχθούν σε αυτούς τους χώρους. Κατά συνέπεια, οι χώροι που προσφέρονται σήμερα δεν διαθέτουν τις προϋποθέσεις για να καλύψουν τις καθημερινές ανθρώπινες ανάγκες στο δημόσιο χώρο και δεν διαθέτουν τις κατάλληλες εγκαταστάσεις που θα ενθάρρυναν την χρήση τους.

Βασικός παράγοντας που υποβαθμίζει τον ρόλο του δημόσιου χώρου στη πόλη και εμποδίζει την οικειοποίηση του από τους χρήστες είναι η ποιότητα των χώρων που προσφέρονται σήμερα. Αρχικά, το κύριο μειονέκτημα των υφιστάμενων χώρων είναι η αδυναμία των σχεδιαστών να προσφέρουν ποιοτικούς και ελκυστικούς χώρους που θα ενθαρρύνουν την χρήση των δημόσιων χώρων. Επίσης, βασικό μειονέκτημα των υφιστάμενων δημόσιων χώρων της Λάρνακας, είναι ο περιορισμένος αστικός εξοπλισμός που προσφέρεται, είτε για χαλάρωση είτε για ανάπτυξη δραστηριοτήτων. Επιπλέον, και έπειτα από επιτόπια έρευνα, στους περισσότερους χώρους παρατηρείται έλλειψη συντήρησης και διαχείρισης με αποτέλεσμα η χώροι αυτοί να παρουσιάζουν εικόνες εγκατάλειψης, ερημοποίησης και να αποθαρρύνουν την οικειοποίηση τους.

Από την καταγραφή και την χαρτογράφηση των διάφορων τυπολογιών του δημόσιου χώρου, η πιο έντονη έλλειψη σε δημόσιο χώρο καταγράφεται στις πλατείες. Στη Λάρνακα καταγράφονται μόλις δυο περιπτώσεις πλατειών, η πλατεία Ερμού και η πλατεία Ευρώπης, οι οποίες χωροθετούνται στο κέντρο της πόλης. Στις υπόλοιπες περιοχές της πόλης παρατηρείται παντελής έλλειψη αυτού του τύπου δημόσιου χώρου. Στις υπάρχουσες περιπτώσεις η έλλειψη ποιοτικών χώρων στάσης και χαλάρωσης, ο περιορισμένος αστικός εξοπλισμός και η έλλειψη επιφανειών πρασίνου έχει ως συνέπεια οι χώροι αυτοί να λειτουργούν, σε καθημερινή βάση, ως χώροι κίνησης και σε πολύ μικρότερο βαθμό ως χώροι στάσης. Σε ένα τέτοιο περιβάλλον οι πιθανότητες για ανάπτυξη κάποιας κοινωνικής συναναστροφής ή οποιασδήποτε μορφής αλληλεπίδρασης μεταξύ των χρηστών, ελαχιστοποιούνται.

Σχετικά με τους χώρους πρασίνου, από την επιτόπια έρευνα, διαπιστώνεται η περιορισμένη χρήση τους σε επίπεδο γειτονίας. Σήμερα, λόγω έλλειψης συντήρησης και διαχείρισης, η πλειοψηφία των χώρων πρασίνου παρουσιάζουν εικόνες ερημοποίησης, εγκατάλειψης και υποβάθμισης με αποτέλεσμα να αποθαρρύνεται η οικειοποίηση τους. Επίσης, εξαιτίας των περιορισμένων δραστηριοτήτων και χρήσεων που προσφέρουν, οι χώροι αυτοί αδυνατούν να συγκεντρώσουν όλες τις ηλικιακές ομάδες.

Εξαίρεση αποτελεί, με βάση τη συχνότητα επισκέψεων, το παραλιακό μέτωπο της πόλης. Ο παραλιακός πεζοδρόμος παρέχει ένα ευρύ φάσμα κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων καθώς και δραστηριοτήτων αναψυχής. Επίσης, προσφέρει διάφορες χωρικές ποιότητες και για αυτό αποτελεί πόλο έλξης όλων των κοινωνικών και ηλικιακών ομάδων καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου και όλων τις ωρών της ημέρας. Παρόλ' αυτά, η έντονη διέλευση οχημάτων παράλληλα με την κίνηση του πεζού δυσκολεύει την πρόσβαση στο χώρο. Επίσης, το μήκος του παραλιακού μετώπου θεωρείται περιορισμένος συγκριτικά με το συνολικό μήκος του μετώπου που παραμένει ανεκμετάλλετος. Τέλος, όσο αφορά τους πεζοδρόμους ως δημόσιοι χώροι αλλά και ως εργαλείο σύνδεσης σε ένα ευρύτερο δίκτυο, στη Λάρνακα δεν αναπτύσσεται κάποιο δίκτυο πεζοδρόμων.

Εκτός από τους οργανωμένους δημόσιους χώρους, καταγράφονται και σημαντικές εκτάσεις αδόμητων χώρων. Οι χώροι αυτοί έχουν την δυνατότητα να αξιοποιηθούν και να ενταχθούν σε ένα ευρύτερο δίκτυο δημοσίων χώρων για να εξυπηρετήσουν τις καθημερινές ανάγκες των κατοίκων και να βελτιώσουν αισθητά την ποιότητα ζωής στην πόλη. Οι μεγάλες εκτάσεις, όπως τα παλιά διυλιστήρια και το παλιό αεροδρόμιο, μπορούν να επανασχεδιαστούν και να προσφέρουν ένα σύνολο νέων χρήσεων και να αναδείξουν την κληρονομία της πόλης.

Μέσα από την έρευνα πεδίου που πραγματοποιήθηκε και από την καταγραφή των αποτελεσμάτων, που αναλύθηκαν προηγουμένως, αποτυπώνεται η αντίληψη των χρηστών για τους δημόσιους χώρους της πόλης. Αρχικά, από την συχνότητα με όποια επισκέπτονται αυτούς τους χώρους, παρατηρούμε ότι, για την πλειονότητα, ο δημόσιος χώρος δεν αποτελεί τόπος της καθημερινότητας και χώρος καθημερινών δραστηριοτήτων, εξαιτίας των μεγάλων αποστάσεων ανάμεσα στις περιοχές κατοικίας και των δημόσιων χώρων, αλλά και λόγω έλλειψης δημόσιων χώρων στις περιοχές κατοικίας. Επίσης, συμπεραίνουμε ότι η μεγαλύτερη μερίδα των κατοίκων επισκέπτεται τους δημόσιους χώρους στο κέντρο της πόλης, και συγκεκριμένα το παραλιακό μέτωπο, όπου βρίσκονται οι περισσότερες δραστηριότητες αναψυχής και η πλειοψηφία των οικονομικών δραστηριοτήτων.

Στη συνέχεια, από τις αντιδράσεις των ερωτηθέντων, διαπιστώνεται η ανικανοποίηση των χρηστών από την ποιότητα των υφιστάμενων δημόσιων χώρων και από τις δραστηριότητες και λειτουργίες που προσφέρονται σήμερα. Ταυτόχρονα, επισημάνεται η επιθυμία τους για περισσότερους υπαίθριους δημόσιους χώρους και για βελτίωση της πρόσβασης τους στους υφιστάμενους χώρους.

Τέλος, για την σύγχρονη πόλη, ο αστικός δημόσιος χώρος αποτελεί ζήτημα ζωτικής σημασίας και αποτελεί ισχυρό εργαλείο σχεδιασμού, και ο σχεδιασμός καλείτε να τον ανάδειξη ως τόπος κοινωνικής όσμωσης και βιώσιμης ανάπτυξης.

7. Παράρτημα

Ερωτηματολόγιο:

Στοιχεία Ερωτηθέντων

Φύλο:

- ☐ Άνδρας
- ☐ Γυναίκα

Ηλικία:

- ☐ 18-35 ετών
- ☐ 35-60 ετών
- ☐ 60 και άνω

Τόπος μόνιμης κατοικίας:

- ☐ Το κέντρο της πόλης
- ☐ Περιοχή Αγ. Ιωάννη
- ☐ Περιοχή φανερωμένης
- ☐ Περιοχή Αγ. Ανάργυροι
- ☐ Περιοχή Τσιακληερου
- ☐ Περιοχή Αγ. Γεώργιος
- ☐ Περιοχή Καμάρες

Επάγγελμα:

- ☐ Φοιτητής/μαθητής
- ☐ Ελεύθερος επαγγελματίας
- ☐ Ιδιωτικός/Δημόσιος υπάλληλος
- ☐ Οικιακά/ Συνταξιούχος
- ☐ ψάχνω για δουλιά

Μορφωτικό επίπεδο:

- ☐ Δημοτικού
- ☐ Γυμνασίου
- ☐ Λυκείου
- ☐ Πανεπιστημίου
- ☐ Μεταπτυχιακού

Αξιολόγηση του δημόσιου χώρου

Πόσο συχνά επισκέπτεστε τους δημόσιους χώρους (πάρκα, πλατιές, κτλ) :

- ☐ 1 φορά την ημέρα
- ☐ 1 φορά την εβδομάδα
- ☐ 1 φορά στις 15 μέρες
- ☐ 1 φορά το μήνα

Ποιες ώρες της ημέρας επισκέπτεστε τους δημόσιους χώρους?

- ☐ Πρωί
- ☐ Μεσημέρι
- ☐ Απόγευμα
- ☐ Βράδυ

Με ποιο μεταφορικό μέσο επισκέπτεστε τους δημόσιους χώρους?

- ☐ Αυτοκίνητο
- ☐ Λεωφορείο
- ☐ Ποδήλατο
- ☐ Πεζός

Πόσο χρόνο περνάτε στους δημόσιους χώρους?

- ☐ Μέχρι 30 λεπτά
- ☐ Μέχρι 1 ώρα
- ☐ Μέχρι 2 ώρες
- ☐ Πάνω από 2 ώρες

Πόσο χρόνο χρειάζεστε για να φτάσετε στο δημόσιο χώρο που θέλετε?

- ☐ Μέχρι 5 λεπτά
- ☐ Μέχρι 10 λεπτά
- ☐ Μέχρι 20 λεπτά
- ☐ Μέχρι 30 λεπτά
- ☐ Πάνω από 30 λεπτά

Πόσο φιλικός είναι ο δημόσιος χώρος στη λάρνακα?

- ☐ Καθόλου
- ☐ Ελάχιστα
- ☐ Μέτρια
- ☐ Αρκετά
- ☐ Πάρα Πολύ

Είσαστε ευχαριστημένη με την ποιότητα του δημόσιου χώρου στη λάρνακα?

- ☐ Καθόλου
- ☐ Ελάχιστα
- ☐ Μέτρια
- ☐ Αρκετά
- ☐ Πάρα Πολύ

Κατά την άποψη σας, ποιο είναι το κύριο μειονέκτημα της πόλης όσο αφορά τον δημόσιο χώρο?

- ☐ Δεν υπάρχουν αρκετά πάρκα
- ☐ Δεν υπάρχουν αρκετές πλατείες
- ☐ Δεν υπάρχουν αρκετοί πεζόδρομοι
- ☐ Δεν υπάρχουν αρκετοί ποδηλατόδρομοι

Πιστεύετε ότι οι δημόσιοι χώροι στη λάρνακα προσφέρουν αρκετές χρήσεις/ υπηρεσίες/ εγκαταστάσεις?

- ☐ Ναι
- ☐ Όχι

Ποια είναι η αγαπημένη σας δραστηριότητα στους δημόσιους χώρους?

- ☐ περπάτημα
- ☐ Το παιχνίδι
- ☐ Η σωματική άσκηση
- ☐ Αναψυχή
- ☐ Συνάντηση με άλλους ανθρώπους
- ☐ Χαλάρωση/ ξεκούραση
- ☐ Εκδηλώσεις/ Συναυλίες

Πόσο ευχαριστημένοι είστε από τον αστικό εξοπλισμό που παρέχεται για χαλάρωση/ ξεκούραση (π.χ. παγκάκια, στέγαστρα) στους δημόσιους χώρους?

- ☐ Καθόλου
- ☐ Ελάχιστα
- ☐ Μέτρια
- ☐ Αρκετά
- ☐ Πάρα Πολύ

Πόσο ευχαριστημένοι είστε από τις εγκαταστάσεις που παρέχονται για το παιχνίδι των παιδιών?

- ☐ Καθόλου
- ☐ Ελάχιστα
- ☐ Μέτρια
- ☐ Αρκετά
- ☐ Πάρα Πολύ

Πόσο ευχαριστημένοι είστε από τις διαθέσιμες αθλητικές εγκαταστάσεις?

- ☐ Καθόλου
- ☐ Ελάχιστα
- ☐ Μέτρια
- ☐ Αρκετά
- ☐ Πάρα Πολύ

Προτάσεις

Πιστεύεται ότι η πόλη χρειάζεται περισσότερους δημόσιους χώρους?

- ☐ Ναι
- ☐ Όχι

Ποιες περιοχές της πόλης πιστεύετε ότι χρειάζονται περισσότερους δημόσιους χώρους?

- ☐ Το κέντρο της πόλης
- ☐ Περιοχή Αγ. Ιωάννη
- ☐ Περιοχή φανερωμένης
- ☐ Περιοχή Αγ. Ανάργυροι
- ☐ Περιοχή Τσιακληλερου
- ☐ Περιοχή Αγ. Γεώργιος
- ☐ Περιοχή Καμάρες

Ποιες άλλες χρήσεις/υπηρεσίες/εγκαταστάσεις θέλετε να προσφέρουν?

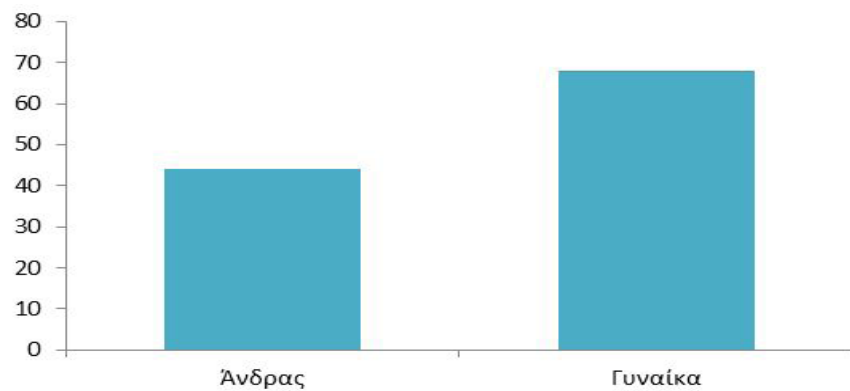
- ☐ Αθλητικές εγκαταστάσεις
- ☐ Χώρος παιχνιδιού
- ☐ Χώρος για στάση – ξεκούραση
- ☐ Χώρος για περπάτημα
- ☐ Αναψυχή
- ☐ Άλλο

Με ποιο τρόπο πιστεύετε θα διευκολυνθεί η πρόσβαση σας στους δημόσιους χώρους της πόλης?

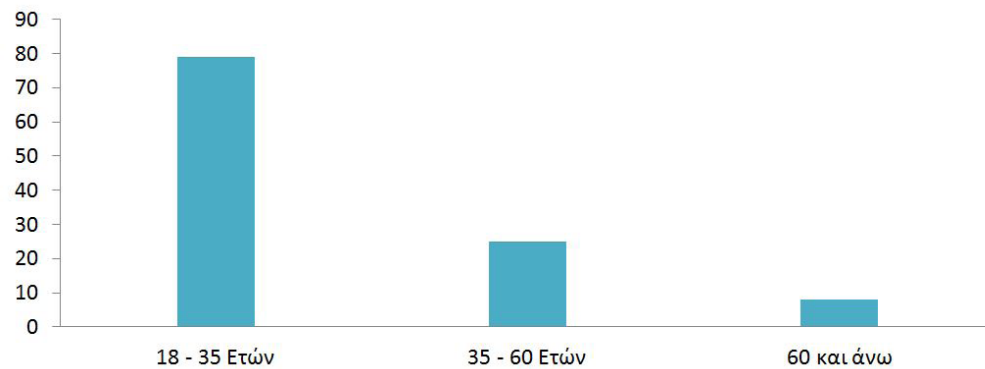
- ☐ Καλύτερο δίκτυο πεζοδρόμων
- ☐ Καλύτερο δίκτυο ποδηλατοδρόμων
- ☐ Καλύτερο δίκτυο λεωφορείων

Διαγράμματα:

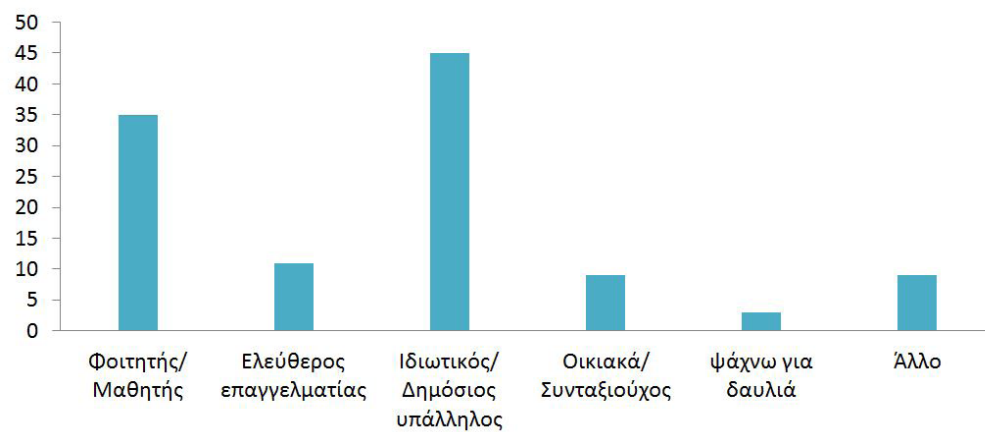
Φύλο:

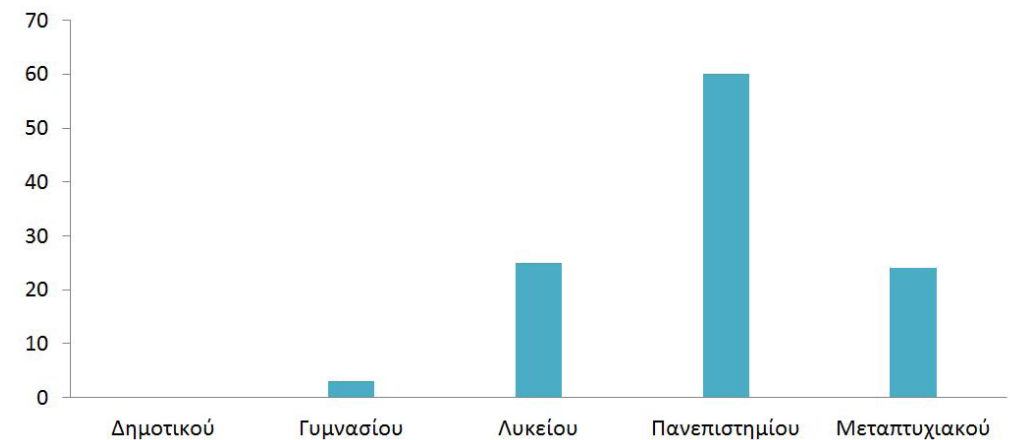
Ηλικία:

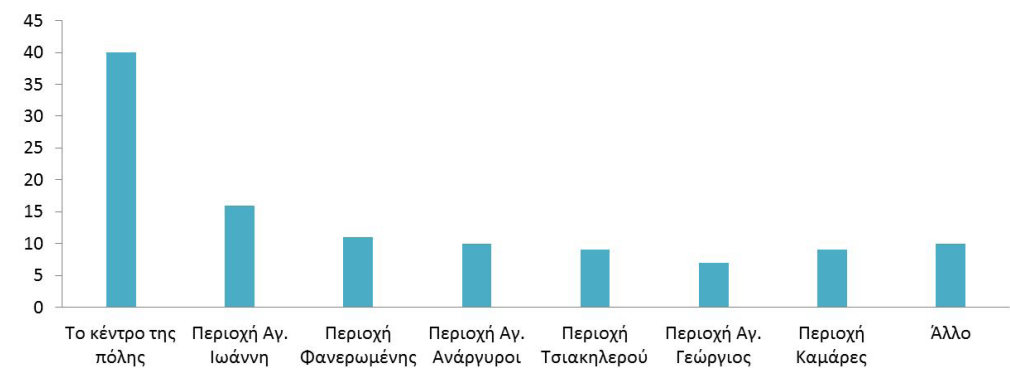
Επάγγελμα:

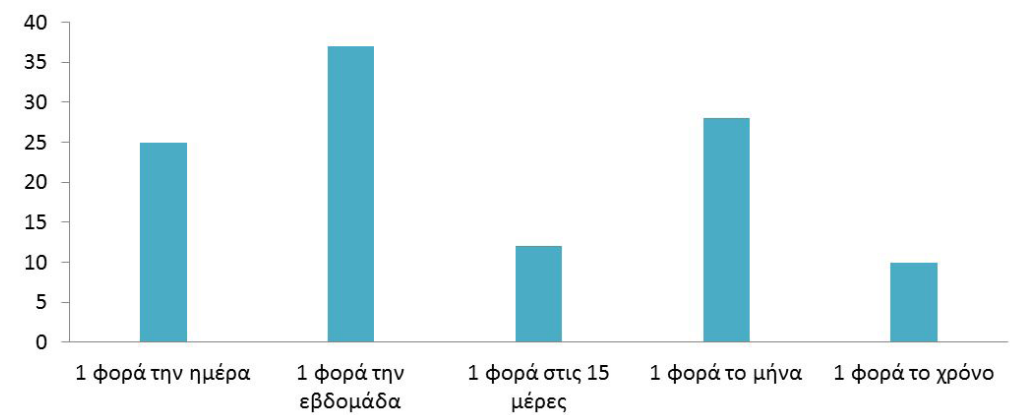
Μορφωτικό επίπεδο:

Τόπος διαμονής?

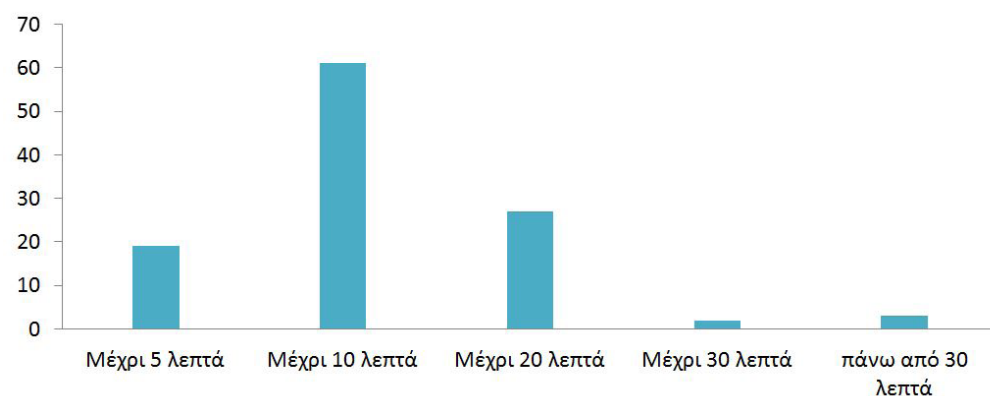
Πόσο συχνά επισκέπτεστε τους δημόσιους χώρους (πάρκα, πλατείες, κτλ)?

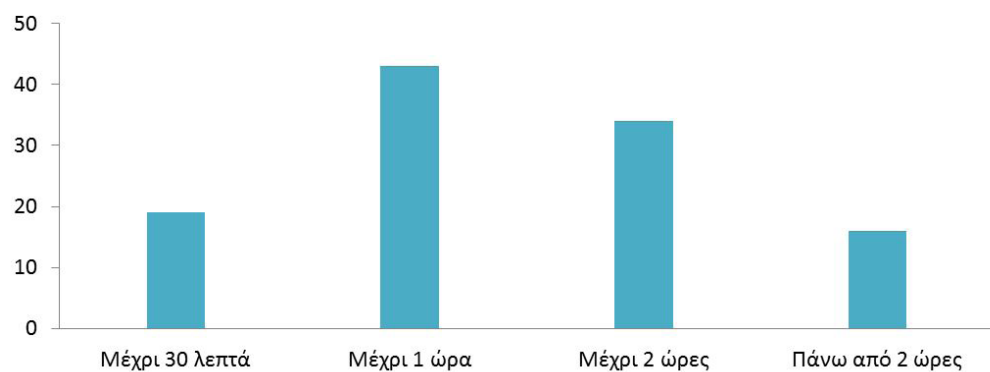
Με ποιο μεταφορικό μέσο επισκέπτεστε τους δημόσιους χώρους?

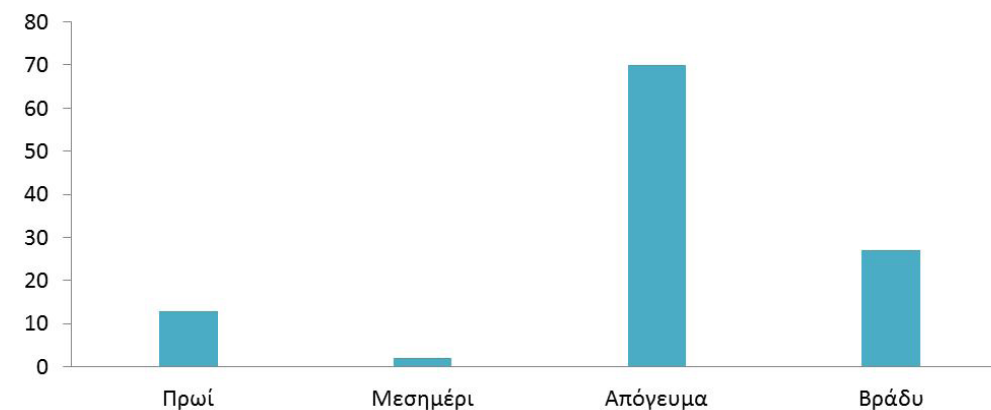
Πόσο χρόνο χρειάζεστε για να φτάσετε στο δημόσιο χώρο που θέλετε?

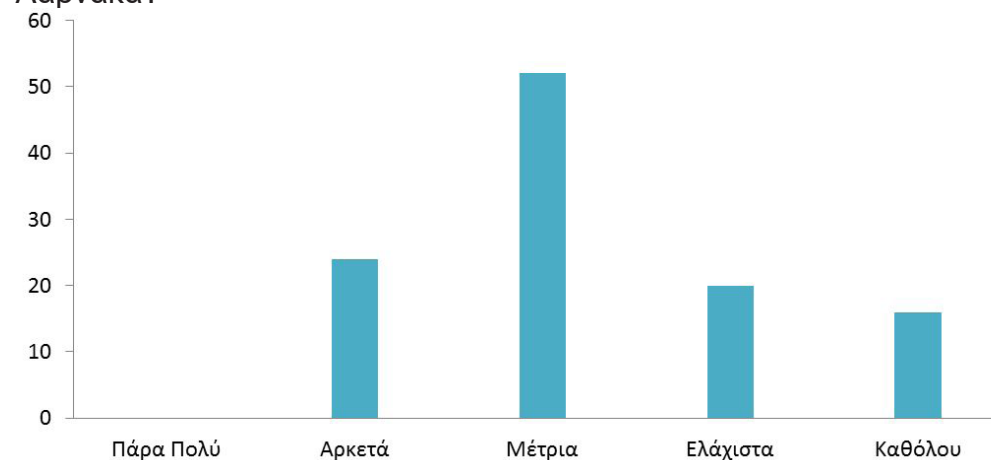
Πόσο χρόνο περνάτε στους δημόσιους χώρους?

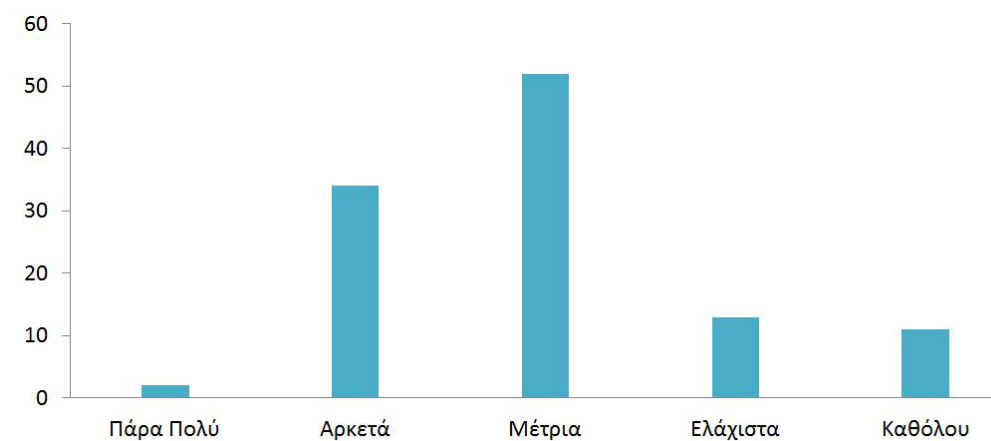
Ποιες ώρες της ημέρας επισκέπτεστε τους δημόσιους χώρους?

Είσατε ευχαριστημένοι με την ποιότητα του δημόσιου χώρου στη Λάρνακα?

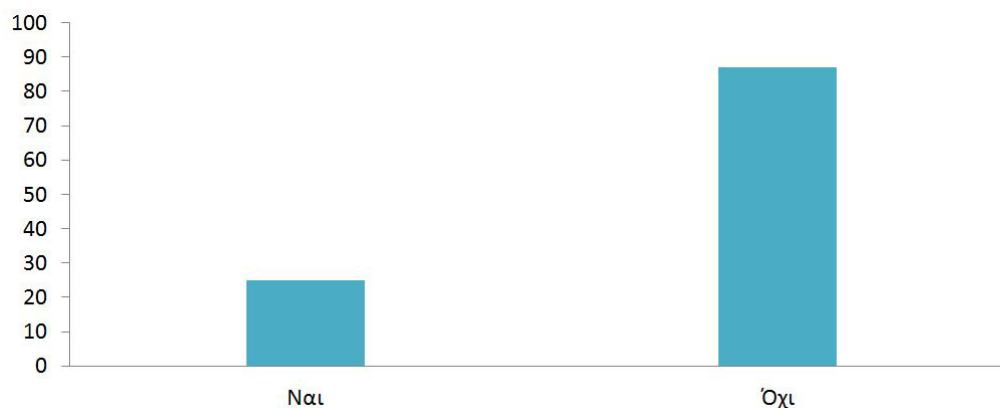
Πόσο φιλικός είναι ο δημόσιος χώρος στη Λάρνακα?

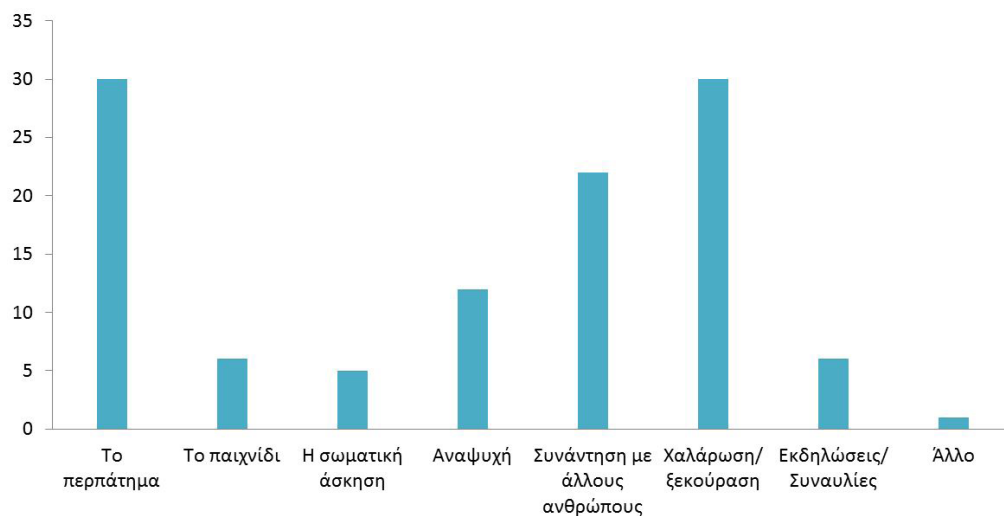
Κατά την άποψη σας, ποιο είναι το κύριο μειονέκτημα της πόλης όσον αφορά τον δημόσιο χώρο?

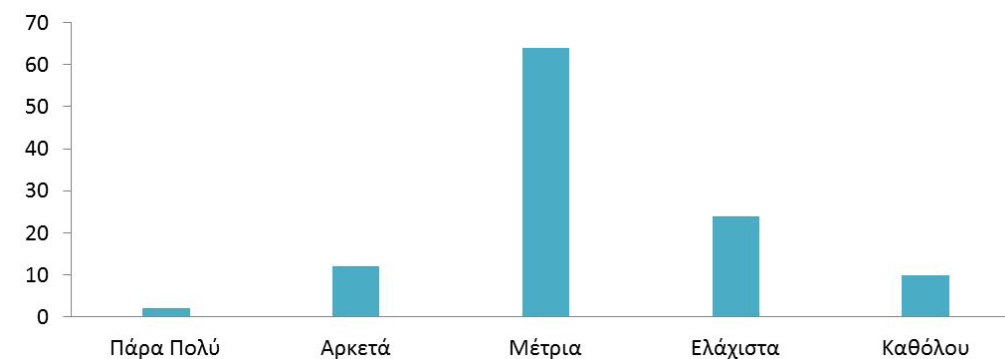
Πιστεύετε ότι οι δημόσιοι χώροι στη Λάρνακα προσφέρουν αρκετές χρήσεις/ υπηρεσίες/ εγκαταστάσεις?

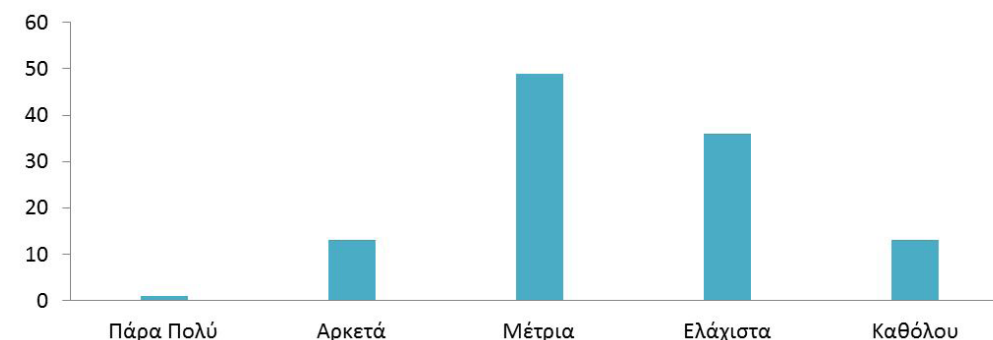
Ποια είναι η αγαπημένη σας δραστηριότητα στους δημόσιους χώρους?

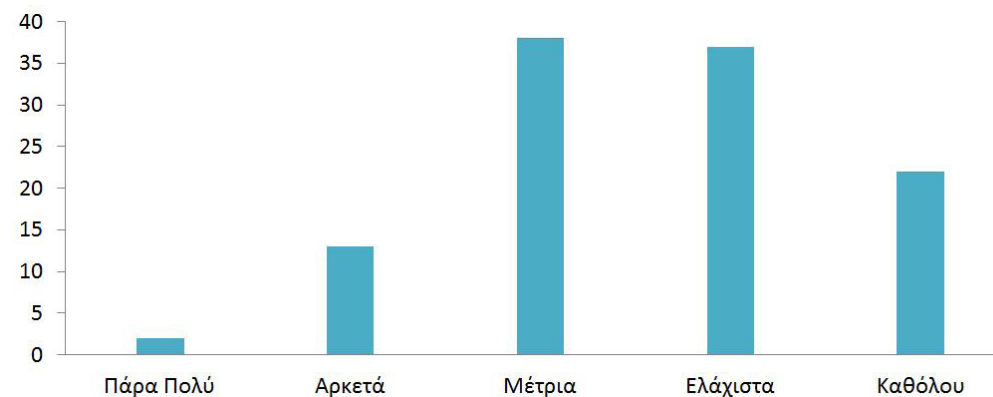
Πόσο ευχαριστημένοι είστε από τον αστικό εξοπλισμό που παρέχεται για χαλάρωση/ ξεκούραση (π.χ. παγκάκια, στέγαστρα) στους δημόσιους χώρους?

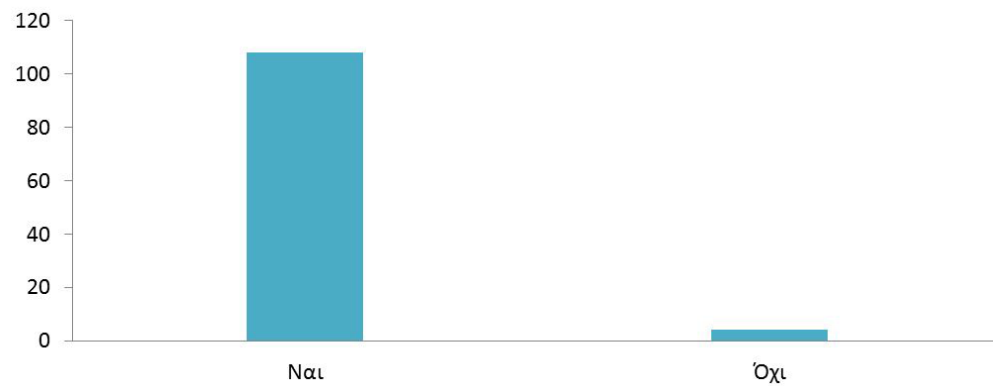
Πόσο ευχαριστημένοι είστε από τις εγκαταστάσεις που παρέχονται για το παιχνίδι των παιδιών?

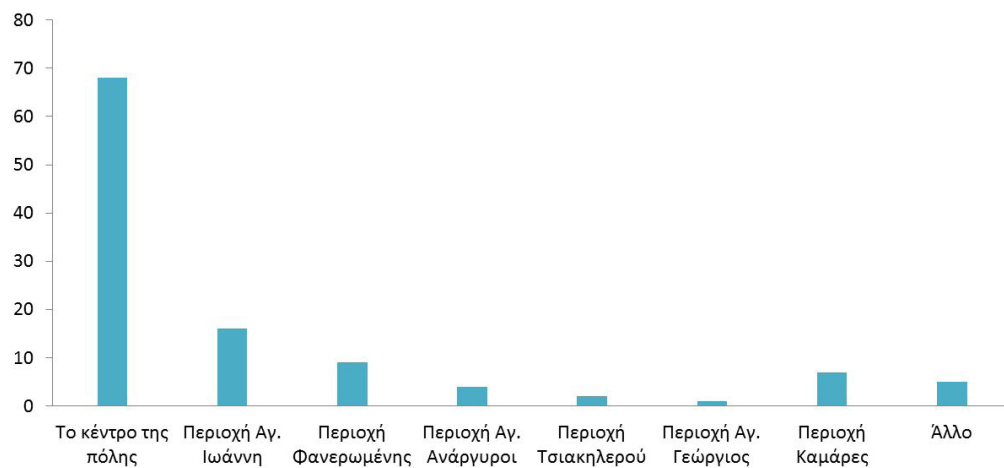
Πόσο ευχαριστημένοι είστε από τις διαθέσιμες αθλητικές εγκαταστάσεις?

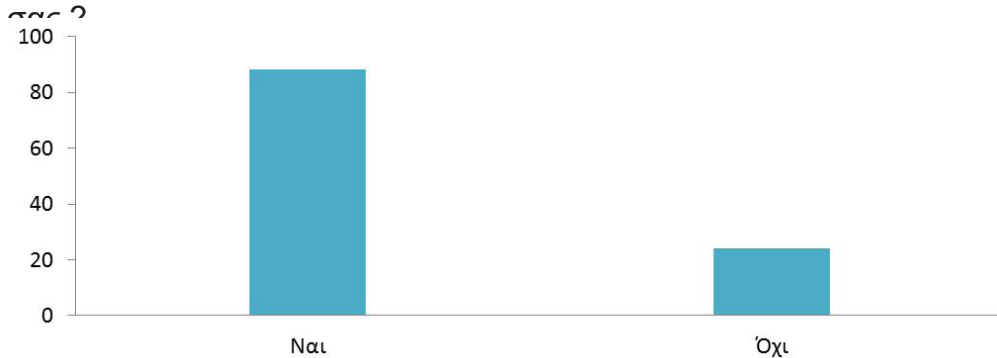
Πιστεύεται ότι η πόλη χρειάζεται περισσότερους δημόσιους χώρους?

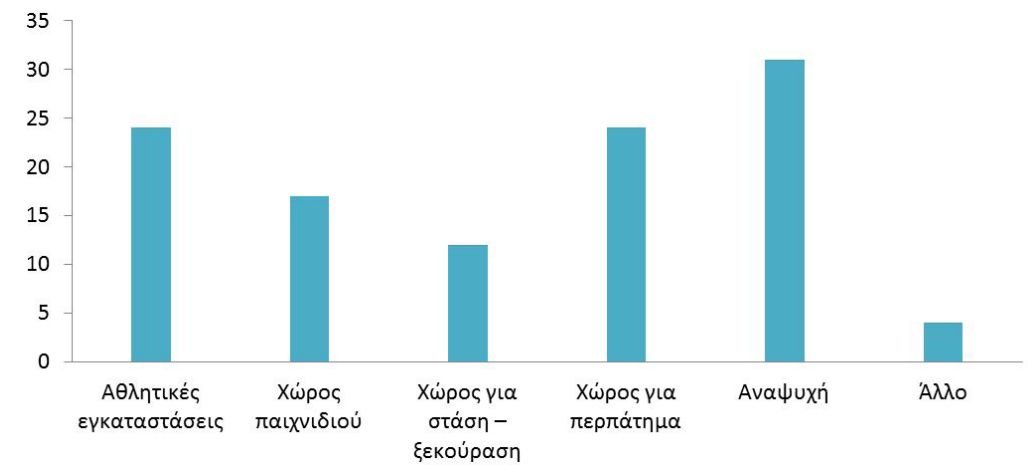
Ποιες περιοχές της πόλης πιστεύετε ότι χρειάζονται περισσότερους δημόσιους χώρους?

Πιστεύετε ότι χρειάζονται δημόσιοι χώροι πιο κοντά στον τόπο κατοικίας σας?

Ποιες άλλες χρήσεις/ υπηρεσίες/ εγκαταστάσεις θέλετε να προσφέρουν?

Με ποιο τρόπο πιστεύετε θα διευκολυνθεί η πρόσβαση σας στους δημόσιους χώρους της πόλης?

8. Αναφορές

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική βιβλιογραφία

Siebel w., Αύριο οι Πόλεις, επιμελητής της έκδοσης: Λέφας Π., εκδ. Πλέθρον, Αθήνα, 2003

Arendt H., Η Ανθρώπινη Κατάσταση, μεταφ. Σ. Ροζάνης, Γ. Λυκιαρδόπουλος, Αθήνα εκδ. Γνώση, 1986

Λαλένης Κ., Η εξασφάλιση του δημόσιου χώρου στις ελληνικές πόλεις. Νομοθετικές ρυθμίσεις και εφαρμογές, στο: Πόλη και χώρος από τον 20ο στον 21ο αιώνα, Αθήνα, 2004.

Δημητριάδης Ε., Ιστορία της πόλης και της πολεοδομίας, εκδ. Αφοί Κυριακίδη Α.Ε., Θεσσαλονίκη, 1995.

Δεσποτόπουλος Ι., Η ιδεολογική δομή των πόλεων, N.T.U.A. Press, Αθήνα, 1997.

Benevolo L., Η ΠΟΛΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2010.

Σαρηγιάννης Γ. Μ., Εισαγωγή στην ιστορία και θεωρία της πόλης, εκδ. ΕΜΠ, Αθήνα, 1985.

Νικολαΐδου Σ., Η κοινωνική οργάνωση του αστικού χώρου, εκδ. Παπαζήση, Αθήνα, 1993.

Sennett R., Η τυραννία της οικειότητας: Ο δημόσιος και ιδιωτικός χώρος στον Δυτικό πολιτισμό, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα, 1999.

Σιόλας Ά., Βάσση Α., Βλαστός Θ., Κυριακίδης Χ., Σίτη Μ., Μπακογιάννης Ε., Μέθοδοι, Εφαρμογές και Εργαλεία Πολεοδομικού Σχεδιασμού, Εκδ. Κάλλιπος, Αθήνα, 2015.

Gehl J., Η ζωή ανάμεσα στα κτήρια : χρησιμοποιώντας το δημόσιο χώρο, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας, Βόλος, 2013.

Gehl J., Ανθρώπινες πόλεις, εκδ. ΜΒΙΚΕ, Αθήνα, 2013.

Μπελαβίλας Ν., Βαταβάλη Φ., Πράσινο και ελεύθεροι χώροι στην πόλη, WWF Ελλάς, Αθήνα, 2009.

Μιχαηλίδη Α., Λάρνακα: Η παλιά Σκάλα, Λευκωσία, 1983.

Γιώργου Κ., Περιδιαβάζοντας την Κύπρο - Λάρνακα: Πόλη και Επαρχία, : εκδ. Center of studies, Research & Publications SELAS Ltd, Λευκωσία, 2007.

Σωφρόνιος Ι., Μιχαηλίδης Γ., Ιακώβου Γ., Ιωάννου Α., Η Ιστορία της Λάρνακας, εκδ. Δήμος Λάρνακας, Λάρνακα, 2005.

Ξένη βιβλιογραφία

Carr S., Francis M., Rivlin G. L., Stone. M, Public Space, US: Cambridge University press, 1992.

Habermas J., The structural transformation of the public sphere: an inquiry into a category of bourgeois society, μεταφ. Τ. Burger, MIT Press, Cambridge, Μασαχουσέτη, 1991.

Carmona M., Heath T., Oc T., Tiesdell S, Public places Urban spaces. The dimensions of Urban Design, Architectural Press, Οξφόρδη, 2003.

Άρθρα

Μαντουβάλου Μ., Στρατηγική για τους «δημόσιους» και τους «ελεύθερους» χώρους στην Αθήνα, Περιοδική έκδοση «Πυρφόρος», Τεύχος 1, 1998.

Χατζησάββα Δ., δημοσιος χωρος – δημοσια σφαιρα: διαφορες όρια και χωρικός σχεδιασμος, στο: Public space: δημόσιος χώρος .. αναζητείται, ΤΕΕ, Θεσσαλονίκη, 2011

Καπετάνιος Α., Σιωπηλές Πλατείες: Σκέψεις για την ελληνική πλατεία (Β' μέρος), άρθρο στο greekarchitects.gr.

Larco Nico, What is Urban [Research and Debate], περιοδικό: Places, τεύχος 15/2, 2003.

Βαΐου Ντ., Καλαντίδης Α., Πόλεις των "άλλων". Καθημερινές πρακτικές και συγκρότηση του δημόσιου χώρου, άρθρο στο συλλογικό βιβλίο:

Μετασχηματισμοί του χώρου: κοινωνικές και πολιτισμικές διαστάσεις, , εκδ. Νήσος, Αθήνα, 2009.

Δαμίγος Δ., Καλαβρυτινός Ν., Η Οικονομική Αξία των Αστικών Χώρων Πρασίνου στο Λεκανοπέδιο Αττικής, Τεχνικά Χρόνια, ΤΕΕ, 2006.

Κασσιός Κ., Η απορρυπαντική συμβολή του αστικού πράσινου στην ατμόσφαιρα της πόλης, στην Ημερίδα με θέμα: Ποιότητα της ατμόσφαιρας στις αστικές περιοχές - Νέα δεδομένα και προοπτικές, 2005.

Πλουμίδη Ε., Σερράος Κ., Η ιδέα των «πάρκων τσέπης», 3ο Πανελλήνιο Συνέδριο Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης, ΤΕΕ, Αθήνα, 2012.

Χριστοδούλου Χ., Εννοιολογικές εγγραφές του δημόσιου χώρου στις προκηρύξεις σύγχρονων διεθνών διαγωνισμών αστικού σχεδιασμού, στο: Public space: δημόσιος χώρος .. αναζητείται, ΤΕΕ, Θεσσαλονίκη, 2011.

Ερευνητικές Εργασίες

Αποστολίδης Κ., Γιαννακόπουλος Δ., Κοινωνικές διεκδικήσεις στο δημόσιο χώρο, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης, επ. Καθ. Πατρίκιος Γ., Κεβεντζίδης Κ.

Μπίστη Μ., Δημόσιου Χώρου Χρήστες Αναζητούνται, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, ΕΜΠ, επ. Καθ. Βοζάνη Α., Κούρκουλας Α.

Ιωάννου Ε., Η πλατεία ως τόπος διεξαγωγής της δημόσιας ζωής. Κοινωνική προσέγγιση πλατειών στα Χανιά, Σχολή Αρχιτεκτόνων Μηχανικών, Πολυτεχνείο Κρήτης, επ. Καθ. Διμέλλη Δ.

Διαδικτυακές πηγές

www.greekarchitects.gr

www.pps.org

www.larnaka.wordpress.com

ΠΗΓΕΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1: <https://www.flickr.com/photos/burciny/9615130879/in/photostream>

Εικόνα 2: <https://bastanteinteressante.org/20-fotos-mostrando-o-poder-do-preto-e-branco/>

Εικόνα 3: Δεσποτόπουλος Ι., 1997, Η ιδεολογική δομή των πόλεων, Αθήνα: Ν.Τ.Υ.Α. Press.

Εικόνα 4: Δεσποτόπουλος Ι., 1997, Η ιδεολογική δομή των πόλεων, Αθήνα: Ν.Τ.Υ.Α. Press

Εικόνα 5: Δεσποτόπουλος Ι., 1997, Η ιδεολογική δομή των πόλεων, Αθήνα: Ν.Τ.Υ.Α. Press

Εικόνα 6: <http://www.hellenicaworld.com/Greece/Person/en/Micon>.

Εικόνα 7: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/af/Fori_imperiali.jpg

Εικόνα 8: <https://i.pinimg.com/564x/27/cf/c0/27cfc02ef4fcbe4fceedf9ff4b8c8eb0.jpg>

Εικόνα 9: <https://i.pinimg.com/564x/84/56/f4/8456f44195e49b3a5b5a28d70d34293f.jpg>

Εικόνα 10: <https://www.romeingreek.eu/?p=17725>

Εικόνα 11: <http://indulgy.com/post/8ywAbKpZV1/the-crystal-palace-the-great-exhibition-london-b>

Εικόνα 12: <https://www.archdaily.com/411878/ad-classics-ville-radieuse-le-corbusier>

Εικόνα 13: <http://s3.amazonaws.com/everystockphoto/fspid30/65/16/23/9/drawing-planvoisin-lecorbusier-6516239-o.jpg>

Εικόνα 14: <https://www.archdaily.com/870685/ad-classics-pruitt-igoe-housing-project-minoru-yamasaki-st-louis-usa-modernism>

Εικόνα 15: <https://www.dezeen.com/2016/08/29/santiago-calatrava-oculus-world-trade-center-transportation-hub-new-york->

photographs-hufton-crow/

Εικόνα 16: <https://de.fylo.com/location-berlin/sony-center-am-potsdamer-platz728/#&gid=lg&pid=4>

Εικόνα 17: <https://www.planning.org/greatplaces/spaces/2017/rosaparks/>

Εικόνα 18: <http://sclarke-people-and-place.blogspot.com/2010/08/15public-space-public-activity.html>

Εικόνα 19: <http://zachbarocas.com/tag/street-photography/>

Εικόνα 20: <https://abolitionistpaper.wordpress.com/2012/08/29/networking-rebellion-digital-policing-and-revolt-in-the-arab-uprisings/>

Εικόνα 21: <https://www.metrotimes.com/detroit/on-urban-farming-and-colonialism-in-detroits-north-end-neighborhood/Content?oid=7950059>

Εικόνα 22: <https://www.readkong.com/static/42/c4/42c49afdd529ed5084a21ae9178cd45d/the-value-of-public-space-8746702-1>

Εικόνα 23: Gehl J., 2013, Ανθρώπινες πόλεις, Αθήνα: εκδόσεις ΜΒΙΚΕ EVENTS&DIGITAL

Εικόνα 24: <https://archiobjects.org/siena-tuscany-piazza-del-campo-example-public-space/>

Εικόνα 25: <https://www.pps.org/places/paley-park>

Εικόνα 26: <https://www.webbaviation.co.uk/aerial/index.php?/category/573>

Εικόνα 27: <https://www.barcelonahacks.com/las-ramblas-barcelona/>

Εικόνα 28: <https://www.pps.org/article/grplacefeat>

Εικόνα 29: <https://www.pps.org/projects/bryantpark>

Εικόνα 30: <http://www.cityoflarnaka.com/>

Εικόνα 31: [https://www.inspirock.com/cyprus/larnaca/finikoudes-](https://www.inspirock.com/cyprus/larnaca/finikoudes-beach-a552542981)

[beach-a552542981](https://www.inspirock.com/cyprus/larnaca/finikoudes-beach-a552542981)

Εικόνα 32: <https://larnaka.wordpress.com/2009/01/24>

Εικόνα 33: Google earth

Εικόνα 34: Google earth

Εικόνα 35: Google earth

Εικόνα 36: προσωπικό αρχείο

Εικόνα 37: προσωπικό αρχείο

Εικόνα 38: προσωπικό αρχείο

Εικόνα 39: <http://www.aftodioikisi.com.cy/>

Εικόνα 40: προσωπικό αρχείο

Εικόνα 41: προσωπικό αρχείο

Εικόνα 42: Google earth

Εικόνα 43: προσωπικό αρχείο

Εικόνα 44: <https://24h.com.cy/2014/11/fotagogithike-to-dentro-stin->

Εικόνα 45: Google earth

Εικόνα 46: προσωπικό αρχείο

Εικόνα 47: <https://www.skalatimes.com/2015/11/04/>

Εικόνα 48: <https://www.skalatimes.com/2015/11/04/>

Εικόνα 49: <http://larnakaonline.com.cy/2017/03/10/>

Εικόνα 50: <http://www.cityoflarnaka.com/>

Εικόνα 51: Google earth

Εικόνα 52: <http://larnakaonline.com.cy/>

Εικόνα 53: προσωπικό αρχείο

Εικόνα 54: προσωπικό αρχείο

